VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
KATALIKŲ TEOLOGIJOS FAKULTETAS
TEOLOGIJOS KATEDRA

Diana Grigalaitienė

TĖVO STANISLOVO DOBROVOLSKIO PASTORACIJOS INDĖLIS Į DIALOGO KULTŪRĄ LIETUVOJE

Licenciato baigiamasis darbas

Pastoracinės teologijos studijų programa, valstybinis kodas 62402H103
Teologijos studijų kryptis

Vadovas kun. prof. dr. R. Dulskis

Apginta _____ _____ _____
(Fakulteto dekanas) (Parašas) (Data)

Kaunas, 2010

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS……..3
SANTRAUKA.....4
SUMMARY 5
ĮVADAS ..... Error! Bookmark not defined.
I. DIALOGO KULTŪROS MATMENYS LIETUVOS VISUOMENĖJE ..... Error! Bookmark not defined.
1. Lietuvos visuomenėje vykstančių procesų įtaka dialogo kultūrai ..... Error! Bookmark not defined.
2. Katalikų Bažnyčios dialogas su Lietuvos visuomene..... Error! Bookmark not defined.
3. Tėvo Stanislovo autoritetas Lietuvos dialogo kultūroje..... Error! Bookmark not defined.
II. TĖVO STANISLOVO DOBROVOLSKIO ASMENYBĖS IR PASTORACIJOS REIKŠMĖ DIALOGO KULTŪRAI..... 30
1. Gyvenimo faktų kalba 30
2. Asmenybės atspindys literatūriniame palikime ..... Error! Bookmark not defined.
3. Pamokslų praktinis veiksmingumas..... 41
III. TĖVO STANISLOVO PASTORACIJOS ĮTAKA DIALOGUI TARP VISUOMENĖS SEKTORIŲ..... 45
1. Tėvo Stanislovo tarnystė Katalikų Bažnyčios pastoracijoje..... 45
2. Tėvo Stanislovo santykis su politine valdžia 50
3. Dialoginis tėvo Stanislovo tarnystės pobūdis 52
IŠVADOS..... 58
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS 59

Santrumpų žodynėlis

ES – Europos sąjunga.

ESF – Europos sąjungos fondas.

OFM – Ordo fratrum minorum (Mažesniųjų brolių ordinas).

Cap. – Kapucinai.

AVI – Atviros visuomenės institutas.

KMBK KPVKA – Krokuvos mažesniųjų brolių kapucinų Krokuvos provincijos vienuolyno Kaune archyvas.

LAF – Lietuvos ateities forumas.

LDDP – Lietuvos demokratinė darbo partija.

LDK – Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė.

MBK – Mažesnieji broliai kapucinai.

Santrauka

Lietuva dvidešimt metų laisva ir nepriklausoma. Per tą laikotarpį įvyko daug permainų užsienio ir vidaus politikoje. Vidiniai pokyčiai įtakojo valstybės, visuomenės stabilumą. Išryškėjo žmonių išsisluoksniavimas. Mažumos arba valdančiojo sluoksnio rankose atsidūrė politinių sprendimų priėmimas, materialinis gerbūvis, moralinių nuostatų valdymas. Bažnyčios pozicija lieka aiški moraliniais klausimais, bet nelabai aiški įtaka šalies valdymo klausimais. Lietuvos piliečiai neranda atramos savo tėvynėje ir išvyksta į kitus kraštus. Iškilo dialoginės valstybės kūrimo problema. Be dialogo ir bendradarbiavimo iškilo Lietuvos išlikimo pavojus.

Katalikų Bažnyčios kunigas ir vienuolis Tėvas Stanislovas Dobrovolskis jau anksčiau numatė Lietuvos nepriklausomybės pabaigą. Savo gyvenimo metais Tėvas Stanislovas dėjo visas pastangas, kad Lietuva būtų laisva ir nepriklausoma. Jis daug prsidėjo prie laisvės idėjos sklaidos savo pamokslais ir gyvenimu dar rūsčiais tarybiniais metais. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Tėvas Stanislovas toliau kovojo už kiekvieno Lietuvos piliečio teisę į garbingą ir žmogaus vardo vertą gyvenimą. Tėvas Stanislovas siekė , kad Lietuva būtų demokratinė valstybė, kurioje kiekvienam būtų gera gyventi. Jis bendravo su įvairiais politikais, su paprastais žmonėmis. Tėvas Stanislovas savo nepaprasta asmenybe traukė įvairius žmones, norėjo juos suvienyti, parodyti bendrystės dvasios svarbą. Tėvui Stanislovui tai pavyko padaryti nors trumpai.

SUMMARY

The Impact of the Pastoral Care of Fr. Stanislovas Dobrovolskis on the Dialogue of Culture in Lithuania

Lithuania has been free and independent for twenty years. This period is marked by a number of reforms which took place in the foreign and national policy of the state. Interior changes had a considerable influence upon the stability of the state and the society. Gradually, social layers became more and more distinct. Political decisions, material prosperity, management of moral codes appeared to be held by the minority or the ruling layer. Although the position of the Church on the moral issues is clear, its influence in the ruling of the state remains vague. The citizens of Lithuania do not find support in their homeland and, thus, depart to other countries. The issue of the formation of the dialogue state has become actual. Dialogue and collaboration are followed by the danger of the extinction of Lithuania.

Fr. Stanislovas Dobrovolskis, OFMCap, a priest and friar of the Roman Catholic Church, predicted the outcome of the Lithuanian independence. In his lifetime, he put all possible efforts for the freedom and independence of Lithuania to be regained. His sermons and live example played a significant role in spreading the idea of freedom in severe years of Soviet occupation. After the reconstitution of the Lithuanian independence, Fr. Stanistovas continued his strife for the right of every citizen of Lithuania to a life marked by human dignity. Fr. Stanislovas' vision for Lithuania was that of a democratic state whiere every single individual could feel at home. He was in touch with various politicians and common people. The unique personality of Fr. Stanislovas attracted various people. He was eager to unite them and reveal the importance of the spirit of communion to them. Fr. Stanislovas succeeded in that.

ĮVADAS

Dievas amžina ir išankstine meile šaukiąs žmogų ir mezgąs su juo nuostabų ir nenutrūkstamą dialogą, kviečiąs jį kaip Dievo vaiką dalyvauti jo dieviškame gyvenime. Švenčiausios Trejybės asmenų bendrystė ir vienybė yra tobulas pavyzdys žmonijos taikiam sambūviui įgyvendinti. Nuodėmės paženklintai žmonijai tai yra nuolatinė siekiamybė.

Darbo problema: dialoginės kultūros Lietuvos visuomenėje kūrimas.

Temos aktualumą padiktavo šiandieninė dialogo kultūros situacija Lietuvos visuomenėje.

Tikslas: atskleisti tėvo Stanislovo Dobrovolskio pastoracijos indėlį į dialogo kultūrą Lietuvoje.

Uždaviniai:

1. Apibūdinti dialogo kultūrą.
2. Atskleisti ganytojo autoriteto svarbą pastoracijoje.
3. Aptarti tėvo Stanislovo sielovadinį indėlį, plėtojant dialogo kultūrą Lietuvoje.

Darbo struktūra:

Darbą sudaro trys dalys:

1-oje dalyje kalbama apie Lietuvos visuomenės pokyčius Nepriklausomybės metais ir jų įtaką dialogo kultūrai.

2- oje dalyje kalbama apie tėvo Stanislovo įtaką diologo kultūrai Lietuvoje.

3- čioji dalis apibendrina Tėvo Stanislovo indėlį, kuriant dialoginę visuomenę.

Darbo teiginių formulavimui naudojami mokslinis literatūros analizės, empirinis ir apibendrinimo metodai.

I. DIALOGO KULTŪROS MATMENYS LIETUVOS VISUOMENĖJE

Dievas sukūrė žemę su augmenija ir gyvūnija. Sutvėrė vyrą ir moterį. Dievas gėrėjosi savo kūryba ir panorėjo pasidalinti savo kūrybos galia su vyru ir moterimi – žmonėmis. Dievas laimino žmones, tardamas: „Būkite vaisingi, pripildykite žemę, valdykite visa, kas tik žemėje gyva bei kruta“(Pr 1,28.).

Dievo plane žmogaus pašaukimo pobūdis bendruomeninis. Žmonių egzistenciniai santykiai sukuria dialogą, kaip gryną bendrabūvio formą. Todėl dialogas yra nesibaigiantis, nes būti – reiškia dialogiškai bendrauti, o ir pati mąstančios žmogaus sąmonės būtis yra dialoginė, turi gilesnę metafizinę prasmę, peržengiančią ir psichologinę, ir etinę sritį[1].

Dialogo ir jo priešybės monologo sandaroje glūdi žmogaus vengimas iš esmės priimti kitą, neišsitenkantį to žmogaus Aš sferoje, bet Dievas norėjo, kad visi žmonės sudarytų vieną šeimą ir elgtųsi vienas su kitu kaip broliai. Juk visi sukurti pagal paveikslą Dievo, kuris „iš vienos šaknies išvedė žmonių giminę, kad apgyventų visą žemės paviršių“ (Apd 17,26).

Jau pačioje istorijos pradžioje prasideda dialogas tarp Dievo ir žmogaus. Dievas dialoguoja su žmogumi - dalinasi savo meile, kuri pasireiškia kūryboje. Bet, žmogus nesilaiko sandoros su Dievu ir paklysta. Susipainiojęs žmogus nemato nurodyto Dievo kelio. Dievas nepalieka savo kūrinio klaidoje, siunčia savo darbininkų, kurie padėtų suprasti Dievo valią: „Aš duosiu jums ganytojų, kokie tinka mano širdžiai“ (Jer 3, 15). Dar ir šiandien šis Dievo pažadas gyvuoja ir pildosi Bažnyčioje, įsikūnija įvairiose pasaulio dalyse. Regėdama rimtus ir svarbius savo bei pasaulio poreikius, Bažnyčia trokšta, kad tas Dievo pažadas nuolat pildytųsi.

I.1. Lietuvos visuomenėje vykstančių procesų įtaka dialogo kultūrai

Dievas kiekvienam žmogui nustatė žemėje laiką ir apsigyvenimo ribas. Kiekvieną žmogų pašaukė žemėje atlikti misiją bendram labui - Kristaus kūno ugdymui ir išganymui. Kristaus kūną sudaro daug narių ir kiekvieno skirtinga charizma, skirtinga tarnystė. Vienus pašaukė būti kunigais, kitus valstybių vadovais ar tiesiog kiekvienam dirbti savo darbą pagal savo sugebėjimus. Dievas norėjo

[1] *Bachtin M*. Autorius ir herojus. Vilnius. 2002. P. 298, 318.

darnaus sugyvenimo ir harmonijos tarp žmonių, kas jie bebūtų ar kokį socialinį vaidmenį beatliktų. Dievas visada noriai kviečia žmogų į dialogą, į bendradarbiavimą su savimi ir to laukia žmonių tarpusavio santykiuose.

Lietuva didelio pasaulio maža dalis. Dievo pasaulio dalis. Lietuviams tikėjimas buvo socialinio audinio dalis. Su pagarba ir pasididžiavimu savo tėvynę vadino Marijos žeme. Toji karta pasilieka istorija. Užaugo nauja karta. Pasikeitė Lietuva. Jau dvidešimt metų Lietuva laisva ir nepriklausoma. Kokiais pavidalais laisvė reiškiasi Lietuvoje?

Žmogaus gyvenimą lemia materialinių ir dvasinių vertybių samprata, jų poreikis, tačiau ne visiems jos turi vienodą reikšmę. Vieni teikia pirmenybę materialinėms (turto kaupimas), kiti dvasinėms (gyventi nepriklausomoje valstybėje, laisvai išpažinti tikėjimą, turėti teisę į orų gyvenimą) vertybėms. Į vertybių įsisavinimą ir nukreipta žmogaus veikla. Žmogaus gyvenimas balansuoja tarp tų vertybių. Daliai žmonių visuomet valstybės nepriklausomybė antraeilis dalykas - svarbu įsitvirtinti ir užtikrinti sau materialinę gerovę. Jiems svarbu išlaikyti veiklos galimybes be apribojimų.

Žvelgiant iš šalies, Lietuvos visuomenė atrodo, galima sakyti, pavyzdinė – tai pirmoji Pabaltijo respublika, išsiveržusi iš sovietinio režimo gniaužtų, viena pirmųjų postsovietinių šalių, priimtų į Europos Sąjungą. Tačiau, patyrinėjus iš vidaus, daugelis dalykų atrodo gerokai problematiškesni. Entuziazmas ir viltys, siejamos su naryste Europos Sąjungoje, kuriam laikui sužadino masinį optimizmą ir tikėjimą, kad netrukus tapsime visaverčiais europiečiais ir, savaime suprantama, pasieksime "vakarietišką" gerovę. Vis dėlto ir integraciniuose procesuose, laikinai pridengusiuose užsitęsusio postkomunizmo socialines realijas, nestigo aklo tikėjimo magiškomis, kone stebuklingomis besivienijančios Europos galiomis. Taigi viltys, kad po Nepriklausomybės lietuviai susikurs gerovę patys, nepasitvirtino.

Po nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo išnyko priklausomybės nuo Maskvos faktorius, tačiau neišnyko priklausomybės faktorius ir atsirado daugybė naujų psichologinių problemų, ypač vykdyta resocializacija: jeigu anksčiau visko savininku buvo valstybė, jos vardu veikianti vyriausybė, dabar pagrindinė nuosavybė atsidūrė atskirų asmenų rankose. Bendra prielaida buvo ta, kad pati valstybė nėra efektyvus savininkas ekonomikoje ir kad privatus sektorius geriau atliks šį vaidmenį. Deja šis požiūris kartu su savimi atsinešė ekonominės gamybos nuosmukį ir užsitęsusią krizę. Tai buvo pokumunistinės transformacijos skubotumas, kuris nepaliko vietos laipsniškam buvusios finansų paskirstymo bei gamybos sistemos pasikeitimui nauja sistema, paskatinęs visos sistemos sugriuvimą. Taip pat didelė priklausomybė nuo užsienio finansų ir nesugebėjimo mobilizuoti pakankamai vidinių santaupų padidino finansinį Lietuvos ekonomikos pažeidžiamumą. Tokiomis sąlygomis išryškėjo spartus socialinės atskirties didėjimas, kad šalies gyventojų, atrodo, niekas daugiau, išskyrus pasus ir valstybinius simbolius, nebesieja.

Lietuvoje save su valstybe ir Lietuva tapatinančių gyventojų per Nepriklausomybės metus sumažėjo dvigubai - nuo 66 iki 34 nuošimčių. Dešimt kart padaugėjo lietuvių, nelaikančių Lietuvos pilietybės vertybe[2].

Valstybė netapo lietuviškosios tapatybės dalimi. Pilietiškumo, kaip tautiškumo dalies, supratimas nėra šiandien būdingas nei politiniam nei kultūriniam Lietuvos elitui. Manoma, kad kuo daugiau valstybės išstumsime iš savo gyvenimo, tuo gyvenimas darysis sėkmingesnis, laisvesnis ir visavertiškesnis. Lietuvio santykis su valstybe išliko rezistencinis. Išlieka menkas lietuvio politinis aktyvumas ir angažavimasis. Piliečių elgseną motyvuoja valstybė kaip piliečių sąjunga, piliečių susivienijimas. Susivienijimui būdinga socialinis dialogas ir socialinė partnerystė. Deja, socialiai orientuota ekonominė bei socialinė politika ir gerovės valstybės kūrimas pasiekiamas socialinio dialogo dėka ir ne be sunkios kovos. Yra teisinga reikalauti gėrybių, kurių jiems netenka dėl gyvai jaučiamos neteisybės arba paskirstymo nelygybės[3].

Socialinė ir ekonominė nelygybė - neišvengiamas reiškinys. Visuomenės skiriasi viena nuo kitos nelygybės laipsniu ir tuo, kaip ta nelygybė interpretuojama. Kaip ta nelygybė interpretuojama Lietuvoje? Lietuvoje klasės samprata ir su ja susijusios diskusijos vis dar tebėra neliečiama ir nepopuliari tema. Nors akivaizdu pavadinti dominuojančia klase tą, kuri savo rankose turi materialinės gamybos priemones ir tokiu būdu gali kontroliuoti ir intelektualinę produkciją[4].

Dominuojanti klasė kuria savo kultūrinę hegemoniją, o pavaldi klasė susitaiko su jai primetamomis normomis ir vertybėmis. Arba, kalbanti klasė, kuri atsiskiria nuo likusios visuomenės dalies, tai yra tyliosios daugumos. Įsitvirtinusi sistema palaikoma ne vien prievartinėmis ekonominėmis bei politinėmis sankcijomis, bet ir ideologiškai, per dominuojančios klasės kultūrinę hegemoniją. Suklaidinta masė tikslus ir vertybes identifikuoja - internalizuoja kaip savuosius ir, užuot maištavę, prisideda prie marginalizacijos, o sykiu padeda išlaikyti dominuojančios klasės nepajudinamą statusą. Paprastai masei stinga aiškios teorinės sąmonės, kuri reikalinga artikuliuojant savo pačių socialinę ir politinę patirtį, normas ir vertybes.

Nesugebėjimas artikuliuoti ir konceptualizuoti savo socialinę bei politinę patirtį ir argumentuotai išreikšti savo politines nuostatas yra vienas ***skurdo kultūros*** bruožų[5].

Skurdas tai ne vien pinigų trūkumas, bet ir atitinkamas gyvenimo būdas su jam būdingomis normomis, vertybėmis ir įsitikinimais. Žmonės, priklausantys skurdo kultūrai, turi stiprų marginalumo jausmą, turi menką istoriškumo pojūtį. Jie yra paraščių žmonės, kurie vargiai težino ką nors daugiau, nei jų asmeniniai rūpesčiai, jų gyvenimo būdas.

[2] *Forumo pranešimai.* Šiandieninė Lietuva: viltys ir realybė. Sud. Kauneckienė.J. Vilnius. 2006. P. 13.
[3] *Bielskis A.* Demokratija be darbo judėjimo? Kaunas. Kitos knygos. 2009. P. 30.
[4] *Bielskis A.* Ten pat. P. 142.
[5] Ten pat. P.144.

Didžiausia atsakomybė tenka politikos formuotojams. Politikoje vis labiau įsigali populistinė retorika. Sparčiai keičiamas socialinis žodynas. Šiuo atžvilgiu ypač iškalbingas yra politinis diskursas, kuriame vyrauja abstrakčios sąvokos, neturinčios nors kiek konkretesnio turinio, pavyzdžiui, "demokratija", "pilietinė visuomenė", "laisvoji rinka", "ekonomikos plėtra", "ūkio strategijos", "žinių visuomenė" ir panašiai. Tokias sąvokas vokiečių rašytojas ir lingvistas Uwe Poerksenas taikliai pavadino "plastiškais žodžiais", o jų visumą – "modulinės kalbos tironija"[6].

Pasak jo, biurokratizuota, žargoninė ekspertų kalba atitolina žmones nuo gyvenimo tikrovės ir stumia į išgalvotą realybę, kurioje sąvokos praranda prasmę ir ima reikšti bet ką. Tokie politiniai diskursai sąmoningai ar nesąmoningai brėžia realiai neegzistuojančios (nors visuotinai geidžiamos) pilietinės ir/ar gerovės visuomenės kontūrus[7].

Manipuliuojant abstrakčiomis verbalinėmis formulėmis ir skaičiais kuriamas europėjimo, sparčios ekonominės pažangos ir gerovės vaizdinys – virtuali tikrovė, neturinti nieko bendra su komplikuota socialine realybe. Kyla pagrįstų abejonių ar apskritai verta kalbėti apie visuomenę? Ar ji nėra tik dar vienas plastiškas verbalinis fantomas arba miražas? Ar įmanoma, kad pusę šimtmečio prievartauta, užguita, sovietizuota "liaudis" per keliolika metų taptų sąmoninga visuomene? Tai amorfiška visuomenė, beformė politika, žiniasklaidos suvirtualinta ir perdirbta tikrovė, ekonomikos neapibrėžtumas, chaotiškas blaškymasis tarp tvarkos ir netvarkos su socialinės isterijos ir apatijos proveržių bruožais. Postkomunistinio slogučio kamuojama šalis taip ir neįstengė sukurti sąlygų visiems visuomenės sluoksniams bent apynormaliai gyventi.

Iš Lietuvos į Vakarus jau pasitraukė gerokai daugiau nei pusė milijono krašto gyventojų, iš kurių daugelis, ko gero, nebegrįš. Masiškai emigruoja perspektyvūs mokslininkai, gabūs studentai, aukštos kvalifikacijos profesionalai, net aukštojo išsilavinimo nespėjusi įgyti jaunuomenė ir pensijinio amžiaus inteligentai, sutinkantys verčiau dirbti juodžiausius darbus svetur, negu jaustis nereikalingais ir žeminamais tėvynėje. Dar kiti, pavargę laukti ir nusivylę, iš gyvenimo pasitraukia savo noru: pagal savižudybių skaičių jau kuris laikas Lietuva pirmauja Europoje. Nenumatytai ilgai užtrukusi pereinamoji būsena išsklaidė iliuzijas, kad greitu laiku sukursime Lietuvą, kurioje gera visiem.

"Diletantizmo problema – tai esminė mūsų problema, turbūt viena iš dviejų ar trijų, svarbiausių mūsų nelinksmame gyvenime. Rasi, užsikrėtėm ta klaikia diletantizmo liga iš svetur, tačiau labai jau noriai jai pasidavėm, o dar pridūrėm jai ir grynai lietuviškų simptomų. Kol neišsigydysim šios ligos, apie visus ateities džiaugsmus juokinga ir svajoti", – nepriklausomybės išvakarėse rašė vienas įžvalgiausių lietuvių visuomenės analitikų, rašytojas Ričardas Gavelis[8].

Praėjo daugiau kaip dvidešimt metų po to, kai buvo parašytos šios eilutės, tačiau belieka konstatuoti, kad diletantizmas ir toliau tarpsta kone visose sferose: politikoje, ekonomikoje, socialinėje

[6] *Poerksen U.* Plastic Words: The Tyranny of Modular Language. Penn State University. 1995. P. 26.
[7] *Poerksen U.* Ten pat. P. 33.
[8] *Gavelis R.* Diletantų epocha ir asmenybės suverenitetas //Literatūra ir menas. 1989 04 22.

saugoje, žiniasklaidoje, švietimo ir aukštojo mokslo sistemose. Reformos jau keliolika metų vykdomos taip diletantiškai, kad niekas nebesistebi menkais jų rezultatais. Nors jų reikalingumu niekas neabejoja, tačiau atsidūrusios politikų rankose jos, veikiausiai, taps dar viena parodomąja socialinio veiksmo simuliacija, kai tuščiai išeikvojama daugybė energijos ir lėšų. Diskusijos apie reformų reikalingumą rodo, kad dialogo kultūra Lietuvoje tebėra užuomazgų stadijoje – vis dar klesti, filosofo Leonido Donskio žodžiais tariant, monologinė kultūra[9].

Dialogas yra universalus, vis dėlto yra priklausomas nuo dialogo partnerių ir istorinių sąlygų. "Idealingiausia iš visų tautų Lietuva, pakol ji nesusiartino su kultūringojo pasaulio dvasia, nepažino jos esmės, – tegul savo idealingumu nesigiria, nes ji atkartos tas pačias klaidas, kaip anais laikais kovodama prieš kryžių – rašė vienas pirmųjų šalies kultūros kritikų JulijonasLindė-Dobilas kritiškumo stoką vadindamas vienu didžiausių moderniosios lietuvių kultūros stabdžių[10].

Po daugelio dešimtmečių situacija kartojasi. Šiandieniniai mūsų mąstymo įpročiai nulemti ne tik sovietmečio, bet ir ilgų baudžiavos amžių mentalinio palikimo, kuris dažno lietuvio sąmonėje įdiegė polinkį susitaikyti ir prisitaikyti prie bet kokios situacijos, ypač susijusios su primesta galia, siekiu valdyti. Konformizmas persmelkė kone visas gyvenimo sritis. Valdžios bijoma, todėl jai pataikaujama. Sovietmečiu išsiugdytas ir ilgai diegtas prisitaikėliškumo instinktas yra vienas didžiausių atrofijos kaltininkų, juo manipuliuoja valdžia: griežtina piliečių kontrolę, didina jų priklausomybę nuo valstybės.

Prancūzų sociologas Jacques Ellul rašo: "Valdymas ir kontrolė yra dviprasmiškas dalykas. Kai jis taikomas pasauliui ir daiktams, galiausiai pasirodo, kad tai ne kas kita, o godumas ir beribis savininkiškumas. Kai jis taikomas individams, paaiškėja, kad tai yra galios ir dominavimo troškulys"[11]. Kol šio instinkto neįstengsime pažaboti, tol klusni amorfiška masė netaps pilietine visuomene.

Dauguma intelektualų padarė išvadą, kad pilietinės visuomenės užuomazgų Lietuvoje nė su žiburiu nerasi, nors ryžtas kurti tvirtą pilietinę visuomenę pastaruoju metu sustiprėjo. Intelektualai įsitikinę, kad pilietinę visuomenę galima sukurti, kai protingi, išsilavinę inteligentai šviečia ir auklėja apytamses mases, analizuoja ir kūrybiškai taiko kitų šalių pilietinių iniciatyvų patirtis.

Pastaruoju metu aptariant socialinę ir politinę kaitą daugelyje Europos šalių neišsiverčiama be sąvokos "populizmas", tapusios stačiai nepakeičiama politikų, politikos analitikų ir apžvalgininkų žodyne. Ši sąvoka yra slidi ir neapibrėžta. Tačiau daugeliui atrodo, kad ją pasitelkus įmanoma paaškinti kone viską, kas vyksta. pavyzdžiui Lietuvoje: retoriniai triukai, kai stengiamasi sukurti visiems "liaudies" sluoksniams artimo "tipiško lietuvio" įvaizdį. Manipuliuojama principų stokojančia

[9] *Donskis L.* Dvi Lietuvos kultūros: Intelektualų ir inteligentų kolizija ir ateities dialogo galimybės//Kultūros barai. Nr. 1. 1995.
[10] *Julijonas Lindė-Dobilas.* Į slėpiningąjį dvasios pasaulį. Vilnius. Vaga**.** 1996.
[11]*Ellul J.* The Betrayal of the West. New York. 1978. P. 35.

minia, jei esama bent minimaliai įvaldžius politinės reklamos, įvaizdžio kūrimo ir viešųjų ryšių technologijas.

Vakarų ekspertai būtent korupciją laiko vienu pavojingiausių Lietuvos demokratijos slenksčių. Daugelio postkomunistinių visuomenių politikams būdingas diletantizmas, savanaudiškumas ir korupcija, bet naujausi tyrimai rodo, kad Lietuva ir šiuo atžvilgiu veržiasi į lyderius ES[12].

Pati demokratijos idėja yra ir turėtų būti grindžiama ne tolygiu ekonominių vertybių paskirstymu, o bendru, lygiaverčiu dalyvavimu visuomenės gyvenime ir bendrame politiniame dialoge. Demokratijos tikslai yra įtvirtinti ir institutiškai įteisinti tokias demokratijos vertybes kaip darbo žmonių savigarba, darbštumas, sumanumas ir pasitikėjimas savimi.Tuo tarpu Lietuvos visuomenėje demokratijos diskursas yra nuskurdinamas. Kas ir kaip kalba visuomenės daugumos vardu? Kas kalba, kai visuomenė tampa itin jautri ? Vargstančioji dauguma eksponuojama pramogų išalkusiai publikai, išvengiant bet kokių politinio korektiškumo reikalavimų. Skurstančioji visuomenės dalis pati negali reprezentuoti savo politinių ir socialinių interesų, kadangi nesugeba jų artikuliuoti ir konceptualizuoti. Kaip jiems įžengti į viešą diskursą kaip lygiaverčiams demokratinio dialogo partneriams? Nes, demokratija pirmiausia reiškia tai, jog kiekvienas, nepaisant savo socialinės padėties, turi galimybę dalyvauti politiniame diskurse. Tai numato Lietuvos Konstitucijos penktas straipsnis. Socialinis dialogas – būtina demokratinės visuomenės gyvavimo sąlyga, laikoma itin svarbiu geros valstybinės vadybos elementu.

Lietuva viena iš pirmųjų Europos valstybių priėmė įstatymą, įtvirtinantį informacijos laisvę ir prieinamumą, todėl 2007 metais matytas Lietuvos politikų atvirumas ir pilietinių partnerių pritraukimas prie viešosios politikos proceso turėtų atrodyti savaime suprantamas. Šiuolaikinė visuomenė vis dažniau vadinama informacine visuomene. Ir demokratinės valstybės valdymo būdas sako, kad visi šalies piliečiai galėtų dalyvauti valdymo procese, yra itin svarbu užtikrinti kiekvieno šio proceso dalyvio teisę į informaciją. Deja, šiuo metu Lietuvos valdžia nepanaudoja visų piliečių įtraukimo būdų ir neinformuota visuomenė vis mažiau domisi šalies politiniu gyvenimu. Ir tik nuo politikų ir valdininkų pasirinkimo priklauso, ar teikti visuomenei viešai svarstyti sprendimo projektą ar ne. Lietuvos politikų poziciją visuomenės atžvilgiu galima apibūdinti Witold Gombrowicz žodžiais : „Aš esu svarbiausia ir vienintelė mano problema: vienintelis iš visų personažų, kuris man iš tikrųjų rūpi - visada būk svetimas, būk nedraugiškas, nepatiklus, blaivus, griežtas, egzotiškas“[13].

---

[12] *Pilietinės visuomenės institutas*. Lietuvos valdžia: atvirumo link? Studijos parengimą rėmė Studijų centrų fondas prie AVI Budapešte. Vilnius.Versus aureus. 2009. *Transparency International* iniciatyva toks tyrimas atliktas Lietuvoje.

[13]

Praktika rodo, kad didelė dalis verslo struktūrų palaiko ryšius su valdžios institucijų atstovais, siekdamos užsitikrinti savo interesų patenkinimą, tačiau tai nėra vertinama kaip lobistinė veikla[14].

Atsižvelgiant į šias Lietuvos būklės charakteristikas[15], būtina aiškintis, kaip įveikti atotrūkį tarp valdžios institucijų ir gyventojų, kaip padidinti valdžios institucijų prieinamumą, skaidrumą, atskaitingumą, kaip sustiprinti *visuomenės ir valdžios dialogą.*

Kad pakeistume apgailėtiną dabarties vaizdą reikia sutelktų visos visuomenės pastangų. Bet pirmiausia ją pačią reikia sutelkti. Esminiams pokyčiams pasiekti reikalinga sąmonės transformacija. Todėl reikalingi intelektualai, kurie gebėtų apibendrinti ir argumentuotai išreikšti socialinius ir politinius visuomenės interesus.

Intelektualai pirmaisiais nepriklausomybės metais atlikę didžiulį tautos telkėjų vaidmenį, veikiai buvo išstumti į politinio gyvenimo pakraščius. Ar nėra ir jų pačių kaltės, kad taip atsitiko?

Filosofas Audrius Navickas konstatavo, kad Lietuvoje susiklostė keistai paradoksali situacija: "Valstybę vis įžūliau ima savintis interesų grupės, o nemaža visuomenės ir intelektualinių sluoksnių dalis atsiribojo nuo politikos tylėdami, kai reikėjo kalbėti ir ginti savo tautos interesus"[16].

Inteligentas, kaip sąmoningiausias visuomenės pilietis, turėtų būti aktyvus valstybės gyvenimo dalyvis, jaučiantis atsakomybę už visavertę tautos egzistenciją. Tačiau, kaip ir kuo realiai galėtų reikštis mūsų sąlygomis inteligento aktyvumas? Inteligentas turi kalbėti apie valstybės gyvenime vykstančių negatyvių reiškinių padarinius. Nedviprasmiškai įvardinti dabartinę Lietuvos situaciją - dabartinis demokratijos supratimas yra iškreiptas.

Kas lėmė, kad intelektualai nusišalino nuo politikos? Viena iš intelektualų nunykimo priežasčių buvo tai, kad jų poreikį kurti moraliai sąmoningą pilietinę visuomenę išstūmė praktinis rinkos ekonomikos kūrimo verslas. Materialinis faktorius lemia daugumos žmonių sąmonę, laikyseną, pasirinkimą. Per keletą metų sąvoka "pilietinė visuomenė" liko svarbia tik saujelei sociologų. Tendencija yra tokia: dar neprasidėjus masiniam šuoliui į rinkos ekonomiką, pragmatiškesni "technokratai" išstūmė humanitarus iš politikos, visuomenei pasyviai stebint ir tylomis pritariant. Intelektualams proto korupcija įsitvirtina tada, kai atsisakoma tiesos ir principingos pozicijos, kai vengiama būti pernelyg politiškais, kontroversiškais, nes baiminamasi autoritetų nepritarimo ar galios struktūrų nepasitenkinimo. Užgniauždami savo balsą tuomet, kai privalu atvirai ir be kompromisų kalbėti, intelektualai nusisuka nuo pareigos byloti tiesą, juos įkalina jų pačių neryžtingumas.

Ar Lietuvos intelektualai gebės atlikti savo pareigą spartindami pilietinės visuomenės kūrimosi procesą? Nuo jų laikysenos priklausys painių ir sudėtingų sociopolitinių procesų ir

[14] *Pilietinės visuomenės institutas*. Lietuvos valdžia: atvirumo link? Vilnius.Versus aureus. 2009. P.11.
[15] *Pilietinės visuomenės institutas*. Ten pat. P. 126.
[16] *Navickas A.* Kaip atsirado Kultūros žmonių ir piliečių santalkos kreipimasis? //Kultūros barai. 2007. Nr. 4. P.3.

visuomenės, ir jų pačių likimas. Lietuvos visuomenėje gerbiamas šviesaus atminimo kunigas vienuolis t. Stanislovas yra pasakęs: „Jeigu valstybė neturi inteligentijos, jeigu neužtikrina jiems darbo vietos, tegul paskui graužia pirštus“[17].

Istorija - gyvas, pulsuojantis organizmas. Valstybė, tauta - socialiniai organizmai. Vienus istorijos verpetai sutraiško, kitus išveda į areną. Tautų ir valstybių likimai priklauso nuo daugelio faktorių (palankiai arba nepalankiai susiklosčiusių aplinkybių), žmonių sąmonėjimo. Jų veikimo rezultatai apčiuopiami ne iš karto: jie išryškėja po daugelio metų. Kiekvienas veiksmas, pretenduojantis būti istoriniu, hipotetiškas, rizikingas. Iš anksto negalima pasakyti, kaip įvykiai klostysis, bet turėti viziją būtina.

Iškilo lietuvių tautos išlikimo pavojus, kurį įtakojo ne tik globalizacijos procesas, bet ir ydinga amorali valdžios politika. Nepriklausomybė ir demokratija sunkiai iškovojama, tačiau lengvai prarandama. Šitaip dabartinė Lietuva pasirodo esanti silpna, pilna niekšingumo ir godumo, bet jai vis dar atviras kelias į laisvę ir vergiją, pažangą ir nuosmūkį, brolybę ir neapykantą.

I.2. Katalikų Bažnyčios dialogas su Lietuvos visuomene

Magisteriumo tikslas yra parodyti, kokia jungtis, pagarba ir meilė susieja visą žmonių šeimą. Bažnyčia siekia užmegsti su žmonija pokalbį apie įvairias problemas, paskleisdama iš Evangelijos gautą šviesą. Kadangi siekiama išsaugoti žmogaus asmenį ir atnaujinti žmonių bendruomenę, aiškinimo ašis žmogus – vienas ir ištisas žmogus su kūnu ir siela, širdimi ir sąžine, protu ir valia.

Šventasis Susirinkimas siūlo žmonijai nuoširdų Bažnyčios bendradarbiavimą, kuriant tam pašaukimui derančią, visus jungiančią broliją. Bažnyčia siekia tęsti darbą, kurio ėmėsi pats Kristus, atėjęs į pasaulį liudyti tiesos, gelbėti, tarnauti[18].

Vertybės, kilusios iš žmogui suteiktosios Dievo dovanos, yra didžiai geros, tačiau žmogaus širdies sugedimas jas neretai nukreipia nuo tikrosios paskirties. Ką Bažnyčia siūlo, kuriant šiandienę bendruomenę? Jei krikščionys ir žmonija, kuriai jie priklauso, vieni kitiems padeda, tad Bažnyčios misija pasirodys esanti religinė ir kuo žmogiškiausia[19].

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, Bažnyčia ir dešinieji mąstytojai sugrįžo prie bendruomeniškumo filosofijos ir ideologijos reikšmės diskusijų. Pasaulio ar Lietuvos teoretikai yra bandę įrodyti, kad priklausomai nuo to, ar bendruomenės, jų sąjungos akcentuoja klasinę ekonominę lygybę, galimybių skatinimą, ar labiau pabrėžia pareigų ir moralinės atsakomybės svarbą, jos gali būti priskirtos kairiesiems arba dešiniesiems(krikščionys demokratai, koncervatoriai). Lietuvos Katalikų

[17] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBK KPVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

[18] *II Vatikano susirinkimo dokumentai*. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes.* [10]. 1965 12 07. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html#s24. 2010 04 20.

[19] *II Vatikano susirinkimo dokumentai.* Ten pat. [11]

Bažnyčia, nuosekliai remia bendruomeninį sąjūdį ir kartais nepasižymi aiškiais kairumo ar dešinumo požymiais[20].

Šiandieninė Katalikų Bažnyčia siekia panašaus vaidmens kaip prieškarinės bažnytinės draugijos, kurios skatino ir rėmė bendruomeninę savitarpio pagalbą ir taip rėmė socialiai orientuotą kapitalizmą. Minėtos bendruomenės užtikrino moralinių tradicijų tąsą ir skatino žmonių lygybę. Taigi Bažnyčia atliko ir dešiniosios, ir, mažiau kairiosios (lygybės, savitarpio pagalbos) ideologijos funkcijas. Kaip įprasta, parapijos organizacijos siekia gerovės, skatindamos įsivaizduojamą artimojo meilę, solidarumą, savanoriškumą, pasiaukojimą ir krikščionišką tarnystę. Dažnai Bažnyčia vykdo „kairiąją“ misiją, kurią patys kairieji ignoruoja. Vis dėlto Lietuvoje netenka kalbėti apie revoliucinę, kairiąją Katalikų bažnyčią, būdingą kai kurioms šalims (pvz. Lotynų Amerikoje)[21].

Kai kurios bendruomenės, spręsdamos socialinius klausimus, bendradarbiauja ne tik su miestų administracijomis, bet ir su bažnyčia. Dar svarbesni politiniai uždaviniai, kai reikia spręsti bendrąsias šalies politines problemas: skaidrinti ekonominę politiką, didinti socialinį saugumą.

Kaip teigė Zigmundas Freudas, visa mūsų civilizacija laikosi, didžiąja dalimi, dėl sunkaus, visiškai nekūrybiško, dažnai prievartinio, menkai vertinamo ir prastai apmokamo darbo. Daugybė žmonių kūnų buvo paversti darbo instrumentais, pigia ir nebylia darbo jėga. Jų pasaulėžiūra, jų įsitikinimai, saviraiška - ar kam tai rūpi? Visuomenė prisimena tik mecenatus...[22]

Šiandien Lietuvoje daugybė žmonių atlieka darbus, dėl kurių, anot Freudo, egzistuoja ir laikosi civilizacija. Tai tie, kurie dirba sunkų, alinantį fizinį darbą ir menkai išmano politinę perskyrą tarp kairės ir dešinės, nesuka galvos dėl tapatybės ir politinio korektiškumo. O po ilgos sunkios darbo dienos tegalvoja vien apie tai, ką valgys. Kaip šiandien Lietuvoje suvokiama ir reprezentuojama jų darbo ir egzistencijos prasmė?

Skurdas pažemina žmogų, todėl Bažnyčia neturi išsisukinėti, bet aiškiai kalbėti apie egzistuojančią realybę, turi būti kartu su savo žmonėmis ir juos drąsinti, palaikyti viltį.

Leono XIII enciklika „De Rerum Novarum“, kurioje Katalikų Bažnyčia suformulavo modernaus socialinio mokymo principus, atkreipė dėmesį į dirbančių žmonių padėtį ir juos pačius vertė susimąstyti apie save, siekė prisidėti prie teisingesnės visuomenės kūrimo ar bent protestavo prieš neteisingumą ir bandė jį apriboti.

Bažnyčia dalyvauja žmonių patirtyje ir kalba iš tūkstantmetės žmonijos patirties. Ji Tiesos tarnaitė. Bažnyčia kaip patariančioji ieško bendro sprendimo. Ji iškelia teisėtus reikalavimus valdžiai, kad būtų apgintas žmogaus orumas, siekia dvasinės ir materialinės žmonijos gerovės.

[20] *Bielskis A.* Demokratija be darbo judėjimo? Kaunas. Kitos knygos. 2009. P. 129.
[21] *Bielskis A.* Ten pat. P. 130.
[22] Ten pat.

Bažnyčia paliudijo, kad įvyko radikalūs pasikeitimai politinėje, ūkinėje, visuomeninėje, taip pat ir mokslo bei technikos srityse, išplito įvairių dominuojančių ideologijų įtaka. Dėl šių pasikeitimų, ypač politikoje, atsirado nauja visuomenės ir valstybės, o vėliau ir valdžios koncepcija[23].

Ūkinėje srityje atsirado nauja nuosavybės forma – kapitalas, nauja darbo forma– samdomasis darbas. Šiai sistemai būdingas akcentas - didinti pelną bet kokiomis priemonėmis, neatsižvelgiant į žmogų kaip asmenį. Darbuotojas neturi garantijų nei dėl atlygio už darbą, nei dėl paties darbo vietos. Šie pasikeitimai visuomenę padalijo į dvi klases, kurias vieną nuo kitos skyrė gili praraja[24].

Toje situacijoje vyko labai ryškūs pokyčiai politikoje. Visiškos ekonominės laisvės kontekste išryškėja didžiuliai visuomenės materialinės padėties skirtumai. Leonas XIII paskelbė, kad visas blogis kyla, prieš kurį pasisako enciklika Rerum novarum, iš laisvės ūkinėje ir visuomeninėje veikloje, atitrūkusios nuo tiesos apie žmogų[25].

Mažumos rankose turto per gausus sutelkimas, daugumos neturtas iškreipia visuomeninius tarpusavio santykius - kiršina visuomenę. Visuomenės konfliktas tuo labiau tampa negailestingas ir nežmoniškas, nes nepaisoma jokių normų ir taisyklių. Tai atspindi dabartį Lietuvoje.

Leono XIII projekto siekis - parodyti, kad taikos pagrindas yra teisingumas, pagrindinių teisingumo reikalavimų skelbimas ūkinėje ir visuomeninėje situacijoje[26].

Taigi Leonas XIII, eidamas savo pirmtakų pėdomis, davė Bažnyčiai tvirtą elgesio pavyzdį- analizuoti visuomeninius reiškinius ir parodyti tinkamas problemų sprendimo kryptis nepastovioje visuomeninio gyvenimo realybėje.

Kasdienis darbas bei kova už teisingumą tampa Išganytojo Kristaus liudijimo dalimi. Popiežiaus Leono XIII tekste pagrindinė nuostata – tai žmogaus orumas ir tuo pačiu darbo garbingumas.

Taip suprastas darbas yra kiekvieno žmogaus pašaukimas - savo darbu žmogus išreiškia ir realizuoja save. Kartu darbas turi ir visuomeninę reikšmę - tarnauja bendram gėriui[27].

Kalbant apie privatinę nuosavybę, šiandien aktualūs čia cituojami privatinės nuosavybės saugojimo argumentai, kas būtina savo asmenybės išvystymui. Egzistuojantis skurdas sukelia problemų asmeniui integruotis į politinę visuomenę. Žmogus turi gauti teisingą atlyginimą už savo darbą. Griežtai kritikuojama tokia darbininkų ir darbdavių santykių koncepcija, kuri yra grynai pragmatiška. Darbininkas turi gauti tokį atlyginimą, kurio pakaktų, kad galėtų padoriai išsilaikyti. „Jeigu darbininkas, būtinybės verčiamas ar didesnio pikto vengdamas, noromis nenoromis sutinka su

[23] *Jonas Paulius II.* Enciklika *Centesimus annus.* 1991 05 01. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/centesimus-annus.html.* 2010 04 04.
[24] *Jonas Paulius II.* Ten pat. [11].
[25] Ten pat.
[26] Ten pat.
[27] Ten pat.

menkesnėmis sąlygomis, kurias jam nustato darbdavys, tai čia yra nusilenkimas jėgai, o tai prieštarauja teisingumui“[28].

Socialinis dialogas – demokratinė vertybė. Socialinis dialogas, be kurio neįsivaizduojama šiuolaikinė demokratinė visuomenė, Vakarų Europoje atsirado kaip iniciatyva „iš apačios“ – darbuotojai kvietė darbdavius kalbėtis apie darbo sąlygas, abipusius interesus užfiksuoti sutartyse. Pasak Lietuvos Darbo ir socialinių tyrimų instituto direktoriaus doc. dr. Boguslavo Gruževskio, socialinį dialogą labiausiai apibūdina kolektyvinių sutarčių aprėpties rodiklis, kuris Lietuvoje tesudaro 10–15 proc. ir yra žemiausias ES[29].

Daugelį kasdienių klausimų Lietuva išspręstų palengva eidama Europos socialinio dialogo modelio link - darbdaviai vis labiau pastebi darbuotojus kaip partnerius, o ne tik kaip darbo jėgą. Darbuotojai, ypač susibūrę į organizacijas, taip pat vis labiau vertina darbdavius kaip partnerius, su kuriais reikia bendradarbiauti siekiant bendrų tikslų. Tam ypatingai turėtų pasitarnauti priemonė „Socialinio dialogo skatinimas“, kurią siekiama įgyvendinti 2007–2013 m. Siekiant skatinti socialinį dialogą bei stiprinti socialinių partnerių gebėjimus ir bendradarbiavimą, skiriamos ESF lėšos[30].

Šiandien tarp darbdavių ir darbininkų nuolat sudaromos tokios sutartys, kuriose nesilaikoma net elementariausių teisingumo principų. Popiežius laikė, kad valstybės valdžios griežta pareiga rūpintis darbininkų gerove, nes priešingu atveju pažeidžiamas teisingumas.

Įsimintinas teiginys mūsų laikams yra santykių tarp valstybės ir piliečių koncepcija. Ji negali rūpintis tik viena piliečių dalimi, tais, kurie yra turtingi. Turtingieji, gyvenantys pertekliuje, mažiau reikalingi valstybės globos. Vargingųjų minios turėtų remtisi valstybės globa. Todėl valstybė privalo ypač globoti darbininkiją ir ja rūpintis, nes ji daugiausia skursta[31].

Tokiu principu, kurį šiandien vadiname solidarumo principu, ir kuris išlieka visuomet aktualus, turėtų būti organizuojamas visuomeninis gyvenimas. Jis yra vienas iš pagrindinių krikščioniškųjų visuomeninių ir politinių organizacijų principų[32].

Socialinio solidarumo paradigmą iškėlė ir ją išplėtojo Émile Durkheim. Jo teigimu sociumo vienybė nėra prievartinės, išorinės jėgos priežastis. Žmones kartu laiko vidiniai saitai. Pasak Emile

[28] *Jonas Paulius II.* Enciklika *Laborem exercens*. 1981 09 13. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/laborem-exercens.html*. 2010 04 04 .

[29] Informacija parengta įgyvendinant Lietuvos visuomenės informavimo kampaniją apie 2007 – 2013 m. Europos Sąjungos struktūrinę paramą Lietuvai. Užs.Nr. 001. *http://www.delfi.lt/news/economy/ESparama/lietuvos-darbo-rinka-gaivinti-padetu-socialinis-dialogas.d?id=22230827* 2010 04 04.

[30] Informacija parengta įgyvendinant Lietuvos visuomenės informavimo kampaniją apie 2007 – 2013 m. Europos Sąjungos struktūrinę paramą Lietuvai. Užs.Nr. 001. Ten pat.

[31] *Jonas Paulius II.* Enciklika *Laborem exercens*. [20].1981 09 13. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/laborem-exercens.html*. 2010 04 04 .

[32] *Jonas Paulius II.* Enciklika *Sollicitudo Rei socialis.* 1987 12 30. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/sollicitudo-rei-socialis.html*. 2010 04 04.

Durkheim, žmogaus esmė – ne mąstymas ar valia, o meilė, kuri dvasinės vienybės aktas, kai akimirksniu suvokiama aukščiausioji objekto vertė[33].

Bažnyčia apeliuoja į valstybės valdžią, kurios pareiga rūpintis bendra gerove ir žiūrėti, kad visose visuomeninio gyvenimo srityse būtų siekiama šios gerovės. Viso visuomeninio Bažnyčios mokymo tema ir tam tikra prasme pagrindinė mintis yra teisinga žmogaus asmenybės, jo nepakartojamos vertės koncepcija - Dievas sukūrė jį pagal savo paveikslą ir panašumą (Pr 1,26). Taigi iš tikrųjų be tų teisių, kurias žmogus įgyja savo darbu, yra ir tokių teisių, kurios visai nesusijusios su jo veikla, bet yra kilusios iš pagrindinės jo asmens vertės.

Aktualus atliepas į šiandienos pasaulio sunkumus Benedikto XVI enciklika „Caritas inveritate“, skirta socialiniams ir ekonominiams klausimams. Šis Popiežiaus kreipimasis skirtas visiems žmonėms, ypač tiems, kurie atsakingi už ekonominės plėtros ir socialinius reikalus. Bažnyčia trokšta pareikšti savo nuomonę aktualiais visuomeninio gyvenimo klausimais.

Naujoji enciklika perteikia, ne pirmą kartą pakartodama, kad, nepaisant visko, pirmoje vietoje turi būti žmogus kaip asmuo, o ne kaip priemonė. Tai sistemos turi būti vystomos dėl žmogaus, o ne atvirkščiai. Kuriama gerovė turi apimti visą žmogų, įskaitant jo asmens orumą, kultūrinę, dvasinę bei religinę dimensijas, o ne vien tik apsiriboti fiziologinių žmogaus poreikių tenkinimu. Enciklikoje pažymima, kad tarpusavio pagarbos bei meilės apraiškos būtų akivaizdžios ir ekonominiuose santykiuose, kurie baigia prarasti žmogišką pavidalą. Negalime pamiršti, kad tikrasis kapitalas yra žmogus kaip asmuo, esantis bet kokios ūkinės veiklos pradininkas, plėtotojas ir tikslas[34].

Ypač socialiniuose klausimuose Bažnyčia vadovaujasi bendražmogiškais principais. Bažnyčia nuodugniai gilinasi į socialinį mokslą. Ragina pačius žmones imtis iniciatyvos ir atsakingai formuoti ekonominę bei socialinę politiką. Tam Bažnyčia vis primena solidarumą su vargstančiaisiais. Be solidaraus ir tarpusavio pasitikėjimu grįsto veikimo netgi rinka negali atlikti savo funkcijų. Popiežius apeliuoja į žmonių sąžines motyvuodamas juos veikti, keistis ir keisti.

Visos enciklikos Bažnyčioje sukelia diskusijas, pagyvina tas sielovados sritis, kurias jos aptaria. Naujoji enciklika nėra vien tik Bažnyčios vidaus reikalas, bet eina į plačiąją visuomenę, į verslo žmones, į sudėtingų ekonominių bei politinių procesų vykdytojus. Jei Bažnyčios balsas būtų išgirstas, bendromis pastangomis būtų išsaugotas didžiausias kapitalas – žmogus, atsižvelgiant į visas jo būties dimensijas.

Norint pasiekti daugybę tų, kurie susiduria su dideliais sunkumais priimdami Bažnyčios mokymą, nereikia, kad tiesa būtų ideologijų instrumentalizuojama, o gėris suvokiamas vien

[33] Laisvoji enciklopedija. Émile Durkheim. *http://lt.wikipedia.org/wiki/%C3%89mile_Durkheim*. 2010 05 12.
[34] *Jurevičius A*. Ekonominiai santykiai baigia prarasti žmogišką pavidalą. //Veidas. 2009 07 20. Nr. 29

horizontaliai, kaip grynai socialinis aktas, tarsi meilė artimui galėtų apsieiti nesisemdama galios iš Dievo meilės[35].

Per savo dutūkstantmetę istoriją krikščionys pasaulyje veikė įvairiopai. Vienas iš būdų buvo dalyvavimas politinėje veikloje. Pasak vieno pirmųjų amžių Bažnyčios rašytojo, krikščionys „viešajame gyvenime dalyvauja kaip piliečiai". Tarp savo šventųjų Bažnyčia gerbia daug vyrų bei moterų, kurie tarnavo Dievui savo dosnia veikla politikos ir valdymo srityse. Iš jų Tomas Moras, paskelbtas valdančiųjų ir politikų globėju, iki kankinio mirties liudijo neliečiamą sąžinės orumą. Net jausdamas įvairiopą psichologinį spaudimą, jis nesileido į jokius kompromisus. Išlaikydamas nuolatinę ištikimybę, kuria išsiskyrė, valdžiai ir teisėtoms institucijoms, jis savo gyvenimu ir mirtimi patvirtino, kad „žmogaus negalima atskirti nuo Dievo, o politikos – nuo moralės"[36] .

Kalbant iš esmės apie žmogų, apie jo išlikimą žmogumi, neleistina plisti populiarioms nuomonėms Lietuvoje, esą Bažnyčia neturi kištis į politiką. Bažnyčia gali pasisakyti tik moralės klausimais. Bet, sutartyje tarp Lietuvos Respublikos ir Švento Sosto aiškiai sakoma :

„Lietuvos Respublika ir Šventasis Sostas sutinka, jog tiek Katalikų Bažnyčia, tiek Valstybė yra nepriklausomos bei autonomiškos kiekviena savo srityje ir, laikydamosis šio principo, glaudžiai bendradarbiauja siekdamos kiekvieno žmogaus ir visuomenės dvasinės ir materialinės gerovės".

„Kompetentingos Lietuvos Respublikos institucijos ir kompetentingos Katalikų Bažnyčios institucijos abiem šalims priimtinais būdais bendradarbiauja švietimo, kultūros, šeimos, socialiniais, o ypač dorovės bei žmogaus orumo apsaugos klausimais"[37].

Tiek tarp buvusių komunistinių vadeivų (dauguma tebėra veiksnūs politikos dalyviai), tiek visuomenėje tebėra gyvastinga nuostata – Bažnyčia atskirta nuo valstybės. Sovietų Sąjungoje, nors buvo skelbiama, kad Bažnyčia atskirta nuo valstybės, tačiau iš tikrųjų ji buvo po valstybės padu, tas padas ją negailestingai traiškė. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, nei Bažnyčia nuo valstybės, nei valstybė nuo Bažnyčios nėra atskirtos; atskirtas tik jų valdymas. Bažnyčia veikia valstybėje, jos vadovai ir tikinčiųjų bendruomenė dalyvauja valstybės kūrime ir tvirtinime – politikoje.

Pagrindinė priežastis yra ta, kad ne tik visuomenė, bet ir profesionalūs politikai nežino, kas yra politika, kuo skiriasi politinė veikla nuo partinės veiklos, nežino ar nenori žinoti, kad kiekvienas sąmoningas valstybės pilietis yra politikas. Politika yra valstybės įstaigų, politinių bei visuomeninių organizacijų ir atskirų asmenų siekiai, veiksmai, nukreipti į valstybės reikalų tvarkymą. Demokratinę valstybę sudaro pilietinė visuomenė, kuri demokratiniu būdu tvarko savo valstybės reikalus. Taigi pilietinė visuomenė yra politizuota visuomenė, piliečių depolitizavimas prilygtų jų išpilietinimui.

---

[35] Popiežiškoji kultūros taryba. 2006 m. kovo 27–28 d. vykusio plenarinio susirinkimo baigiamasis dokumentas *Via pulchritudinis* (Privilegijuotas evangelizacijos ir dialogo kelias). *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/via-pulchritudinis.html#_Izanga.* 2010 04 20.

[36] *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/del-kataliku-veiklos.html#Nuolatinis*. 2010 04 18.

[37] Tikėjimo Mokslo Kongregacija. Doktrininė Nota. Dėl katalikų veiklos ir elgesio politiniame gyvenime kai kurių klausimų. 2002. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/del-kataliku-veiklos.html.* 2010 04 19.

Pilietinė visuomenė, būdama demokratinės valstybės pamatu ir turiniu, prisiima pareigas ir atsakomybę valstybei, tautinėje valstybėje, kokia yra Lietuva, - ir lietuvių tautai. Tiek pareigos, tiek atsakomybės pradai ir pamatas yra dorovėje. Žinant, kad Bažnyčia yra dorovės šaltinis, kad ji ugdo dorą pilietį, neabejodami galime tvirtinti, kad Bažnyčia vykdo aukščiausiolyg politiką. Krikščioniškoje valstybėje šalinimąsi nuo politikos profesorius Juozas Eretas yra įvardijęs dvigubu nusikaltimu: per neveiklumą nebuvo padarytas gėris, per neveiklumą buvo užleista vieta blogiui[38].

Atidavus doros reikalus tvarkyti profesionaliems politikams, galima sulaukti pačių blogiausių dalykų. Krikščioniškoje valstybėje Bažnyčios pasitraukimas ar jos nustūmimas į politikos šešėlį gali sukelti (ir sukelia) itin liūdnas pasekmes. Vyskupai, kaip ir paprasti dvasininkai ar pasauliečiai, yra valstybės piliečiai, turi visas pilietines teises, taigi ir teisę dalyvauti politikoje, dar daugiau – daryti teigiamą poveikį politikos raidai. Politinės ir partinės veiklos painiojimas trikdo pilietinės visuomenės ugdymą, stumia Bažnyčią į politikos šešėlį. Nors partinė veikla yra ir politinė, taip pat nukreipta į valstybės reikalų tvarkymą, tačiau ji yra siauresnė, tėra politinės veiklos dalis, pasižyminti pasirinktu valstybės reikalų tvarkymo būdu ar tam tikrų prioritetų, vertybių išskyrimu, jų viršenybe. Brandžios demokratijos valstybėse dažniausiai veikia kelios partijos, kurių idėjos ir veikla tarsi upeliai suteka į vieną upę – politiką. Klysta ir klaidina visuomenę tie politikai, kurie teigia, kad kariuomenė, policija, mokykla yra depolitizuotos. Šiuose dariniuose neveikia partijos, draudžiama partinė veikla, tačiau politinė veikla (dalyvavimas rinkimuose, referendumuose, pilietiniuose renginiuose) nedraudžiama, turėtų būti skatinama kaip pilietinės visuomenės ugdymo priemonė.

Nuo partinės veiklos yra atsiribojusi ir Bažnyčia. Lietuvos Bažnyčia, nereikšdama palaikymo kuriai nors partijai, savo politinę priedermę atlieka bendruomenei rodydama elgesio gaires, paremtas tikėjimo tiesomis bei amžinosiomis vertybėmis.

Dar viena esminių priežasčių, stumiančių Bažnyčią į politikos šešėlį, yra ta, kad Bažnyčia skelbia tikrąsias vertybes, iš tikrųjų vertybių lauko prievarta išstumtas aveles stengiasi į jį sugrąžinti. Politiniai verteivos, kuriems rūpi grupiniai interesai, o ne valstybės tvirtinimas, imasi įvairių triukų. Teikia labdarą pinigais bažnyčios ar klebonijos remontui (tėvo Stanislovo pavyzdys), transporto priemonėmis kelionei į Šiluvą (taip elgiasi Darbo partija)[39].

Kai žmogus vertybes matuoja tik turtu, pinigais ar malonumais, juo galima lengvai manipuliuoti, jį mulkinti. Bažnyčia stengiasi netikrą blizgesį sklaidyti, moko žmones vertybes atpažinti, todėl Bažnyčia yra kliuvinys politinių verteivų kelyje.

Kai kurioms partijoms Bažnyčia yra kliūtis.Verta pastebėti, kad jos kartais (ypač prieš rinkimus) begėdiškai šliejasi prie Bažnyčios, siekia ja pasinaudoti, atsiranda ,,atsivertėlių“. Pavyzdžiui Viktor Uspaschich viešai skelbė tikintis Dievą, labai mylintis Lietuvą, gavo savo partijos programai

[38] *Zolubas A.* Politinių verteivų kliūtis – Bažnyčia . http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2004/10/01/aktu_02.html. 2010 05 06

[39] *Zolubas A.* Ten pat.

tėvo Stanislovo palaiminimą. Tačiau čia pat viskas paaiškėjo, , kai jis, įžvelgęs Lietuvos vyskupų laiške jam nepalankias nuostatas, apskundė vyskupus Popiežiui.

Katalikų Bažnyčia Lietuvoje net nuožmiausios sovietinės priespaudos metais, patyrusi didžiules netektis, atsilaikė, nepalūžo, nenutilo, netapo valdžios tarnaite. Nepriklausomoje Lietuvoje Bažnyčios žodis turi skambėti visu balsu, o visuomenė turi jį išgirsti, suvokti, juo sekti ir juo gyventi, jei Lietuvą Marijos žeme vadiname, jei esame krikščioniška šalis.

Dievui brangus kiekvienas žmogus, kuris Jo klauso ir teisingai gyvena. Dievo žodis paliktas Bažnyčiai, kuri turi tą Žodį – evangeliją, krikščioniškąjį mokymą skelbti visada - laiku ir nelaiku, nes dienos yra piktos, kaip skelbia Raštas. Bažnyčios tokia jau misija - skelbti Tiesą ir neiti į kompromisus su nuodėme.

Politinėje veikloje susidūrus su moraliniais principais, neleidžiančiais jokių nuokrypų, išimčių ar kompromisų, katalikų veikla darosi labiau krintanti į akį ir atsakingesnė. Kai krikščionys politiškai gyvena ir veikia pagal savo sąžinę, jie vergiškai nepersiima politinei veiklai svetimais požiūriais ar kokia nors konfesionalizmo forma, bet, priešingai, tuo deramai prisideda prie to, kad per politiką rastųsi teisingesnė ir žmogaus orumą labiau atitinkanti socialinė santvarka.

Demokratinėse visuomenėse visi pasiūlymai laisvai aptariami ir pasveriami. Tie, kurie, apeliuodami į pagarbą individualiai sąžinei, krikščionių moralinėje pareigoje elgtis pagal savo sąžinę įžiūri dingstį diskvalifikuoti juos iš politinio gyvenimo, paneigia jų teisę veikti politikoje pagal savo pažiūras bendrosios gerovės labui. Jie nepripažįsta ne tik krikščionių religijos politinės bei kultūrinės svarbos, bet ir prigimtinės etikos galimybės. Tada atsiveria kelias į moralinę anarchiją. Akivaizdus tokios nuostatos padarinys būtų stipresniojo valdžia silpnajam. Antra vertus, krikščionybės išstūmimas į paribį nepasitarnautų visuomenės ateičiai ir santarvei, bet keltų grėsmę patiems dvasiniams bei kultūriniams civilizacijos pamatams[40].

Kultūriniai laimėjimai ir turtinga politinės veiklos patirtis, katalikų įvairiose šalyse sukaupta dešimtmečiais, turėtų apsaugoti nuo „nevisavertiškumo komplekso", lyginant su siūlymais, kurių silpnumą ar visišką klaidingumą parodė naujausioji istorija. Nepakanka ir klaidinga manyti, jog katalikų politinę veiklą galima apriboti vien struktūriniais pertvarkymais. Jei pagrindo nesudarys kultūra, gebanti įimti, pateisinti ir tikrove paversti iš tikėjimo bei moralės kylančius reikalavimus, pertvarkymo pamatai visada bus silpni[41].

Nuodėmė giliai įsiskverbus į kūriniją. Žmonės pakrikę kaip avys be piemens. Iki šioliai kūrinija dūsauja ir laukia kol apsireikš Dievo vaikai. Jau Senojo Testamento laikais Elijas sakė, kad blogis visus ištiko, aš vienas belikau ir mano gyvybės tyko (I Kar 19,10). Bet, Dievas jam

[40] Tikėjimo Mokslo Kongregacija. Doktrininė Nota. Dėl katalikų veiklos ir elgesio politiniame gyvenime kai kurių klausimų.(26). 2002. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/del-kataliku-veiklos.html.* 2010 04 19.
[41] Tikėjimo Mokslo Kongregacija. Ten pat.

atsakė, kad Jis pasilaikė dar kelis tūkstančius vyrų Sau. Tai reiškia, kad nuolat ir nuolat tarp Dievo pašauktųjų atsiranda Jo išrinktųjų. Nepaisant visų kliūčių ir atrodytų esant beviltiškai situacijai, Dievo malonė veikia nesulaikomai. Visada istorijos bėgyje atsiranda žmonių, kurie eina prieš srovę, per kraują, per savęs išsižadėjimą, lieka aplinkinių nesuprasti, bet ištikimi Dievo Keliui.

Per stebuklą, beveik taikiu būdu Lietuva atgavo nepriklausomybę. Turbūt nelabai aiškiai Lietuvos žmonės suprato, ką reiškia ta nepriklausomybė ir laisvė. Nepriklausomybė – priklausymas, priklausomybės išsaugojimo programa. Kokia tai priklausomybė?

Jono Pauliaus II pasaulėžiūrai artimas filosofas Emanuel Mounier jau prieš Antrąjį pasaulinį karą pasakė: eiti pirmyn praradus išeities tašką – tai klaidžioti būties tamsoje.
Išeities taškas – Kristus, be Jo mes – be kelio, be šviesos šaltinio, be pradžios[42].

Didelį pavojų mūsų laikais kelia tai, kad faktinės žmonių tarpusavio priklausomybės nelydi jokia sąžinės ir intelekto sąveika, iš kurios galėtų išnirti tikrai žmogiškas vystymasis. Ištikimybė žmogui reikalauja ištikimybės tiesai, kuri visapusiško žmogaus vystymosi galimybė. Būdamas atviras tiesai, kad ir iš kokios pažinimo srities ji ateitų, Bažnyčios socialinis mokymas sudėlioja jos fragmentus, kaip dažniausiai ji yra aptinkama, į vieningą visumą ir perkelia ją į visuomenės gyvenimo praktiką. Jos socialinis mokymas yra ypatingas tokio skelbimo aspektas.

Atsižvelgus į istorinius, socialinius, kultūrinius ir religinius iššūkius, iškyla klausimas, kokius pastoracinio darbo aspektus gali puoselėti Bažnyčia, vesdama apaštališkąjį dialogą su mūsų dienų žmonėmis.

Ginti tiesą, nuolankiai bei įtikinamai ją siūlyti ir liudyti gyvenimu yra reiklūs bei nepamainomi tikėjimo Gyvu Dievu pavidalai. Rūpestis kiekvienu žmogumi yra pagrindinis Bažnyčios socialinio mokymo kelias. Socialinėje, teisinėje, kultūrinėje, politinėje ir ekonominėje srityje moralinei atsakomybei aiškinti bei ugdyti yra svarbi artimo meilė. Tačiau meilę savo ruožtu reikia suvokti, patvirtinti ir praktikuoti tiesos šviesoje. Dėl glaudaus ryšio su tiesa - meilė yra esminiu žmogiškųjų santykių – taip pat viešojoje srityje – elementu. *Caritas* yra gaunamoji ir dovanojamoji meilė. Tokia gaunamosios ir dovanojamosios meilės dinamika ir domisi Bažnyčios socialinis mokymas.

Bažnyčios misija susijusi su Dievo gailestingumu ir jos užduotis - atsigręžti į susisielojusį žmogų. Užjausti žmogų tada, kai įprasta mokyti, pasikalbėti su juo tada, kai įprasta pamokslauti. Kunigo darbas – nuolatinis susirūpinimas dėl žmogiškųjų nuodėmių, daromų kasdien.

Ir dar svarbiau yra šia tiesa gyventi ir ją liudyti. Kas kitus myli gailestingąja meile, tas pirmiausia jų atžvilgiu būna teisingas. Kiekvienas krikščionis pašauktas šitaip mylėti artimą pagal savo pašaukimą. Tokiame suaktualinimo procese ir dalyvavo Lietuvos kapucinas tėvas Stanislovas.
Jam dėmesio centre buvo ne sąvokos, o žmogaus siela, jos rūpestis, liūdesys, nerimas, nusivylimas,

[42] *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas // Metai. 2005. Nr. 8,9. *http://www.tekstai.lt/zurnalas-metai/112-2005-m-nr-8-9-rugpjtis-rugsjis/125-arvydas-juozaitis-tvas-stanislovas.* 2010 04 20.

baimė... O kartu ir laimė, džiaugsmas, viltis. Nes, kaip sako Šventasis Raštas:„ Raidė užmuša, o Dvasia teikia gyvybę“(2 Kor 3,6). Metų metus visa tai jis pavertė kasdieniu tarnavimu žmogui.

I.3 Tėvo Stanislovo autoritetas Lietuvos dialogo kultūroje

Tėvo Stanislovo populiarumas vis dėlto yra įrodymas, kad žmonių kunigas turi autoritetą[43]. Sunku įsivaizduoti kitą žmogų, apie kurį tokie skirtingi ir patirtimi, ir profesija žmonės kalbėtų taip panašiai, pabrėždami vientisą jo asmenybę jo gyvenimo peripetijose.

Tėvas Stanislovas dėjo pastangas, kad Dievas nebūtų išstumtas iš Lietuvos žmogaus gyvenimo, iš mūsų žemės. Niekada necitavęs savęs, jis tvirtino senąją karalystę – gyvą lietuviškąją krikščionybę. Yra tokia karalystė – tai mūsų žemė ir mūsų debesys, mūsų kalba, tai mūsų mišios ir giesmės. Todėl mums vienas atlygis – bendra „Aleliuja!“. Jo Aleliuja reiškė tik viena, kaip sakė F. Schilleris, džiaugsmą, kuris žmonijos svajonė, kai „apsikabina milijonai“.

Ar daug turime Lietuvoje žmonių - dvasininkų, pasauliečių, kurie būtų sulaukę ypatingos pagarbos ir pripažinimo? Pasakyta: kito žmogaus siela – sutemos, o čia – kalnas, metantis milžinišką šešėlį[44].

Europos pasaulyje vyko milžiniški pokyčiai, ir atrodė suprantama, kad Lietuvos šviesuolis lieka nuošalyje. Bet taip nebuvo.

Vienas iškiliausių šalies dvasininkų tėvas Stanislovas, daugelio švelniai vadintas tėveliu. Tūkstančiai prisilietusiųjų prie tėvo Stanislovo dvasios šilumos atiduoda pagarbą savęs išsižadėjusiam ir vienodai visus mylėjusiam kapucinų vienuoliui ir dėl kitų gyvenusiam dvasininkui. Nedaug kas gali suprasti, jog jam visai nesvarbios „barikadų pusės“, kad jis gyveno be jokių barikadų[45].

Kam rūpi artimo meilės kelias, jo gyvenimo pozicija kviečia sekti paskui jį: nesumeluota meilė vargdieniams, jo tyras tikėjimas žmonėmis, net kai jis apgaudinėjamas, o jis, nepaisydamas nusivylimų, toliau eina savo keliu. Kaip visada stiprina brolius, nes tiki, kad neturi kito pasirinkimo. Jis visada ėjo ten, kur sunkiausia, kaip šventojo Pranciškaus Asyžiečio karys. Kardinolas Vincentas Sladkevičius savo bendramoksliui tėvui Stanislovui, 1998-ųjų rugsėjį minėjusiam aštuoniasdešimtmetį, parašė: „Tu esi tikras kardinolas, žmonių, mūsų kardinolas“[46].

Vakarų kultūra pavojinga pasauliui savo baisiausia yda – religijos atrofija. Joje tikėjimas pakeistas „teise tikėti arba netikėti“. Į tikėjimo klausimą atsakoma tolerancijos kultu, ištariamu nebe religine, o teisine kalba. Europa tėvo Stanislovo netraukė. Galima sakyti, jį ėmė neviltis, kad Lietuva

[43] *http://www.varniai-museum.lt/index.php?mid=115&art=507&langID=1.* 2010 04 15.

[44] Ten pat.

[45] *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas. Vilnius. Džiugas. 1995. P. 278.

[46] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P. 159.

susiruošė į kitą sąjungą. Štai kodėl jis ištarė nevilties akimirką TV kameroms: „Manęs neliks, nepriklausomybė ir baigsis...“[47].

Bėgant laikui keitėsi jo požiūris į tuos dalykus, dėl kurių prieš kelerius metus buvo nepermaldaujamai priešiškas: dėl Europos Sąjungos, NATO, ekonominės ir dvasinės mūsų valstybės padėties. Jis jau įžvelgė žmonėse geras iniciatyvas.

Tėvas Stanislovas nė vieno jį sutikusio nepaliko abejingo. Vieni jį vadina šventuoju, kiti negatyviai pasisakė dėl jo dalyvavimo politiniame gyvenime. Tačiau visi sutaria, kad tėvas Stanislovas labai mylėjo žmones ir darydavo tik gera. Pasirinkęs itin griežtos regulos kapucinų ordiną iškilusis dvasininkas Dievui ir žmonėms atidavė visą save, ne trupinius. Visus žavėjo tėvo Stanislovo evangeliškas neturtas. Tik tokie žmonės yra žemės druska ir pasaulio šviesa[48].

. Kai buvo griaunami Lietuvos nepriklausomybės pamatai, tėvas Stanislovas, apkeliavęs daugelį parapijų, ragino gyventi vienybėje su Dievu. Tokius kaip tėvas Stanislovas buvo siekiama pašalinti, kad netrukdytų plisti ideologijoms, pagrįstoms ne Dievu. Dėl savo įsitikinimų - Sibiro kalinys, per kurio sielą brūkštelėjo tragiško tono gaida. Tremties metais perėjęs pragarą, vistiek skleidė šviesą ir meilę.

Lietuvoje kapucinų vienuolis apie save subūrė dvasinės atgaivos ir ramybės ieškančius tikinčiuosius, dvasininkus, gausius jaunimo būrius. Jei pats nesuspėdavo pasidalyti dvasinio gyvenimo įžvalgomis atvykusiesiems į Paberžę, tai suteikdavo vietos gilintis į Evangeliją. Ieškantiesiems pastovesnių vertybių ir jų šaltinių, jis buvo Dievo duotas religinių ir moralinių tiesų aiškintojas.

Ypatingos tolerancijos, gerumo ir meilės artimui simboliu yra tapęs tėvas Stanislovas. Į visos Lietuvos dvasinės atgaivos vietą tapusią Paberžę pas kapucinų vienuolį plūdusi įvairiausių pažiūrų ir likimų minia, ieškojusi dvasinės ramybės. Sovietmečiu į Paberžę traukė jaunimas, inteligentija, tie, kurie ieškojo Dievo. Inteligentai, į Paberžę atvažiuodavę net iš Rusijos: Solženycino, t. Menio draugijos nariai, jo žodžiuose ieškojo rilkiškos egzistencinės filosofijos, kuri padėtų artėti prie Dievo, savyje įpūsti tikėjimo žiežirbą, įsikibti į tikėjimą lyg į inkarą, kad nenuskęstų marksizmo liūne. Savo pagarbą laiške t. Stanislovui į Paberžę išreiškė rusų rašytojas disidentas, Nobelio premijos lauretas Aleksandras Solženycinas:„ Širdingai dėkoju už atsiminimą, šiltus žodžius ir dovaną...“[49].

Atgimimo metais prasidėjo visuotinė trauka. Prasidėjus Atgimimui, anot t. Stanislovo, marksizmo ideologijos tvirtintojai irgi pradėjo glaustis prie liberalesnesnių dvasininkų.

„Gal aš turiu tokią charizmą, kad galiu išklausyti kitą? Buvau laisvas (neužimtas) kiekvienam ateinančiam – galėdavau atsisėsti, išklausyti, su juo pasikalbėti. Kalbėti man lengva ir minioms, ir žmogui – nes neieškau žodžių“, – taip apibūdino savo pašaukimą Tėvas Stanislovas[50].

---

[47] Filmas apie tėvą Stanislovą / KMBKK PVKA. Fonoteka. 2001. Nr.A 1. 3 filmas.
[48] *Tamkevičius S. Atsisveikinimo kalba.* 2005 06 23.

[49] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. P. 173.
[50] *Morkūnienė V.* Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje. *http://test.svs.lt/?Nemunas;Number%28152%29;Article%283410%29;* 2010 04 15 .

Dviguba charizma, tai yra Dievo duota malonė: klausytis ir kalbėti. Ši Dievo malonė ir buvo nepaliaujamos žmonių traukos į Paberžę, vėliau – į Dotnuvą paslaptis, Paberžės fenomenas, kaip mėgdavo sakyti literatai ir filosofai. „Aš ir pats nesuprantu kaip sugebu su visais susikalbėti, tai paslaptis“- , sakydavo t. Stanislovas[51].

Tėvą Stanislovą ypač liūdino Lietuvos kaimo sunykimas. Parapijiečiams, „grytelninkams“, kaip mėgo klebonas juos vadinti, – toms vargo pelėms, kurios plušo kolūkių laukuose ir fermose, kad iš savo „arų“ ir bendro kolūkinio turto ne tik išmaitintų, bet ir išmokslintų mieste gyvenančius vaikus, – patiko stačiokiškai paprasti kunigo žodžiai, kupini kaimiškos rimties ir donelaitiškos moralės. Tėvui Stanislovui palaiminti mažutėliai, dėl kurių taip džiaugiasi Kristus, jo parapijiečiai. Jis taip gražiai apie juos atsiliepė: kokie jie nuostabūs- turtuoliai savo biednyste. Jie palaiminti pirmuoju palaiminimu.

Tokie pokalbiai apie viską: Dievą, žmogų, gyvenamojo meto politiką, žmonių meilę, pyktį, neapykantą, neviltį ir t. t, apie to laiko (1993-2004) Lietuvos gyvenimo atmosferą - banguoja, pakildami į dvasines viršukalnes ir leisdamiesi iki buitinių arba politinių aktualijų - užfiksuoti žurnalistės V. Morkūnienės.

Į akis krito jo laisvė, beatodairiškas atvirumas, socialinis ir dvasinis teisingumas, nuolatinis plaukimas prieš srovę ir užuojauta, pastangos apginti tuos, kurių interesais niekas nesirūpino ir jų negynė. Kalbėjo apie tai garsiai, iš įvairių tribūnų, pačiai margiausiai auditorijai.

„Tėvo Stanislovo celėje Dotnuvos vienuolyne, jaukioje Paberžės klebonijoje prabėgo ne viena valanda. Tie susitikimai visuomet buvo (...) kaip dovana ir pamoka“, – atsiveria žurnalistė V. Morkūnienė. Ji čia ieškojo to paties, ko ir kiti - atsakymų. Žurnalistė tėvą Stanislovą apibūdina kaip „moralinį autoritetą, gyvosios krikščionybės simbolį, stiprų tiesumu, laisvumu ir drąsa, pažeidžiamai atvirą ir kūdikiškai naivų“[52].

Toks buvo Tėvas Stanislovas: atviras, gal net tiesmukas, galintis gluminti savo įpykiu (ne pykčiu), kuris po kurio laiko virsdavo nusižeminimu, nuolankumu.

Jo aistringas charakteris padiktuodavo žodžius: „Man pačiam dažnai reikia suderinti tas stygas, kurios manyje neskamba... Manyje dažnai plėšosi du ar trys, o gal ir visi penki katinai, trikdantys mano dvasios dermę, bet žinau - maldą, darbą, susikaupimą. Jaučiu vien meilę žmonėms ir laimę jiems tarnauti. Gerumas yra pati tikriausia meilės išraiška“[53].

Paberžė t. Stanislovui buvo didžiausias džiaugsmas. Prisipažino, kad laimėjo tai, ko visą gyvenimą troško: širdies ramumo, vidinės šilumos, tylumos, kuri yra būtina artimam ryšiui su Dievu. Atsiskleidė jame tai, ką duoda žmogui buvimas su Dievu. Ir iš to ryšio su Dievu atskleidė pačią

[51] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

[52] *Morkūnienė V.* Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje. *http://test.svs.lt/?Nemunas;Number%28152%29;Article%283410%29;* 2010 04 15 .

[53] *Morkūnienė V.* Ten pat.

didžiausią vertybę žmonėms: žmogaus ryšį su žmogumi. Nes, kiekvienu momentu, priėjęs prie jo kitas žmogus tampa žmogumi, esančiu kartu su juo. Tėvas Stanislovas atsiduoda jam, nekreipdamas dėmesio į save. Ryšio su žmogumi jis nespalvino savo nuotaikų spalvomis, nors gal būt buvo išvargęs, nelaimingas.

. Šie superlatyvai, be abejo, subjektyvūs, bet daugeliui labai brangūs. Jie reikalingi kaip moralinės atspirties taškai, tėvo Stanislovo gyvenimo pamokos.

Patekusieji į dvasinę kryžkelę - narkomanai, girtuokliai bei kiti likimo, o dar dažniau visuomenės atstumtieji - Paberžėje buvo laukiami ir mylimi. Visiems jiems atsirasdavo pas Tėvą Stanislovą vietos.

"Darbas gydo", - mėgdavo sakyti tėvas Stanislovas. Ne paslaptis, kad ir sovietiniais metais būdavo narkomanų, alkoholikų, kurių ne vienas po apsilankymo Paberžėje surado gyvenimo prasmę. Čia apskritai atvykdavo daug jaunimo, jie kaipmat gaudavo darbo: vyrukai - šveisti suodinus varinius puodus, merginos - skalbti, valyti, adyti ir lyginti iš palėpių ištrauktus, kandžių sukapotus liturginius rūbus. Pats tėvas Stanislovas, dar Butkiškėse tarnaudamas, pradėjo kalinėti metalines saulutes. Ir čia atvykusiems jaunuoliams leisdavo nusikalti tokių saulučių. Tūkstančiai jų netrukus pasklido po daugelį lietuvių namų. Atvažiuodavo ir disidentų iš didžiųjų Rusijos miestų. Vienas jų - žiauriai, prasidėjus perestroikai, Rusijoje antisemito nužudytas tėvas Aleksandras Menis, kuris pasisvečiuoti atvykdavo su žmona.

Taigi tokie kunigai kaip tėvas Stanislovas buvo lyg balzamas sieloms tų, kurie troško būti neatstumti ir išklausyti, kuriuos varstė abejonės ir nusivylimai, siautė netikėjimo audros. Tėvas Stanislovas mokėjo klausytis ir kalbėti, nuramindamas pašnekovus, ragindamas įsikibti į Dievo ranką ir eiti Jo vedamiems per gyvenimo tamsą.

Apie t. Stanislovą kaip apie šviesiausią kada nors gyvenime sutiktą žmogų atsiliepė Rita Baušienė: ,,Gyvenime teko bendrauti ne su viena puikia asmenybe, tačiau tokios, kaip tėvas Stanislovas, daugiau sutikti neteko‘‘[54].

Nuo šiltų prisiminimų atrodo, kad vėl grįžta patirto ir niekada nepamirštamo bendravimo šiluma. Su tėvu Stanislovu susitikti taip padėjo muzika. Kurį laiką R. Baušienė važinėjo vargonuoti į jo bažnytėlę. Paberžėje praleido daug laiko, daug pasisėmė patirties ir išminties. Visam gyvenimui įstrigo žodžiai, kuriais tėvas Stanislovas guodė, kai sušlubavo sveikata - svarbu, kad gali vaikščioti, daryti žmonėms gera. Žinodama, kad tėvas Stanislovas pasiaukojančiai rūpinasi kiekvienu sunkiau gyvenančiu žmogumi, prieš šventes stengdavosi apsilankyti su lauktuvėmis. Kai tėvas Stanislovas išsikėlė į Dotnuvą, lankydavo jį ir tenai. Po šio šviesaus žmogaus mirties R.Baušienė kasmet važiuoja į Paberžę, kur kiekvienąsyk tarsi apgaubia kadais patirta šiluma.

[54] *MiškinienėS.* Gyvenimo palydovė – muzika. *http://www.atspindziai.lt/index.php?id=2680*. 2010 04 10.

Politika tėvui Stanislovui - tai sielojimasis dėl kitų. Tėvas Stanislovas sakė: „Aš ne kaip politikas kalbu – kaip kunigas“[55].

Tėvas Stanislovas vienintelis iš Lietuvos kunigų dalyvauja Lietuvos ateities forumo (demokratinio opozicinio judėjimo – LAF) veikloje. Drąsiai ir nedvejodamas reiškia savo požiūrį į politinius įvykius, valdžios sprendimus, į spaudą, religinės doktrinos raidą.

Tėvą Stanislovą peikė ir kritikavo dešiniosios politinės jėgos, partijos, tuomet buvusios valdžioje, jam priekaištavo krikdemai, jo veikla nesižavėjo gana gausi to meto katalikiška spauda, šalto, negatyvaus nusiteikimo neslėpė ir daug luomo brolių.

Už pamokslus, spausdintus „Tiesoje“, LDDP oficioze, už simpatijas susikompromitavusiems politikams, dalyvavimus žemdirbių mitinguose jį pasmerkė ne tik dalis visuomenės, bet ir viešu laišku 153 Lietuvos kunigai. Nustebinti ir įskaudinti tėvo Stanislovo pareikštų minčių, jie kaltino jį įsivėlus į kairiųjų politiką ir patarė nekompromituoti savęs ir Bažnyčios[56].

Jam nenuilsdami klijavo etiketes: nuo religinio didvyrio, neturto aristokrato, mūsų laikų šventojo, mistiko, žiniuonio, pranašo iki raudonųjų apaštalo, komunisto ir t.t. O jis toliau gyveno, sakydamas, kad nieko nebijo ir dėl nieko nesigėdija, nes nedaro nieko, ko nėra prisakyta Biblijoje[57].

Kunigas neturi nuolat nešti kažką juodo, niūraus, tamsaus, bet su piktenybe reikia grumtis, nes „pasaulis skendi piktenybėje“. Pagal Biblijos priesaką, pranašai, matydami atsėlinant nelygybę, neteisybę, kerštą, neturi tylėti.

Pasak metropolito S.Tamkevičiaus, nors tėvas Stanislovas susilaukdavo nemažai priekaištų dėl atvirai palaikomos vienos ar kitos politinės jėgos, tačiau visi turėjo pripažinti, kad kapucinų vienuolis visiems dalijo gėrį ir skleidė šviesą, nes Dievo gailestingumo reikalingi visi: ir dvasininkai, ir pasauliečiai, ir kairieji, ir dešinieji[58].

Kiekvieno iš mūsų būties ir sąžinės balsu tėvą Stanislovą pavadino A.Brazauskas: "Tai žmogus, kuris ilgai ir atkakliai kūrė žmogiškąją Bažnyčią“[59].

Tėvas Stanislovas savo pavyzdžiu apaštalavo gyvąją krikščionybę ir žmoniškumo teologiją. Paprastais žodžiais jis skelbė didžiąsias Evangelijos tiesas ir siekė pagrindinio tikslo, kad nesunyktų žmoguje dieviškasis jo pirmavaizdis, nes žmogus yra tikroji Bažnyčia.

„Iš tėvo Stanislovo sklido šviesa, visiems rodanti kelią į kalną, į šventovę, kurios trokšta ir tikintieji, ir ne",- kalbėjo Lietuvos politikai. Glaudų Lietuvos žmonių ryšį su tėvu Stanislovu pabrėžė V. Muntianas:„Apsisiautęs kapucinų vienuolio apdarą jis ėjo per gyvenimą skleisdamas meilę, gėrį ir santarvę“[60].

---

[55] *Dydycz A. P.* Ofmcap. Kapucyni na Litwie (1756- 1993). Orzel Bialy. RZYM-1994. P. 177.
[56] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P.149.
[57] *Morkūnienė V.* Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje. Baltų lankų leidykla. 2007. P. 47.
[58] Vienuolių nekrologai. KMBK KPKA. 2005 06 23.
[59] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.
[60] *Muntianas V.* Atsisveikinimo kalba. 2005 06 23.

Apie tėvą Stanislovą aktorius Laimonas Noreika sakė, kad bendravimas su juo buvo tikra palaima. Pasak filosofo ir rašytojo Arvydo Juozaičio: „Tėvas Stanislovas, tūkstančius saulių pasėjęs dvasininkas, pats tapo negęstančia Lietuvos dangaus saule“.

Arvydas Juozaitis save laiko tėvo Stanislovo mokiniu. Iš tėvo Stanislovo jis mokosi tolerancijos: „Tolerancija – aktyvi būsena. Tai nėra abejingumas. Man tikras tolerancijos apaštalas ir didžiausiais autoritetas - tėvas Stanislovas, kurį vadinčiau tolerancijos apaštalu Lietuvoje. Jaučiuosi esąs jo mokinys. Kaip kunigas ir vienuolis jis neturėjo kištis į visuomenės gyvenimą, bet kišosi. Laikas nuplukdys visus trumpalaikius dalykus ir liks tik apaštališkieji“[61].

Tėvas Stanislovas – neeilinė asmenybė, išskirtinis dvasininkas, žmogus dar savo gyvenimo metais tapęs legenda, vienų nemėgtas, kitų garbintas. Žmogus, nepalikęs jam abejingų.

Tiesiakalbis mąstytojas, netradicinės elgsenos pamokslautojas, jis visų pirma buvo dvasingumo, dvasinės gyvybės šaltinis, gebėjęs žmonėse įžiebti gerumą, humaniškumą, gebėjęs priartėti prie nuskriaustojo, jį suprasti ir atjausti. Šaltinis, kurio nepajėgia įveikti net mirtis. Jis gyvas žmonių mintyse, atsiminimuose, pasakojimuose, jų širdyse. Tėvas Stanislovas be jokio testamento žmonėms paliko savo gyvenimą[62].

Gražiai apie jo gyvenimą yra pasakęs poetas Justinas Marcinkevičius. J. Marcinkevičius t. Stanislovą vadino vaikščiojančia meile:„ Žemės jis paėmė tik tiek, kiek reikėjo, iš nieko jos neatėmė. Aš mačiau jame žmogų-mokytoją tikrąja to žodžio prasme. Todėl visa Lietuva ir veržėsi prie jo...“[63].

Jo mintys, dvasinis alsavimas ir maldos siekė atspindėti kapucinų vienuolio gyvenimo akimirkas, atskleisti jo kasdienio vienuolio gyvenimo, darbavimosi žmonių bendruomenėje tikrovės fragmentus. Žmogiškas vienuolis, gyvas jo žodis ir veidas, kurio įtaiga ir galia sklido iš kiekvieno jo mimikos ir minties virpesio. Virpėjimo, kuris suteikia galimybę žvelgti į vis labiau tuštėjančio, pasimetusio, niekalais užpustyto, šiandienos pasaulio vertybių gilumą – ieškoti tiesos fragmentų, atsakymų į ontologinius klausimus, atrasti žmogiškų atodūsių aidus, artėti prie sielą guodžiančios vidinės pusiausvyros. Viso to, kas ramina, guodžia ir rodo dvasinio susimąstymo kelią šiandienos gyvenimo realijose išsibarsčiusiam, susipainiojusiam, susižeidusiam žmogui.

Tėvo Stanislovo paveikslas atsiskleidžia mintijimuose, kurie kuria realybę, akimirkos pagavą – buvimo šalia troškimą, nieko daugiau. Buvimo, sielos rankomis sukurto unikalaus fenomeno - kuris peržengia vieno žmogaus ribas ir susitinka kitą, atveria duris ateinančiam:„ Tik kad aš niekada

[61] *Juozaitis A.* Apie drakoną, sportą ir Tėvynę. *http://klaipeda.diena.lt/naujienos/miestas/a-juozaitis-apie-drakona-sporta-ir-tevyne-257253.* 2010 05 04.
[62] Vienuolių nekrologai. KMBK KPKA. 2005 06 23.
[63] *Griškevičius K.* Marijos žemės mažieji ir didieji.*http://www.gzeme.lt/index.php?s_id=1&n_id=629* 2010 04 06.

nebūčiau šalta, aukšta siena, kad būčiau durys. Tegul aš niekad niekad neužsidarysiu prieš ateinantį sūnų palaidūną“[64].

[64] *Tėvas Stanislovas.* Noriu, kad iš žemės kiltų ne riksmas, o džiaugsmas ir ramybė. Sud. J. Tutlytė. Meno tvirtovė. 2006.

II. TĖVO STANISLOVO DOBROVOLSKIO ASMENYBĖS IR PASTORACIJOS REIKŠMĖ DIALOGO KULTŪRAI

Tėvo Stanislovo biografija talpina ir atveria visą epochą. Visa jo gyvenimo istorija glaudžiai persipina su Lietuvos istorija ir jos įvykiais. Apie šitą žmogų galima pasakyti, kad jis nesistengė pabėgti nuo gyvenimo iššūkių, kad jis aktyviai priėmė savo egzistenciją. Tėvas Stanislovas paliko po savęs ryškų prisiminimą kaip nenuilstantis kovotojas už teisingumą, kaip priekaištas tiems, kurie užsidaro į siaurą savo matymo lauką, už kurio nelieka vietos nei artimo nei Dievo meilei. O Dievo meilė neatskiriama nuo artimo meilės. Jis tai išgyveno visu savo gyvenimu.

Savo biografiją išryškino tik jam skirtais talentais. Jo kelias Dievo globoje nuvingiavo tik pagal Viešpačiui težinomus planus.

II.1. Gyvenimo faktų kalba

Tėvo Stanislovo vieta ir reikšmė yra nulemta ilgų vienatvės ir triūso metų, nulemta per tuos metus sukauptos dvasinės šviesos ir energijos. Žmogus esti visiškai savimi tik tol, kol jis vienas, taigi, kas nemėgsta vienatvės, tas nemėgsta ir laisvės, nes tik būdamas vienas žmogus yra laisvas. Vienatvėje asmenybė sąmoningai atsiriboja nuo išorinių būties formų reikšmingumo. Vienatvė neišvengiamas visų didelių žmonių likimas. Tėvo Stanislovo tylus ir kuklus vidinis gyvenimas visuomet derėjo su tarnavimu visuomenei.

Jis kūrė, puošė ir mylėjo kiekvieną vietą, kurioje jam būdavo lemta tarnauti žmonėms. Svarbi gyvenimo išminties sudedamoji dalis yra teisingas dėmesio skirstymas dabarčiai ir ateičiai, kad viena dalis nenustelbtų kitos. Daugelis gyvena perdėm dabartimi, kiti – perdėm ateitimi. Retas išlaiko deramą pusiausvyrą. Triūsdamas t. Stanislovas žinojo, kad gyvenimo džiaugsmas neatsiejamas nuo paties gyvenimo: ,, Aš labai greitai įsimyliu tą vietą, kurioje man būna lemta tarnauti. Sugebu nurimti, gyventi šia diena, džiaugtis šia diena“[65]. Tai buvo malonė, už kurią jis nuolatos dėkojo Dievui.

Idant pajusti Tėvo Stanislovo humaniškumą ir įtaką, kurią jis padarė visam Lietuvos laisvės judėjimui, reikia sugrįžti atgal, į tuos metus, į jo metus. Tėvas Stanislovas – Algirdas Mykolas Dobrovolskis gimė 1918 metų rugsėjo 29 dieną, Radviliškyje. Buvo pakrikštytas Dotnuvos bažnyčioje. Tai buvo vargingi metai, ką tik po karo, neseniai paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė.

Algirdui Mykolui teko augti be mamos. Mama mirė, kai jam buvo vos pusantrų metų. Jį augino pamotė. Bet, ji liko jo atmintyje kaip pati puikiausia nuostabiausia moteris, kokią tik galėjo įsivaizduoti našlaičiai. Šeima buvo patriarchalinė, kurioje tėvo kultas – natūralus ir priimtinas. Tėvas rūpinosi vaikų auklėjimu ir mokslais. Pradžios mokykloje save tėvas Stanislovas prisiminė kaip

[65] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

paskutinį mokinį:,, Sėdžiu visus metus nesusiorientuodamas, ko aš ten einu, ką aš ten darau, buvau paskutinis mokinys“[66].

Tėvas susirūpino rimčiau sūnaus mokslais ir perkėlė į Jėzuitų gimnaziją Kaune. Sunku buvo jam ir ten, net iki keiksmažodžių. Vis dėlto, tėvo ir auklėtojų kantrybės dėka netrukus mokslus pamėgo, net iki liguistumo. Tiesiog pasidarė mokslų fanatiku. Gal būt jaunatviškas užsidegimas žinioms subrandino ir svarbiausiąjį gyvenimo apsisprendimą. ,,Tikriausiai, jis dar jaunystėje bus pamatęs šviesą, kuri jį paviliojo, ir jis išėjo į ją visam gyvenimui“[67].

Anksti tėvas Stanislovas pajuto pernelyg gyvą dvasios polinkį į sąlytį su regimąja tikrove. Jaunoje sieloje įstrigo dar mokslo metais Jėzuitų gimnazijoje gautos pamokos apie žmogaus skurdą. Tas skurdas apėmė visą tikrovę apie žmogų – išorinį ir vidinį skurdą. ,, Maniau, galėsiu ramiai studijuoti, ramiai skaitysiu knygas. Bet kur tą ramybę čia rasi ?“[68].

Tos pamokos ir vaizdai apie Kauno priemiesčiuose ir fortuose gyvenančius skurdžius nepaliko jo abejingo ir paveikė širdį. Tai buvo atsivėrimas kančiai, ir tai lėmė jo tolimesnį pasirinkimą. Meilė visapusiškam tikrovės pažinimui susiliejo su užuojauta pažemintajam, nuskriaustajam.

Tėvas Stanislovas nenorėjo būti nei virš žmonių, nei šalia jų. Jis norėjo būti kartu su jais, net žemiau jų. Jo pasirinktas gyvenimo būdas - sąmoningai pasirinktas neturtas: nusileidimas iki vargingiausiųjų, silpniausiųjų, paniekintųjų. Neturėdamas nė aštuoniolikos metų atsiskyrė nuo šeimos ir pasaulio, kad vėliau į jį sugrįžtų jau kitoks. 1936 m. įstoja į Plungės kapucinų vienuolyną, tapdamas mažesniuoju broliu Stanislovu. Asketiškas, kupinas dvasinės įtampos ir mokymosi gyvenimas vienuolyne toliau formavo jo asmenybę.

Ordo Fratrum Minorum Capucinorum(OFM Cap.) - lietuviškai Mažesniųjų Brolių Kapucinų Ordinas yra Romos Katalikų Bažnyčios vyrų vienuolija, gyvenanti pagal šv.Pranciškaus Regulą. Šią vienuoliją bule "Religionis zelus" 1528 m. liepos 5 d. patvirtino popiežius Klemensas VII. Kapucinų vienuolija atsirado pranciškonų dvasinio atsinaujinimo troškimo pasėkoje, noro grįžti prie autentiško pranciškoniško gyvenimo, prisiimant neturtingą ir kontempliatyvų gyvenimą. Šiems vienuoliams būdingas paprastesnio sukirpimo abitas, kokį nešiojo šv.Pranciškus, su ilgu, smailiu kapišonu, itališkai vadinamu kapuce. Nuo šio žodžio ir kilo kapucinų pavadinimas.

1560 m. popiežius Paulius IV galutinai patvirtina kapucinišką pranciškonų reformą. 1619 m. Ordinas gavo visišką autonomiją nuo kitų pranciškoniškų Ordinų. Nuo to meto prasideda dinamiškas ordino augimas. Netrukus vienuoliai atvyksta į Europą. Į Lietuvą kapucinai atvyko palyginus labai vėlai, tik šio amžiaus pradžioje, po pirmo pasaulinio karo. Yra žinoma, kad iš LDK ne vienas lietuvis stojo į kapucinus, aišku į Lenkijos provinciją. 1922 m. popiežius Pijus IX (Achilles Ratti) buvęs prieš

[66] *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas. Vilnius. Džiugas. 1995.P.8.
[67] *Juozaitis A.* Ten pat. P. 278.
[68] Ten pat. P. 10.

išrinkimą popiežiaus nuncijumi Varšuvoje, panoro, kad kapucinai ir jėzuitai įsikurtų Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. Pirmasis lietuvis kapucinas – t. Kazimieras Kudirka.

Esant įvairiems trukdymams, kapucinų atvykimas nusikėlė dar keliems metams. Pagaliau, 1928 m. į Lietuvą į Telšių vyskupiją atvyksta t. Gerardas iš Vestfalijos provincijos ir įsikuria šalia Plungės miesto esančiame Macenių kaime. Neužilgo iš Vokietijos atvyksta daugiau brolių. 1935 m. kapucinams buvo atiduota Kauno arkivyskupijoje Petrašiūnų bažnyčia[69].

Vokietijai užėmus Klaipėdos kraštą, Lietuvos valdžia labai apsunkina vokiečių kapucinų pobūvį Lietuvoje. Ordino generolas, siekdamas apsaugoti lietuvius kapucinus nuo politinių nepatogumų, administraciškai atskiria lietuvius nuo Vestfalijos provincijolo valdžios, įkurdamas Lietuvos distriktą, kuriam vadovauti paveda užsieniečiui, olandui, t. Jonui Baptistai.

1940 lemtingaisiais metais kapucinai darbavosi trijose vietose - Plungėje, Kaune-Petrašiūnuose, Šiauliuose, turėjo 25 narius. 1941 vokiečiai kapucinai grįžta i savo tėvynę, 2 lietuviai klierikai apsistoja Miunsteryje. Vienas iš tų klierikų, vėliau pašventintas kunigu, t. Alfonsas Bernatonis energingai prisidėjo prie Vasario-16 gimnazijos įkūrimo.

Nuo 1948 metų Lietuvos kapucinų garsas ilgam nutyla, komunistinė valdžia uždaro vienuolynus, visi broliai privalėjo išsiskirstyti po parapijas, nusivilkti abitus. Ištisus 50 metų jie darbavosi kaip dieceziniai kunigai, zakristijonai, retkarčiais slaptai susitikdami. Sovietų okupacijos metais informaciją į Romą Ordino vadovybei apie provincijos stovį laikas nuo laiko perduodavo Tėvas Stanislovas[70].

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, kardinolas V. Sladkevičius pakviečia kapucinus užimti Dotnuvos vienuolyną, o vėliau grąžino ir Petrašiūnų bažnyčią. 1990 m. generolas Lietuvos kapucinus apjungė į jam tiesiogiai pavaldžią generalinę viceprovinciją, kuri 2000 buvo panaikinta ir lietuviai kapucinai buvo prijungti prie Krokuvos provincijos. Šiuo metu kapucinai darbuojasi Petrašiūnuose ir Paberžėje.

Kodėl Tėvas Stanislovas pasirinko būtent šitą ordiną? Kapucinai pasižymėjo rimtomis intelektualinėmis studijomis, o šalia to – ypatingi neturto įžadai. Jį sužavėjo Pranciškaus Asyžiečio asmenybė[71].

Šv. Pranciškus priklausė kilmingai bajorų šeimai, kuri turėjo gerą civilinę ir politinę padėtį. Tuometinėje Italijoje nuo to priklausė gerovė ir laisvė. Galėjo būti lygūs su tais, kurie valdė vargšus ir visus nekilmingus. Jo dvasinė permaina prasidėjo, patekus į nelaisvę karo metu. Po ilgos ligos, išsivadavęs iš nelaisvės, Pranciškus pradėjo kitaip žiūrėti į pasaulį, kuris jam atrodė svetimas ir kitoks. Tuomet suprato, kad didybė, kurios jis siekia nėra toji didybė, kuri jam skirta. Atsisakė draugų, daug laiko praleisdavo melsdamasis. Buvo įžvalgaus proto ir geros atminties, daug skaitė, pasižymėjo

[69] *Tėvai kapucinai*. Red. Tėvas R. Macelis/Liurdas. Kaunas. Žaibas. 1936 07- 08. P. 7.
[70] Kapucinų ordino istorija. © KAPUCINAI, 2001 10 10. http://www.taide.lt/lkv/istorija.html. 2010 04 20.
[71] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P. 38.

žodžio taurumu, dosnumu vargšams ir teisingumu.

Pranciškus įveikė savo visišką pasibjaurėjimą raupsuotiems ir suprato, kad jie taip pat vieno Tėvo vaikai. Pranciškus kuriam laikui pasitraukė iš visuomeninio gyvenimo ir atsidavė Bažnyčiai. Supratęs savo pašaukimo tikslą, atsisakė viso savo turto, kurį paveldėjo iš tėvo. Biografų teigimu, 1206 m. - Pranciškaus tobulo atsivertimo momentas. Apsivilkęs kryžiaus formos skurdžia tunika, pasiskelbė didžiojo Karaliaus skelbėju ir dvejus metus gyveno atgailautojo ir atsiskyrėlio gyvenimą, atsidavė maldai.

Vieni juo žavėjosi, kiti bjaurėjosi. Pranciškus išgirdo Evangelijos žodžius apie apaštalų išsiuntimą ir jų skurdą. Supratęs Evangeliją, su džiaugsmu atpažino savo pašaukimą ir misiją. Pranciškus savo elgesiu ragina žmones susimąstyti apie gyvenimą. 1209 m. jo gyvenimo būdo pavyzdžiu buvo įsteigtas ir patvirtintas Mažesniųjų brolių ordinas (Pranciškonų). Pranciškus, kuriam buvo suteikta Dievo malonė ir bažnytinės valdžios parama, gavęs iš popiežiaus Inocento III leidimą skelbti atgailą, nevaržant savęs bei kitų, pradeda pranašauti ilgalaikį keliaujančio žmogaus ir atgailautojo apaštalavimą[72].

Visus pamokslus pradėdavo linkėdamas ramybės: „Tegul Viešpats apdovanoja jus ramybe“. Jis kalbėjo paprastai, aistringai ir smalsiai, jo žodis primindavo visiems apie Sutvėrėją ir jo įsakymus, teisingumą bei Dievo gailestingumą. Jis mokindavo gerbti visus: turtinguosius ir vargšus, gerus ir blogus. Kreipėsi į visus nuoširdžiai ir drąsiai skelbdamas tiesą be jokio pagražinimo ir pataikavimo.

Šv. Pranciškus savo elgesiu davė pirmąjį taikų ir apaštališką pavyzdį. Pirmųjų misionierių išsiuntimas į Afriką ir Rytus – tai labai svarbus momentas katalikiškųjų misijų pasaulyje.

Dažnai išgyvendavo mistinius pakilimus, siekdamas kuo nuoširdžiau dalyvauti bei supanašėti su Nukryžiuotoju. 1224 metais pasitraukė į Alvernos kalną, kur ilgai meldėsi, mąstė ir pasninkavo. Ten, artėjant Kryžiaus išaukštinimo šventei, atsivėrė jo kūne Viešpaties Kančios stigmos.

Šv. Pranciškaus dvasingumu paremtas Mažesniųjų brolių kapucinų ordinas (OFM Cap), kuriam ir priklausė Tėvas Stanislovas. Pagal t. Stanislovą – žemesniųjų brolių ordinas, nes jie žemesni už paprastą liaudį[73].

Pranciškus duoda žemiausios klasės – piemenų drabužį. Vienuolių gyvenimo būdas kaip piemenų. Vienuolijoje daugiausia galėjo būti 12 vienuolių. Vienintelis dalykas ką leido turėti – brevijorius. Vienintelis turtas – psalmyno knyga. Turėjo septynis kartus per dieną giedoti psalmes. Reikia vaikščioti kapuciniškai. Labai svarbu atsitverti tvora nuo supančio triukšmingojo pasaulio ir nuolat melstis.

Pranciškus matė, kad Bažnyčia neina Kristaus nurodytu keliu. Nes jei valgom sočiau, miegam ilgiau, dirbam lėčiau – tai jau aristokratai, o ne piemenys.

---

[72] Kapucinų ordino istorija. © KAPUCINAI, 2001 10 10. http://www.taide.lt/lkv/istorija.html. 2010 04 20.

[73] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P. 180.

Jam visi buvo vienodi, ir didesni ir mažesni, ir pastariesiems jis stengdavosi padėti. Knygoje "Apie meilę ir tarnystę" yra jo mintis: "Ginti mažuosius man liepia mūsų ordino konstitucija, dėl grytelninkų išėjau į areną ir nepasitrauksiu"[74].

Žodžiu tarnystė viskas pasakoma apie tėvą Stanislovą, jo misiją, jo pašaukimą, jo pamokslus. Net konfliktai su įvairiomis valdžiomis ateidavo iš ten. Visos valdžios nori, kad joms būtų tarnaujama. Tuo tarpu tėvas Stanislovas pasirinko reikšmingesnę, pirmapradiškesnę tarnystę. Užstodamas skriaudžiamuosius, jis negalėjo nesusidurti su tais, kurie tas skriaudas didina. Tėvas Stanislovas, būdamas kapucinų vienuolis, gyveno neturte, nes siekė dvasingumo. Jis sakydavo - gėris turi cirkuliuoti.

1944 m. kovo 25 d. Kauno Katedroje brolis kapucinas Stanislovas tapo tėvu Stanislovu ir paskiriamas į Petrašiūnų vienuolyną.

Už pamokslus, kuriuose skelbė laisvos Lietuvos idėją, 1948 metų rugpjūčio 11-ąją - drąsaus kunigo suimti atėjo į Petrašiūnų vienuolyno celę. Tai sužinoję, subėgo parapijos žmonės, apstojo jį ratu. Tėvas Stanislovas jiems pasakė: "Jei jau manęs laukia, vadinasi, turiu eiti"[75].

Ir išėjo (iš sesers Jadvygos Tiknienės prisiminimų). 1948 m. Tėvas Stanislovas areštuojamas. Apkaltino nuolatine ir ilgalaike antisovietine propaganda ir nuteisė 10 metų lagerio. Jis ištremiamas į Šiaurę į Vorkutos sritį.

1956 panaikinus teistumą, Tėvas Stanislovas grįžta į Lietuvą ir paskiriamas į atkampią Jurbarko rajono Vertimų parapiją. 1957 m. Tėvas Stanislovas suimamas antrą kartą ir vėl ištremiamas. Antroji tremtis truko neilgai. Tais pačiais metais jis grįžta į Lietuvą , į Juodeikių bažnyčią , vėliau į Ukmergės rajono Žemaitkiemio parapiją, Būtkiškes.

Tėvas Stanislovas, Intos ir Vorkutos lageriuose kasęs akmens anglis, niekada nelaikė savęs nei kankiniu, nei kaliniu. Nors praėjo daugiau kaip pusšimtis metų nuo pirmųjų politkalinių ir tremtinių ešelonų į Sibirą, bet likusieji gyvi iki šiol prisimena gyvenimą tremtyje ir lageriuose. Stebino tai, kad Tėvas Stanislovas nesiskundė sunkumais. Jis niekada dėl nieko nedejuodavo, o atvirkščiai minėdavo, kad sutiko daug puikių žmonių. Stebina tėvo Stanislovo prisiminimai, susipynę su humoru, lagerio dainomis ir dvasios stiprybe. Grįžęs į Lietuvą, jis labai dažnai prisimindavo gyvenimą lageryje, šypsodamasis garsiai užtraukdavo ten prievarta išmoktas dainas apie "šviesų rytojų". Jo pasakojimuose apie gyvenimą lageriuose niekas negirdėjo neapykantos gaidelės. Atvirkščiai - kibirkščiavo humoras, žavėjimasis ten sutiktais žmonėmis[76].

Vienas iš jų buvo monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas. Jiedu susitiko 1950 metais Intos lageryje nr. 3 ir kartu ten praleido penkerius metus. Abu gyveno tuose pačiuose barakuose, kasė anglis

[74] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P.

[75] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P.

[76] *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas. Vilnius. Džiugas. 1995. P. 48.

toje pačioje šachtoje. Pasak monsinjoro Kazimiero Vasiliausko prisiminimų, tėvas Stanislovas buvo pats šviesiausias lietuvis lageryje. Kaliniai jį dažniausiai vadindavo tėveliu. Gal dėl jo malonaus ir paslaugaus būdo, rūpinimosi kitais žmonėmis. Jis visada pirmas leisdavosi į šachtą (dažniausiai - į pavojingiausią ir giliausią) ir paskutinis iš ten pakildavo.

Vėliau monsinjoras Vasiliauskas interviu "Literatūrai ir menui" pasakos apie Tėvą Stanislovą šachtose: "Jį suprato visi: ne tik katalikai, ne tik lietuviai, bet ir svetimtaučiai, ir vagys, ir žmogžudžiai. Su didžiausia pagarba apie jį atsiliepdavo ir norėdavo bendraut"[77].

Iš kur ta pagarba? Monsinjoras prisiminė tėvo Stanislovo patarimą, kaip kalinius nuo keiksmų atpratinti - neverta jų moralizuoti, reikia eiti ir dirbti, kur sunkiausia, pavojingiausia vieta, pasidalinti su jais valgiu; tada kitam žmogui bus truputį lengviau ir ne taip pikta, "galbūt jis tada vietoj tūkstančio keiksmų nusikeiks tik devynis šimtus devyniasdešimt devynis. Ir tai bus jau laimėjimas".

Gavęs siuntinį iš Lietuvos, dalydavosi jo turiniu su kitais - dažniausiai su paliegusiais kaliniais. Mat sergantiesiems lageryje buvo ne gerinamas, o prastinamas bei mažinamas ir taip skurdus maisto davinys. Tad nė patys šiurkščiausi kaliniai net nemėgindavo atimti iš jo maisto. Tėvo Stanislovo meilė vargstantiems buvo stipresnė už jo paties alkį[78].

40 laipsnių šaltyje jis dirbo statybose, viešai laikė pamaldas, savarankiškai gilino teologijos žinias. Išvargęs po sunkios darbo dienos anglies kasyklose, tėvas Stanislovas naktį medituodavo, laikydavo mišias, nes tik naktį viskas nurimdavo. Jis atgaivino seną vienuolių tradiciją - melstis naktį. Naktį maldoje jis semdavosi dvasios stiprybės, mokėsi kalbų. Jis sugebėjo visą laiką gyventi dvasinėmis vertybėmis, nors dirbo pačius juodžiausius darbus. Dvasinis triumfas šviesdavo jo veide net tais momentais, kai vos paeidavo. Akys blizgėdavo kaip siela.

Tuo metu jauni kaliniai buvo labai išalkę dvasiškai. Jie laukdavo naktį po antrosios pamainos grįžtančių tėvo Stanislovo ir Kazimiero Vasiliausko, kad pasiklausytų jų kalbų.

1956 m. lageriai pradeda tuštėti - pamažu kaliniai paleidžiami namo. Tėvas Stanislovas už tai, kad atsisakė lankyti politines pamokas, išbraukiamas iš anksčiau laiko paleidžiamųjų sąrašo.

Po aštuonerių metų fizinės nelaisvės jis pagaliau gauna leidimą grįžti į Lietuvą. Išeinantį tėvą Stanislovą pasikvietė lagerio administracijos atstovas ir pasidomėjo, ar per tiek metų kunigas nepakeitė savo įsitikinimų. Tėvas Stanislovas atsakė: “Įsitikinimai nesikeičia, jie gilėja”[79].

Tėvas Stanislovas kaip tikras krikščionis beveik visą gyvenimą buvo kilnojamas iš vienos vietos į kitą, tremiamas, persekiojamas, skundžiamas. Bet net sunkiausiuose savo gyvenimo momentuose, juodžiausiuose Lietuvos istorijos laikotarpiuose sugebėjo įžvelgti Dievo buvimą ir

[77] Mon. K. Vasiliausko interviu/ Literatūra ir menas. 1992 10 31.

[78] *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas. Vilnius. Džiugas. 1995. P. 54.

[79] *Juozaitis A.* Ten pat. P.59.

atskleisti jį žmonėms. Jam buvo nelengva. Jis niekada nekalbėjo apie pergales. Svarbiausia jam buvo išbūti, ištverti. Kaip Rilkės posakyje:,, Nekalbėk apie pergales, išstovėti – tai viskas“.

Malda ir ramybė padėjo išlikti ir išsaugoti kitus. Žmogaus dvasinę pusiausvyrą palaiko trys dalykai: malda, pasninkas, išmalda. Išmalda tai laiku pasakytas žodis, patarimas, aplankymas. Vidinę ramybę laimėjo labai didele kaina.

Giminės nedalyvavo vienuoliškame t. Stanislovo gyvenime. Jie bendravo kaip žmonės, kuriuos sieja bendros žmogiškosios vertybės.Tai būdavo jiems ypač malonūs pasibuvimai, kur mažai šurmulio, brutalios kasdienybės. Artimieji išlaikė visada ypatingą atstumą, būtinybę leisti jam būti vienam.Visą tarybinį laikotarpį tas atstumas saugojo ir jį ir artimuosius. Nors jis buvo švietėjas, disidentas, bendravo su daugybe valdžios persekiojamų žmonių, bet jo artimųjų saugumas niekada nelietė.

Tėvas Stanislovas nemėgo paviršutiniško, lengvapėdiško gyvenimo. Jį visuomet traukė būties gelmė. Tėvas Stanislovas neatitrūko nuo tikrovės, nuo realybės, nes tikėjimas daro žmogaus būtį vis labiau suprantama.,, Paimkime iš gyvenimo ne tik saldumynus, bet ir tulžį; neieškokime neribotos laisvės, bet sugebėkime save prikalti prie pareigų kryžiaus. Visa pasaulio tragedija, kad jis konvulsiškai traukiasi nuo visko, kas nepatogu, sunku, kieta. Žmogus nebeatlieka pasaulio valdymo funkcijos iki galo, išvydęs sunkumus, jis pabėga“, - sakė t. Stanislovas[80].

Tėvas Stanislovas paliko mums tikėjimą, kad kiekvienas galime padaryti ką nors švaraus ir šviesaus pasauliui, patylėti ir mylinčiomis akimis žvelgti į mus supantį pasaulį. Tėvas Stanislovas matė kiekvieną iš mūsų, gyveno kartu su mumis. Tėvas Stanislovas sukūrė Paberžės stebuklą. Apie potremtinį tėvo Stanislovo laikotarpį, apie jo nuveiktus darbus metropolitas Sigitas Tamkevičius yra pasakęs:,,Tėvas Stanislovas, grįžęs iš lagerio, atstatė Judeikių bažnyčią, kaip perliukas sužibo Butkiškės bažnyčia ir kapinės, po to garsioji Paberžė“[81].

1966 metais kun.A.M.Dobrovolskis vyko į Paberžę tarsi į dar vieną tremtį. Kur ji yra, pasak liudytojų, nežinoję nė patys jį čia siuntę vyskupai. Tėvas Stanislovas pirmiausiai pradėjo tvarkyti kapines. Gauti vietinės sovietinės valdžios leidimą tai daryti buvo be galo sunku. Tačiau kunigas buvo atkaklus. Po daugelio prašymų jam pagaliau pavyko. Pirmiausiai aptvėrė kapinių teritoriją. Sužinojęs, jog Rygoje ardomos senos kapinės, ten nuvyko ir labai pigiai įsigijo dailiai kalinėtą metalinę kapinių tvorą. Darė viską pats, savo rankomis.

Tėvas Stanislovas savotiškai "auklėjo" Paberžės apylinkių žmones. Tik atsikėlęs čia, jis pamatė, kad dauguma namų apleisti, aptriušę. Pirko dažus ir dalino žmonėms, kad jie savo trobas padailintų, nes, jo manymu, kai aplinka šviesesnė, tai ir žmogui linksmiau ir geriau gyventi norisi.

[80] MBK. Red. Br. Vincentas/ Tėvo Pijaus balsas. Kaunas. 2005 09 Nr. 4. P. 5.
[81] Vienuolių nekrologai. KMBK KPKA. 2005 06 23.

Kaip apibūdinti ypatingą Paberžės atmosferą, jos kūrėją tėvą Stanislovą. Kaip mažas Vidurio Lietuvos lopinėlis tapo traukos centru daugybei dvasiškai alkstančių. Neįprastas šis kreipinys. Į šį kunigą kitaip kreiptis turbūt neįmanoma. Jis atvira širdim priimdavo visus. Klebonijoje visada būdavo pulkas žmonių. Vieni virdavo arbatą, kiti šnekučiuodavosi, treti naršydavo po rankraštyną. Visi atvykusieji (kai kurie pasilikdavo ilgiau) tapdavo tarsi maža komuna, kurios narius vienijo tikslas - dvasiškai praturtėti, kai kuriems išsigydyti sielos žaizdas. Nors minios spaudė šį išgarsintą Lietuvoje asmenį, daugiau metų jį pažįstantys žmonės teigia, kad jo gyvenimas visad tebuvo "vienatvė, malda ir darbas, darbas".

Tėvas Stanislovas visada trykšdavo energija. Spinduliuodavo kaip tie jo surinkti variniai puodai ir dubenys, kaip jo sukurtos saulutės. Sakydamas vieną iš pamokslų, jis kažkada tarė: "Kūrėjas davė saulei galią spalvinti rytmetį, vidurdienį, vakarą: mūsų sukurtos saulės spalvina mūsų artimųjų dienas ir naktis, o jų spinduliai pasiekia net slapčiausias sielos gelmes. Ir gera, ir baugu turėti galią kurti saules"[82].

Tas saulutes vėliau padėjo kurti meistrai, bet pirmosios sukurtos tėvo Stanislovo rankomis. Pirmą kartą apsilankantys Paberžėje gaudavo po saulutę. Kiek tų saulučių pasklido po visą Lietuvą, kiek jų sušildė žmonių širdis?

Nors klebonijoje visą laiką būdavo būrelis žmonių, tėvas Stanislovas sugebėdavo su kiekvienu ramiai pabendrauti. Jei turėdavo laiko, pasivaikščiodavo kartu iki kapinių, pasakodamas, kaip jas tvarkė, statė koplytstulpius, kūrė originalią tvorą, aiškindavo simbolius.

Yra tokie koplytstulpiai ties kapinių vartais su rakteliais ir varpeliais. „Tai raktai tų, kurie čia ilsisi - jiems jau jų niekada neprireiks", - yra sakęs tėvas Stanislovas apie šį neįprastą kūrinį - tarsi muzikos instrumentą arba skulptūrą. Kapinaites juosė daili metalinė tvora, gabalais skirtinga; pačiose kapinėse ant kalvelės, atrodė, nėra nieko nereikalingo, dvelkė nenusakoma rimtimi ir kone japonišku kuklumu. Tėvas Stanislovas pasakė paprastai: "Ateina čia žmogus, pakabina savo raktelį, o mes jam paskambinam varpeliu"[83]...

Pabendravęs su svečiais, t. Stanislovas jiems leisdavo patiems šeimininkauti. Galima buvo raustis rankraštyne. Buvo net keleto šimtų metų įrašų. Tai geriau už istorijos vadovėlį. Tai buvo sąlytis su gyva, tikra istorija. O tų istorijos palytėjimų Paberžėje buvo daug: 1863 m. sukilimas, kunigas A. Mackevičius, bažnytinės knygos, liturginių rūbų bei reikmenų kolekcija, dievdirbio Svirskio kryžiai. Zakristijoje buvo sukaupta įvairių liturginių rūbų, indų. Yra klėtelė su joje esančiomis garsiosiomis Radvilų manufaktūros Slucko juostomis, kurių spalvų neblukina laikas, - atrodo lyg vienas kvapą gniaužiantis stebuklas. O kaip tėvas Stanislovas dievdirbio Svirskio kryžius gelbėjo? Čia ištisas pasakojimas. Atsikraustęs į Paberžę, jis čia rado tuos kryžius ir ėmė bijoti, kad jų kas nenugriautų.

[82] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P. 121.
[83] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P. 46.

Gimė originalus sumanymas. Padarė lenteles su užrašu: "Architektūros paminklas. Saugomas valstybės" ir pritvirtino jas prie kryžių (aišku, su niekuo iš aukščiau nederinęs). Tada niekam nekilo ranka jų griauti, ir vėliau tie kryžiai buvo saugomi.

Ir dabar, jo netekus, ar išliks Paberžės stebuklas? Visų stebuklų tokia lemtis - jie įvyksta tada, kai jų labiausiai reikia, o paskui mes prie jų priprantame, jie tarsi tampa nematomi ir pamažu dingsta, užleisdami vietą kitiems.

Buvo tokia tradicija - kiekvienas Paberžėje apsilankęs literatas laikė garbe padovanoti tėvui Stanislovui savo kūrinių rankraštį. Tėvas Stanislovas mėgo filosofiją, cituodavo Kierkegaard ir kitus filosofus, skatino skaityti R.M. Rilke kūrybą, kurią jis vertė. Jis buvo eruditas (mokėjo keletą užsienio kalbų), ir jo pamokslų atvykdavo pasiklausyti daug šviesuolių iš įvairių Lietuvos vietų. Tačiau tie pamokslai nebūdavo sudėtingi ar nesuprantami. Tėvas Stanislovas rasdavo gražių palyginimų, paliesdavo kiekvieno širdį.

II.2 Asmenybės atspindys literatūriniame palikime

Tėvo Stanislovo pavyzdys rodo, koks talpus gali būti gyvenimas, kuriame netrūko ilgų ieškojimų, abejonių ir blaškymųsi, tikrų atradimų ir išsilaisvinimų, džiaugsmo laikotarpių. Laiko tėkmės reikšmingumas ir prasmė atsiranda tik susumuojant galutinį balansą. „Aš nuolat keičiu ir keičiuosi“, – taip pasakė Rilke, bet tik paskutiniais savo gyvenimo metais. Tik paskutiniais gyvenimo metais panašiai galėjo pasakyti ir tėvas Stanislovas.

Tėvo Stanislovo pamoksluose ir R. M. Rilke poezijoje atsiveria pasaulėvaizdis, kuris parodo jų vidinį panašumą, dvasinį artumą. R. M. Rilke ir tėvo Stanislovo pasaulėjauta tarsi persipina pamokslų cikle *Apie meilę ir tarnystę,* rašytame nuo 1961 iki 1996 metų. Vienuolis skaitė, vertė vokiečių kūrėjo eiles. Tėvo Stanislovo pamokslai kaip religiniai tekstai ir kaip filosofiniai kūriniai, liudijantys brandžią egzistenciją - meilės kaip gyvybinės jėgos išraišką.

R.M. Rilke, ne vieną įvedė į poezijos, kaip filosofinės išminties žemyną, ne vieną veikė gaivinamai ir mokė (iš)būti šiame pasaulyje. Nuo pat pirmo pažinties momento R. M. Rilke lydėjo ir tėvą Stanislovą, palikdamas jo dvasioje aiškius ženklus. Tėvui Stanislovui pilnam vienovės suvokimui buvo svarbi Rilke „Duino elegijų“ bei „Valandų knygos“ lyrika, kuri įkūnijo esminį teiginį: „nėra nei šiapus, nei anapus, yra tik didžioji vienovė“ [84].

Vienas esminių Rilke siekių – mėginimas panaikinti perskyrą tarp esamybės ir nematomybės, trokštamos visą gyvenimą, visą gyvenimą ieškomos, į kurią einame – per meilę, gyvenimo džiaugsmą, daiktus. O daiktai, buvę jau ir mūsų protėvių patikėtiniai, kaip sakė ne tik Rilke, bet ir tėvas Stanislovas, kol čia esame, yra mūsų nuosavybė ir mūsų bičiuliai, žinantys mūsų vargus ir džiaugsmus. Tad privalu visko, kas priklauso čionykščiam pasauliui, ne tik nepeikti ir nemenkinti, bet ir visa tai

[84] R. M. Rilkė ir Tėvas Stanislovas. *http://www.rasyk.lt/ivykiai/rm-rilke-ir-tevas-stanislovas.html*. 2010 04 22.

suvokti bei perkeisti, pasitelkiant visas galias. Tėvas Stanislovas rinko ir restauravo įvairius bažnytinius daiktus, drabužius, paveikslus. Sukaupė unikalią kolekciją. Išmoningai, su saiku išdėstyti daiktai, daug erdvės palikta. Daiktai neužkišti, neužspausti, neslegia žmogaus. Pažeidžiami, trapūs – kaip žmonės. Kaip pats sakė – daiktams atidavė pagarbą:,, Daiktai gražūs kai yra, o ne kai juos turi“[85].

Toks požiūris į pasaulį labai artimas mistikams. Šv. Pranciškus, tas didysis mistikas, pasaulį regėjo tokį, koks jis yra. Dievo dvasia iš tiesų visur ir visame kame. Dievas yra čia pat, taip arti, kad žiūrėdami į tolį jo nepastebim. Daiktai, gerai įsižiūrėjus, atveria kitą realybę. Ir nenusakomas žodžiais tas buvimo pajautimas, susitikimo su Šventybe, ir tos nuostabios tiesos - patyrimo vieta. Kad išties pajusti buvimą - būtina tyla, vidinė tyla. Kad pasiekti ją, reikalingos didžiulės pastangos – nuolatinės asketinės praktikos, nuolatinės vidinės grumtynės.

Pažvelgus į tėvo Stanislovo palikimo visumą, aiškiai matyti kelio ženklai ir aiški kryptis: nuo daikto begalybės link. Mokėdamas žiūrėti žmogus viską pažįsta. Kaupdamas patirtį, asmuo, sugebėjęs ją gerai išreikšti, tampa kūrėju. Atidžiai žiūrėdamas, pamato esmę, tai, kas paslėpta ir nematoma kitiems. Toks žmogus nori išsakyti, parodyti visuomenei tai, kas nematoma. Pamatyti tai, kas nematoma, vartojama ne ta prasme, kuri šiais laikais madinga Lietuvoje, o daugiau dvasine, norint išsakyti, jog autorius atkreipia dėmesį į visuomenės, socialinius ar filosofinius gyvenimo elementus, kuriems paprastai žmonėms, įnikusiems kasdienį gyvenimą, nebėra laiko.

Tas kitiems neįžiūrimas kruopeles padidinti taip, kad jos būtų matomos tūkstančiams. O norint tai atlikti, reikia rasti ekvivalentų pamatytai esmei išsakyti.

Pati kūryba yra suprantama kaip asmeninės patirties išsakymas. Kūriniai atspindi asmenį, atskleidžia patirtį. Patirtis priverčia galvoti ir mąstyti kitaip, pasiūlo naujų idėjų. Remiantis patirtimi, iškeliami klausimai. Ieškoma atsakymų į tai, kas yra nesužinota, nesuprasta ar pamiršta. Vedlys privalo matyti daug, tačiau svarbu yra ne tai, ką jis mato, svarbu tai, kaip jis mato. Dėl to matymo ypatybių jam pirmajam turi kilti egzistenciniai klausimai, o atsakymų paieška turi egzistuoti kaip žmogaus dalis. Bandymas atspindėti gilesnį pasaulio suvokimą, būdingą tik Kūrėjui.

Sugebėjimas gerai kurti nėra kaip savaime atsirandantis dėl stebėjimo ar išugdomas su patirtimi. Tai yra Dievo malonė. Kūrybos prasmė, kūrėjo problema yra susijusi su Dievo ieškojimo tema. Jis yra pažinimo viršūnė, nurodanti į begalinį pažinimo procesą, nes Dievas sukuria ir subrandina žmogų, kad apsireikštų jo darbuose. Laimingas ne tik ieškodamas atsakymų į būties klausimus, kurie apskritai yra kūrybos tikslas. Jis yra laimingas dėl to, kad žino, jaučia ir išgyvena.

Kūryba – kelias, kuriame nelaukiamas koks nors „progreso“ pažadas. Tai sunkus kelias, vedantis ne pirmyn, o į save. Apie knygą ,,Atsidūsėjimai“ Justinas Marcinkevičius pasakė: ,,Skaitome šią knygą daugeliu atvejų kaip maldą, kaip tikėjimą, kaip meilės ir šviesos siekį. Maldą aš suprantu

[85] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

kaip geidžiamą, trokštamą ryšį su Esančiuoju, su prasme, su atsakymu. Tai sielos šauksmas tamsoje. Troškimas rasti, išgirsti, pajusti“[86].

Pagrindinis knygą struktūrinantis įvaizdis yra kelias. Žinoma, tai nebūtų nauja, jeigu ne aistra, ne troškulys, jeigu ne meilė ir pareiga, jeigu ne ugnis, deginanti knygos žmogų, Einantįjį: "Turiu eiti, pakiliau eiti", sako jis, paklusdamas savajam pareigos imperatyvui[87].

Be abejo, tai yra dvasios kelionė, jos judesys į šviesą ir pažinimą, jos pagrindinis klausimas: "Kas esi Tu, kurs esi?" Visa sielos gelme klausdamas Einantysis nesulaukia atsakymo. "Tu ryjanti ugnis". "Praėjo gyvenimas, nuvargo mūsų kojos, o nueita taip mažai", atsidūsta žmogus, kuris galėtų būti kiekvienas iš mūsų. Skausmingas kelio apmąstymas, siekimas išgryninti jį, išteisinti: "Vingiuoti mūsų keliai, ir lėtai lėtai einame pirmyn". Galima sakyti, visas gyvenimo dramatizmas šioje eilutėje. Lyg kokia mūsų buvimo formulė, lyg nusivylimas, lyg priekaištas sau, lyg tam, kuris išleido eiti: "Einame į Tave klaidžiodami, griūdami". Arba: "Einame, bet nesuprantame, kur mus vedi"[88].

Pasakytume, kad tokia yra pagrindinė Einančiojo situacija kelyje klaidžioti ir kristi, artintis ir tolti, klausti ir nesulaukti atsakymo, liepsnoti ir gesti, apglėbti ir atstumti. Galima pririnkti ir daugiau tokių žodžių - sūpuoklių, ženklinančių žmogaus siūbavimą, ir kaip išvadą suvokti tėvo Stanislovo žodžius: "Tik didingai plati ir drąsi širdis gali viską ramiai pakelti: panieką, ir neteisingą apkalbą, ir vienišumą. Ak, Viešpatie, tai didis mokslas būti ramiam ir nuolankiam"[89].

Patirtis, išmintis ir tikėjimas kalba Einančiojo lūpomis, nėra jose pykčio, pavydo ir pagiežos, jis kalbasi su Tuo, kuris neatsako, kuris nuolatos yra ne tas. Žmogus eina, jis bėga nuo Nieko, nuo nebūties, kaip sako poetas, "į Tėvo glėbį". Bėga nuo kasdienybės priespaudos, nuo tamsos, nuo purvo. Bėgimas - tai mūsų ir drąsa, ir baimė. Nesuprantamas, nepaaiškinamas ilgesys, kurio sklidinos mūsų gelmės, verčia mus eiti, bėgti, ieškoti, maitintis ir sotintis savimi, galbūt net turtėti praradimais - visu tuo, ką išleidžiam, ko netenkam kelyje, ką išplėšia iš mūsų. "Gyvenimą turime "atidirbti", sako tėvas Stanislovas[90].

Iš tiesų, kas gi yra ši mūsų kelionė, jeigu ne atodirbis, kuris nualina kūną, bet subrandina dvasią, o Tas, į kurį einama, ir yra Kelias. Būtent šis kelias ir yra duona, kuria sotinasi Einantysis. Jis mokosi laimės, klausdamas: "Kodėl visa tai? Kodėl gyvenime tiek painumo, tiek daug netikslumų? Kodėl tiek daug kančios?" Taip klausdamas, su šiuo klausimu Einantysis priartėja prie mūsų, prie kiekvieno, jis tarsi išima tuos klausimus iš mūsų, tampa kiekvienu mūsų, o mes tampame juo, nes klausimai, kuriuos jis duoda, tai mūsų klausimai, gal mūsų atsidūsėjimai. Tuose atsidūsėjimuose atpažįstame tėvą Stanislovą.

---

[86] Literatūra ir menas. 2003-10-31 nr. 2974. *http://www.culture.lt/lmenas/?st_id=3483*. 2010 04 21.
[87] *Tėvas Stanislovas.* Atsidūsėjimai. Vilnius. Dialogo kultūros institutas. 2003. P.8.
[88] *Tėvas Stanislovas*. Ten pat. P. 26.
[89] *Tėvas Stanislovas.* Noriu, kad iš žemės kiltų ne riksmas, o džiaugsmas ir ramybė. Sud. J. Tutlytė. Meno tvirtovė. 2006.
[90] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P. 248.

II.3. Pamokslų praktinis veiksmingumas

Tvirti buvo jo pamokslai. Juose atsiskleidė mąstymo erdvė ir gelmė bei nepaprasta meilė Rilkės poezijai. Poezija t. Stanislovui kalbėdavo ten, kur mokslas tapdavo nebylus.

Tėvas Stanislovas, įvaldęs teologiją ir mistiką, ypatingą dėmesį skyrė pastoracinio darbo teologijai ir psichologijai, ieškojo kelių į žmogaus širdį. Psichologinis nerimas keitė teologinį, techninės problemos – pasaulėžiūrines, politinės – dvasines, ekonominės – kultūrines. Jis galvojo apie pamokslus kaip apie vieną iš būdų žmogaus dvasios negandoms įveikti. Jau iš seminarijos išsinešė žinias ir sutvirtėjusius pasaulėžiūros principus – galutinai prasiskleidusį polinkį psichologiškai spręsti daugelį teologinių problemų.

Tas jo pastoracinis stilius – gyvasis egzistencializmas, vėliau vadintas ir personalizmu. Rašytoja B. Jonuškaitė apie tėvo Stanislovo tarnavimą žmonėms sakė:,, Galima pajusti tik jo energiją ir tai išlaikyti visus metus ir dar ilgiau. Jis duoda tų nematomų, bet svarbių mums dovanų“[91].

Jau pirmųjų metų pastoraciniame tėvo Stanislovo darbe atsiskleidė pamokslai, pilni išminties, nerimo, vilties, drąsos. Jo pamokslai – tai paguodžiantis pokalbis, tai asmeninis santykis su Evangelijos šviesa ir nežinios įveikimas.

Visuomet Dievas t. Stanislovą į pamokslavimą siuntė sunkiausiais laikais. Nuo karo pabaigos iki pat tėvo Stanislovo suėmimo 1948 metais, jis su savo drąsiais pamokslais apvažiavo beveik 100 parapijų, tvarstydamas to laiko žaizdas Evangelijos temomis, supindamas jas su kasdienybe. Lietuva dar nebuvo visiškai sugniuždyta: dar veikė viena kita vienuolija, nebuvo izoliuotos bažnyčios. Tuo metu tėvas Stanislovas, jaunas vienintelio neuždaryto Lietuvoje kapucinų vienuolyno Petrašiūnuose kunigas vienuolis, pradėjo savo didžiąją kelionę po Lietuvos bažnyčias. Pradėjo jis nuo Kauno Prisikėlimo bažnyčios, kur jo pamokslai sulaukė didžiulio atgarsio iki Vytauto bažnyčios. Pamokslaudamas įvairiose Lietuvos bažnyčiose jis padėjo žmonėms įveikti Tėvynės netektį. Kalbėjo tėvas Stanislovas savo pamoksluose ir apie 1948 metų trėmimus, į kuriuos pats pateko.

Tėvas Stanislovas, žaižaruojantis energijos kupinomis akims bei filosofiniu sąmoju, niekados nebuvo uždaras pasauliui. Jis jautriai reaguodavo į visus įvykius ir netylėdavo. Todėl nebuvo labai visų valdžių mėgstamas. Įvairūs KGB "užkabinėjimai" jam buvo tapę vos ne kasdienybe. Niekada neklausiąs atvykstančiųjų pavardžių. Kas norėdavo, patys pasakydavo, iš kur jie, ką veikia. Iš kai kurių svečių nuotaikos jausdavo, kad tas žmogus čia atvyko gal surasti save, išsigydyti sielos žaizdų.

1960 metais KGB organai kapucinų vienuolį ištrėmė į Žemaitkiemį - apkaltino už veržlų gyvenimo būdą ir kišimąsi į visuomenės gyvenimą. Atvažiavo čia be kunigavimo teisės. Po trijų

[91] *Kapucinai.* Filmas apie t. Stanislovą. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

dešimtmečių prisiminė - “Dar baisiau negu lageris - teisės man buvo atimtos. Pusantrų metų negalėjau nei pamokslų sakyti, nei kunigauti... Šalia vyksta pamaldos, o tu gali tik kambary būti...”[92].

Rado išeitį - ėmėsi rašyti pamokslus “sau pačiam”. “Įėjimas pro duris”, “Išmintu keliu“ arba “Nemesk kelio dėl takelio”, “Išlydėjimo žodžiai” - jų parašė iš viso dešimtį. Rašė, skaitė, meditavo, dirbo fizinį darbą. Pasakojimų knygoje “Tėvas Stanislovas” jos autorius Arvydas Juozaitis rašo: “Žemaitkiemio ženklas Tėvo Stanislovo biografijoje švietė aukšta žvaigžde, kurios KGB negalėjo pasiekti”. 1961 metų vasarą jam buvo sugrąžintos kunigystės teisės, išvyko į Milašaičius prie Ariogalos.

Šiandien Tėvo Stanislovo pamokslų bruožus gerai pažįsta daugybė Lietuvos žmonių. Susidaro įspūdis, kad pamokslai praplečia tiesos matymo lauką, sužinoma daugiau negu pasakyta pačiame tekste. Prabildamas pamokslais, tėvas Stanislovas apsinuogina, todėl prasiskverbia į kitus. Jo pamokslai – besisielojančiojo žodžiai sau ir bendruomenei. Tie pamokslai - tai poetinės miniatiūros, pamokslai – eilėraščiai, pamokslai – išpažintys, pamokslai – meditacijos. Juos sunku aiškiai apibrėžti, įvardyti.

Dabartinis lietuvių kalbos žodynas pamokslą įvardina kaip pamokomąją kalbą. Jo pamokslai – ne tiek pamokymai, kiek patarimai, pamąstymai, rūpesčių išpasakojimai. Tėvo Stanislovo pamokslai – sakraliniai aktai. Net tada, kai jis kalba su žmogumi, kalba su savimi ir Dievu. Pokalbyje dalyvauja Viešpats, žmonės ir jis pats. Jis savo pamokslais meldžiasi, atlieka viešas išpažintis, kremtasi, kviečia žmones prisiimti pareigas laisva valia[93].

Ne viename pamoksle matyti susirūpinimas žodžiais, kuriuos vartoja žmonės. Dėl žodžių, kurie vartojami žmonėms šmeižti, niekinti ir žeminti, tėvas Stanislovas jaučiasi susirūpinęs. Justinas Marcinkevičius tėvą Stanislovą vadina didžiu poetu, kurį persmelkė egzistencinis rūpestis, skaudus tiesos ir teisybės ilgesys[94].

Iš Tėvo Stanislovo pamokslų sklinda pagarba sakomam žodžiui. Jam pagarba ir dora liejasi iš meilės, savanoriškos tarnystės šaltinio. Jis nenori moralizuoti, nes tai pasenęs kelias, kuris niekur neveda, tai įkyru ir nuobodu, tai atstumia žmones. Todėl jis tik bando išreikšti savo rūpestį ir meilę, susijaudinimą ir apmąstymus. Jisai stengiasi žmonėsi įžvelgti gera, kelti žmonių sugrubusią dvasią, linki jiems gero. Tėvas Stanislivas permato sunkią žmogaus gyvenimo dramą, įsijaučia į ją ir net savotiškai suherojina. Jis protestuoja, smerkia, kritikuoja, bet nelinkęs barti, menkinti, niekinti, piktintis.

---

[92] *Griškevičius K.* Marijos žemės mažieji ir didieji.*http://www.gzeme.lt/index.php?s_id=1&n_id=629* 2010 04 06.

[93] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P. 17.

[94] *Morkūnienė V*. Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje.

http://test.svs.lt/?Nemunas;Number%28152%29;Article%283410%29; 2010 04 15.

Jo kritika nukreipta ne į asmenis, o į ydas. Tėvas Stanislovas vengė viena spalva dažyti dabartinį Lietuvos gyvenimą. Jis rado progų pagirti visus, kuriems artimas altruistinis susisielojimas.

Labai aiški perskyra tėvo Stanislovo pamoksluose tarp „lengvo“ ir „sunkaus“ žmogaus. Lengvas žmogus tolygus orui. Jis nieko rimtesnio nesukuria, neapsunkina savęs pareigomis, neprisiima nieko sunkesnio, nieko rimtesnio nepamilsta. Tėvas Stanislovas ragina: nebūk lengvapėdis, nebūk lengvasvoris, nebėk nuo sunkumų - būk Homo gravis[95].

Sunkumai žmogui sugrąžina rimtį, atgręžia į save.

Jis tiesus ir atviras. Be baimės sako naujus žodžius, atskleidžia neįprastus aspektus gerai išvaikščiotose tradicinėse sakralinėse sferose. Tėvui Stanislovui svarbu ne abstraktus nuo pasaulio atitrauktas Dievas, jam svarbu, kas atsitinka su žmogaus širdimi, jog joje netelpa Dievas.

Visų Tėvo Stanislovo pamokslų dvasią geriausia išreiškia žodis „ rūpestis“[96].

Iš tikrųjų, žmogus gali egzistuoti tik rūpindamasis kitais ir savimi. Max Scheler aptarė rūpestį, kurį sukelia pats buvimas pasaulyje – tai išgyvenimas dėl savo nesavarankiškumo, dėl pasaulio duotumo, tarsi ne pats žmogus, o kažkas kitas tvarkytų jo likimą. Rūpestis dėl savęs, kaip siekiamojo savęs, - tai savęs projektavimas, bandant įveikti savo būtinį nesavarankiškumą. Rūpestis dėl savęs, kaip sąmbūvio su pasaulio esme, – tai bandymas įžvelgti save, neprarasti savęs tuose pavidaluose, kurie gimė gyvenimo tėkmėje.

Rūpestis jungia žmogaus trukmę kaip praeitį, dabartį ir ateitį. Nuo to, kas rūpestyje vyrauja, žmogaus egzistencija gali būti netikra arba tikra. Netikra ji yra tuo atveju, jeigu joje akcentuojama dabartis. Tada žmogus susitapatina su jo aplinkos daiktais ir žmonėmis, jie uždengia jam horizontą, o susitapatinimas su kuo nors už savęs žmogų susvetimina patį sau, jis praranda save, tampa kažkuo, vidutinybe. Tikra egzistencija yra tada, kai žmogus pamato save tokį, koks jis yra – silpnas, baigtinis, bet esantis, ne egzistuojantis, būnantis. Tada žmogus gali atrasti savo baigtinumą kaip istoriškumą, savo nerimą – kaip laisvę, savo abejones – kaip mąstymą, kaip amžinybės siekimą ir galimybę[97].

Šios reikšmės papildo ir pagilina viena kitą. Rūpesčio samprata XX. amžiuje suvienijo antropologinę filosofiją, literatūrą ir teologiją. Tėvo Stanislovo pamokslai šio susivienijimo patvirtinimas[98].

Jau apie pirmus pamokslus profesorius Pranas Kuraitis kunigų seminarijoje buvo pasakęs klierikui Dobrovolskiui:„ Esi egzistencialistas...“[99].

Tėvo Stanislovo pamokslų mintys primena Senojo Testamento Jobo ir Dovydo kreipinius Dievop (Ps 6,7) ir mūsų laikų mąstytojų, poetų, rašytojų išgyvenimus, egzistencialiai patiriant tiesą

[95] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P 289.
[96] *Tėvas Stanislovas*. Ten pat P. 24.
[97] Laisvoji enciklopedija. Max Scheler. *http://lt.wikipedia.org/wiki/Max_Schelr*. 2010 05 12.
[98] Ten pat.
[99] *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas. Vilnius. Džiugas. 1995. P. 24.

apie save patį, apie šalia esančius žmones, jų gyvenimus. Kiekviena rimtesne proga jis dažnai cituoja egzistencialistų mintis. Savo dėmesį koncentruoja į žmogaus būties problemas, į situacijas, kurios nepavaldžios žmogaus valiai: kova, kaltė, kančia, nuolatinis pasirinkimas, mirtis.

Imponuoja jo pamokslų drąsa. Jis laisvai reiškė savo požiūrį į politinius įvykius bei valdžios sprendimus, į spaudą, religinės doktrinos raidą, į papročius. Apie jo drąsą jau pradėta kalbėti tada, po karo, kai jis pasakydavo tai, ką kiti buvo linkę nutylėti. Tėvo Stanislovo pamoksluose visada atsispindėdavo to laikotarpio atmosfera. Dėl savo tiesmukiškumo niekuomet negalėjo išvengti konfliktų su valdžia ir dėl to turėjo atkentėti. Kuo jis tikėjo, tam paskyrė savo gyvenimą, kentėte iškentėjo, ant savo pečių išnešė, savo vienuolišku skurdu patikrino[100].

Tėvas Stanislovas neturtą suvokė giliai prasmingai.

[100] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P. 26.

III. TĖVO STANISLOVO PASTORACIJOS ĮTAKA DIALOGUI TARP VISUOMENĖS SEKTORIŲ

Dialogas kuria bendruomenę. Bendruomenė – vienas didžiausių pasaulio turtų. Ne banda, o bendruomenė. Ištikus nelaimei, prislėgus negandoms, žmogus išlieka žmogumi tik bendruomenėje – šeimoje, tautoje, bažnyčioje. Būdamas bendruomenėje, jis kuria valstybę.

Žmonija privalo įtvirtinti savo viešpatavimą kūrinijai, bet taip privalo kurti politinę, visuomeninę ir ekonominę santvarką, kuri vis geriau tarnautų tiek visiems žmonėms, tiek pavieniams asmenims[101].

Nėra individualios nuodėmės – kiekviena nuodėmė prisideda prie pasaulio pablogėjimo. Pasaulis, bendruomenė, tauta, valstybė susideda iš atskirų žmonių. Atskira nuodėmė įeina į blogio kapitalą. Ir gėrio kapitalas ar didėja, ar mažėja, priklauso nuo kiekvieno žmogaus elgesio.

„Visa laimė, kad dar neužmiršome įvardžio „mes“, – sakė t. Stanislovas. Nors žmogus gali ir visai nemokėti „pasakyti įvardžio „mes“, kai jis – nuogas egoistas“, ir taip būti yra nuodėmė.

III.1 Pastoracinė tėvo Stanislovo tarnystė

Žmogus yra bendruomeninė būtybė. Kitaip sakant dialoginė būtybė. Karlas Marksas apie žmogų sako, kad šis yra visuomeninis produktas. Žmogus, nori jis to ar nenori, bet neišvengia gyvenimo bendruomenėje.

Evangelija nemoralizuoja, Evangelijai rūpi žmonių atidumas Dievo ženklams. Dievo ir artimo meilė yra pirmas ir didžiausias įsakymas. O Šventasis Raštas mus moko, jog Dievo meilė negali būti atskirta nuo artimo meilės (Rom 13, 9–10; plg.1 Jn 4,20). Akivaizdu, jog tai nepaprastai svarbu, nes žmonės vienas nuo kito yra priklausomi. Žmogus vienintelis kūrinys žemėje, kurio Dievas norėjo dėl jo paties ir kuris gali visiškai save atrasti tik nuoširdžiai save atiduodamas[102].

Iš to išplaukia, kad asmeniškos būtybės yra ir visuomeniškos būtybės. Žmogus yra tikrai žmogiškas tokiu mastu, kokiu jis šeimyninėse, religinėse, pilietinėse, profesinėse ir kitose grupėse, kartu sudarančiose visuomenę, kuriai jis priklauso, aktualizuoja savo kaip asmens visuomeniškumą. Sukurtojoje santvarkoje visuomet išliks tam tikra įtampa tarp individualaus asmens ir visuomeniškos egzistencijos reikalavimų.

Žmonių bendruomenės neišlieka dirbdamos vien fizinius darbus, jos neapginamos vien karine jėga. Didžiausias bendruomenės turtas – dvasia, kuri susaisto žmones. „ Kur du ar trys susirinkę

[101] *II Vatikano susirinkimo dokumentai*. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium.* [9].1964 11 21. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/lumen-gentium.html#s28.* 2010 05 04.
[102] Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes.* [43] 1965 12 07. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html#s24*. 2010 04 20.

mano vardu, ten ir aš esu tarp jų“ (Mt 18,20). Kristaus dvasia buria į bendruomenę. Toje dvasioje išryškėja tikra žmogaus vertė.

Krikščionišku požiūriu - žmogus yra pati aukščiausia vertybė, o visa kita – tik priemonės, pagalba. Žmogus yra kur kas daugiau nei tai, ką jis sugeba ar ką padaro, kur kas daugiau, nei ką jis veikia, kokių gabumų turi, kokia jo sveikata ar fizinės savybės. Vien tai, kad žmogus egzistuoja, yra didinga ir pakankama, nes jis yra Dievo vaikas. Apie visą mūsų tikrovę galima kalbėti kaip apie egzistuojančią dėl žmogaus.

Jėzaus troškimas, Jo intencija buvo, kad mes išlaikytume santykį su dangiškuoju Tėvu. Kad taptume Tėvo sūnumis, o kartu – broliais vieni kitiems. Mūsų pašaukimas yra save peržengti, save dovanoti ir tarnauti, turėti santykį su kitu, žengti kito link. Galime pasakyti: ieškome Viešpaties valios, ieškome kelio į kitą žmogų ir Viešpaties link. Neįmanoma artėti prie Dievo neartėjant prie kito asmens arba prie kito asmens artėti be artėjimo prie Dievo. Galiausiai galime pasakyti, kad žiūrint iš krikščioniškų pozicijų vertybės pačios savaime neturi prasmės, turi prasmę tik vertybės asmeniui, vertybės dėl asmens – tai, kas padeda asmeniui augti, brėsti, būti su kitais asmenimis. Dialogo samprata, pagrįsta „buvimu su kitais“ atskleidžia buvimo visuomenišku esmę. Žiūroje žmogaus esybė, atgręžta į pasaulio kitus, nuolat formuojasi būdama ant dialoginės santykio su kitu ribos.

Dialogas yra buvimas kartu, pakanta, kaip dvasingų būtybių bendravimo būdas. Pakantus, priešingą nuomonę gerbiantis žmogus nebijo kito požiūrio, nes savo požiūrį laiko pagrįstu, galinčiu atlaikyti kritiką, viešų ginčų įtampą. Jei svetima pozicija jam atrodo klaidinga, jis ją kritikuoja, bet šios kritikos nepaverčia asmens kritika, pranašumo demonstravimu. Toks buvo tėvas Stanislovas. Jis nenorėjo nieko menkinti, niekinti, o kritikuodamas ar polemizuodamas pasitelkdavo Šventąjį Raštą. Tėvas Stanislovas pabrėžė, kad kova su blogiu prasideda nuo savęs ir nuo mažų dalykų. Tiesa, kartais jis negailėdavo aštresnių žodžių ir sutrikdavo: "Nejaugi aš valandų valandas svėriau savo žodžius, vis didindamas jų svorį, rinkdamas vis aštresnius, kad tik skaudžiau sužeisčiau brolį..."[103].

Susirūpinimas vieno žmogaus likimu yra tikros meilės pavyzdys. Rūpestingoji meilė, anot Pauliaus, ėjimas į didingą tikslą, kur didis net pats mažiausias žingsnis. Mylinčių tik žodžiais daug ir ta žodinė meilė dažnai būna vienpusiška - mylim artimuosius, mąstančius kaip mes, o kiti kenkėjai, kuriuos reikia kažkur uždaryti. Mylėti reikia tikra meile. Meilė tarsi ranka, tiesianti duonos kąsnį, šluostanti ašarą, apkabinanti.

Biblijos pirmajame puslapyje parašyta:„ Viešpataukite“. O Viešpatauti – reiškia, kam nors patarnauti. Tarnystė – tai ir yra viešpatavimas. Žmogus negali išrasti ko nors ypač naujo, jis gali tik pasidalyti, atiduoti savo jėgas ir taip patirti džiaugsmą.

[103] *Tėvas Stanislovas.* Apie meilę ir tarnystę. Sud. Pažūsienė T. Vilnius. Margi raštai. 1997. P. 20.

T. Stanislovas dirbo, nekreipdamas dėmesio į valandas, į pietų metą, į atvykusius gimines. Plūstantys į Dotnuvos bažnyčią žmonės žinojo: jie čia laukiami, jie čia nebijo sutrikti, pasimesti. O t. Stanislovas atėjusiuosius matė gal vienintelį kartą, todėl siekė, kad šis kartas būtų atmintinas, gražus.

Kunigas jiems padėdavo susitikti su Dievu: vargani, kiek pragerti, nedrąsūs ir įžūlūs, kaimo ir miesto žmonių, labai inteligentiški, kūdikių, senukų, vyrų, moterų veidai. Jie buvo nuolatos, tik keitėsi metų laikai[104].

Sūnus palaidūnas, praėjus daugeliui metų, visiškai suvargęs ir nuskurdęs grįžta namo. Tėvas, susigraudinęs puola jam ant kaklo ir bučiuoja. Paskui aprengia geriausiais drabužiais, iškelia puotą ir liepia visiems linksmintis, nes "miręs sūnus vėl atgijo". Šiame palyginime yra svarbus, nors ir liūdnas, vienas momentas - visą laiką buvęs šalia tėvo vyresnysis sūnus pradeda murmėti ir jam priekaištauti. Jo brolis, pasirodo, nevertas tėvo meilės. Dažnai pamirštame jo akcentą: tėvas patikėjo. Jis nieko neklausinėjo, nepriekaištavo sūnui, nekalbėjo apie savo meilę, bet tik verkė džiaugsmo ašaromis. Jis patikėjo, nes išties mokėjo mylėti.

Mylėti yra sunku, bet to galima išmokti. Visų pirma įsisąmoninus, kad žmogus yra ir nori būti laisvas. Tai - pastoracinė mįslė. Bažnyčios pastoracijos smaigalys – dvasinis žmogaus išlaisvinimas. Žmonių giminė teturi vieną pagrindinį siekį – pasiekti išganymą. „Jūs esate pašaukti laisvei“(Gal 5,13). Tėvas Stanislovas niekada nenorėjo kito žmogaus turėti, o tik su juo būti[105].

Žmogaus gyvenimas – tai atsakymas į Dievo kreipinį. Tas atsakymas yra žmogaus laisvės išraiška, todėl jis gali būti arba teigiamas, arba neigiamas. Žmogus gali atsiliepti į Dievo žodį arba nusigręžti nuo jo, bet net ir nusigręždamas jis dalyvauja pokalbyje. Kitaip sakant kiekvieno žmogaus gyvenimas yra dalyvavimas pokalbyje su Dievu. Bet kaip tik todėl Dievą galima sutikti ten, kur gyvenama, tikrame pasaulyje. Pasaulis yra Dievo kūrinys ir jau vien todėl neteisinga nuo jo nusigręžti. Atsakomasis Dievo kalbėjimas žmonėms apima visa, kas vyksta mumyse ir mus supančiame pasaulyje laiko ir istorinio vyksmo procesų tėkmėje. Taigi Dievo atsake sutelpa viskas ir visa Visata reiškiasi kaip kalba. Abipusybė liudija, kad žmogus kviečia liudyti Tą, kuriam jis kalba. Tai, kas objektiška, turi būti žmogaus matoma ir išgyvenama esamuoju laiku. Esamybės stichija radikaliai kviečia pažinti konkrečią žemiškąją tikrovę, juk Dievas, „sukūręs žmogų pagal savo paveikslą, liepęs jam žemę valdyti“ (Pr 1, 28) ir „rinktis gyvenimą“ (Įst 30, 19)[106].

Pasaulis yra Dievo kreipinys, o gyvendami šį pasaulį, atsakome į Dievo kreipinį. Gyvas, kreipinio ir atsakymo būdu besiskleidžia religinis impulsas. Todėl, pagal Buberį, Dievo santykis su pasauliu yra ne mokytojo ir mokinio, o greičiau meilės santykis[107].

---

[104] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P. 175.
[105] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.
[106] *Buber T.* Dialogo principas I. Aš ir TU. Vilnius. Katalikų pasaulis. 1998. P. 108.
[107] *Buber T.* Dialogo principas I. Aš ir TU. Vilnius. Katalikų pasaulis. 1998. P. 120.

Kiekvieno krikščionio pašaukimo istorija yra Dievo ir žmogaus neišreiškiamo dialogo istorija, pašaukiančio Dievo meilės ir su meile atsiliepiančio žmogaus laisvės dialogo istorija. Tiedu neatskiriami pašaukimo elementai, neatlyginama Dievo dovana ir atsakinga žmogaus meilė.

Yra du poliai: laisvė ir vergija. Pavergėjo valia kūrinija yra įkalinta, todėl ir atėjo Dievo sūnus, kad velnio darbus sugriautų. Todėl pasirinko mokinius, kad jie tęstų Jo pradėtą darbą.

Kunigystės pašaukimas aiškiai liudija malonės primatą. Pašaukimas visada yra Dievo malonės dovana. Kunigo gyvenimo niekada negalima traktuoti kaip vien žmogiškos veiklos.

Dievas pasišaukė tuos, kuriuos pats norėjo, ir jie atėjo pas jį (Mk 3, 13). Iš tiesų malonė ir laisvė viena kitai nepriešitarauja. Taigi pašaukimui esmiškai būtina laisvė, kuri teigiamu atsaku pasireiškia kaip gilus asmeniškas ryšys, kaip savęs dovanojimas iš meilės. Paulius VI sakė: „Pašaukimas gali būti tik laisvas, tai yra spontaniškas, sąmoningas, didžiadvasis ir visiškas atsidavimas“[108].

Tėvas Stanislovas paėmė jungą iš Dievo rankų. Jam tai meilės įstatymas. Tai švelnusis jungas, kur džiaugsmą sukelia atliktas darbas. Tėvo Stanislovo širdis buvo kupina džiugaus ir jausmingo dėkingumo, nepalaužiamo pasitikėjimo ir vilties, nes jis žinojo besiremiąs ne savo paties jėgomis, o besąlygiška jį pašaukusio Dievo ištikimybe:„ Pernelyg daug laimės ir meilės, atidumo patyriau. Nevertas buvau...“[109].

Tėvo Stanislovo laimę apibrėžė taip: Mes nežinome, kas yra laimė. Mes žinome tik kas yra džiaugsmas. Laimė susideda iš džiaugsmo akimirkų. O laimė, kaip tokia, neegzistuoja. Ten, girdi, Antavilių ar dar kituose senelių namuose, taigi viskas tau negerai - ir vienur skauda, ir kitur, ir keltis jau nebesinori... Bet va, suvalgei perlinės košės, saulutė nušvito - ir taip gera! Vienas džiaugsmas - tai argi aš ne laimingas?

Savanoriškos aukos kaip žmogaus atsako į Dievo kvietimą vertingiausios šerdies neprilygstamą pavyzdį ir gyvąją šaknį regime laisvame tėvo Stanislovo atsidavime Dievo valiai. Visiškas atsidavimas Dievui, tarnaujant bendruomenei. Iš tikrųjų tarnaujamoji kunigystė tikrąją savo reikšmę įgyja ir visą savo tiesą įgyvendina tik tarnaudama ir prisidėdama prie krikščionių bendruomenės. Rašytoja B. Jonuškaitė apie t. Stanislovo tarnystę sakė:„ Jis mums tarnavo. Mes buvome savotiški pacientai. Su visais sugebėdavo susikalbėti“[110].

Mūsų liturgija dabar tapo paskaitine liturgija, užmiršom buvimą Dievo akivaizdoje, kaip Abraomui pasakyta: Vaikščiok mano akivaizdoje ir būk tobulas.

---

[108] Posinodinis apaštališkasis paraginimasdėl kunigų ugdymo šiuolaikiniame pasaulyje *Pastores dabo vobis* (1992 03 25). *http://www.katalikai.lt/index.php?id=40#_enciklikos*. 2010 05 12.

[109] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

[110] *Kapucinai*. Fonoteka. Ten pat.

Tėvas Stanislovas turėjo savo teoriją, taip pagelbėdavo žmonėms. Kai pas jį ateidavo žmonės su dvasiniais klausimais, depresija, jis sakydavo: kalbėkit mantrą, trumpą ir aiškiai. Abraomui pasakyta: „Vaikščiok mano akivaizdoje ir būk tobulas“. Jėzus irgi sakė: „Reikia nuolatos melstis ir nepaliauti“. Kaip nuolat išlikti Dievo akivaizdoje, melstis? Kartais tave apšmeižia ar užeina pagunda, netyros mintys kaip spiečius lenda į galvą. Ką reikia daryti? Reikia nuolat kartoti trumpas maldas - mantras. Jos atstumia tas mintis. T. Stanislovas yra išgydęs taip keletą alkoholikų, liepė kartoti: „Dieve, paduok man ranką!“

Reikia skirti du dalykus. Jei Jėzus sako: „Prašykite ir gausite“, aišku, reikia prašymo, bet reikia ir susikaupimo Dievo akivaizdoje, o tam padeda tokia malda. Tai galima suprasti ir kaip mediciną. Netikinčiam narkomanui sakau: Dievo vardo nenori vartoti – nevartok, bet mantrą susikurk, pvz., „Aš nenoriu grįžti į nuodėmę“.

„Kartoti kažką be Jėzaus vardo negalime. Tačiau tebūnie mantra grynai medicininis pasiruošimas. Kas nori tikslo, nori ir priemonių. Mantra turi mane apvalyti, kad manyje pasidarytų tylu, nes mano galvoje nuolatinė makalynė. Kaip nuraminti tą šurmulį, kad Šv. Dvasia pradėtų kalbėti? Pvz., psalmių giedojimas. Tas monotoniškas giedojimas lyg gelmių apvalymas. Tos psalmės – tai nusiraminimas, pasiruošimas Eucharistijai. Mišios - tai deimantas, brevijorius – lyg aukso apdarai, dispozicija. Mantrą galima kartais pavartoti mediciniškai, susitvarkymui“, - kaip jis pats sakė, taip gydėsi nuo ištižimo.

Kapucinų ordinas yra pamokslininkų ordinas, turintis specifinę mokyklą, kurioje tėvui Stanislovui teko praleisti daug laiko. Mokytojai kapucinai, vieni iš nuostabiausių pamokslininkų. Jie mokiniui Stanislovui sakė:" Taip įsigilink į žmonių jausmus, kad sakydamas jiems pamokslus, išgirstum: "Oi, oi, aš irgi taip maniau, iš tiesų taip yra"[111].

Reikia domėtis, kas yra žmonių galvose. Nors dažnai būna sunku, bet yra pastanga priimti, ką Dievas siunčia: invalidus, alkoholikus, ligonius, kalinius.

Tėvui Stanislovui įstrigo vieno kapucinų vienuolio, Tėvo Chrizostomo, autobiografija, jo pamokymai. Jo misija buvo dienų dienas sėdėti svečių kambaryje ir priimti visus pašnekovus. Jis sakė, jei gaus dangų, jį gaus už tai, kad sėdėjo ir klausė. Yra teologijoje tokia pastoralinė medicina ir t. Stanislovas bandė jos paslaptis įsisavinti. Taip ir įėjo į tą „šnekėjimo teologiją”[112].

Pokalbiai lavina protą, praplėsdami mūsų uždaro pasaulio horizontus. Tėvas Stanislovas pašaukimą suvokė ir išgyveno kaip laisvą meilės dialogą, atidavė save kaip nesuinteresuotą dovaną.

Netgi iš ligoninės jis skubėjo į savo tarnystę, nė minutės nepalikdamas šio posto, nė karto per gyvenimą neturėjęs atostogų, nesiilsėjęs. Didysis bėdų ir rūpesčių bankininkas. „Grytelninkų partijos“ steigėjas. Visoms valdžioms kliūvantis. Kolūkiečių patronas. Savižudžių užtarėjas ir jų laidotojas.

[111] *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997. P. 39.
[112] *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas. Vilnius. Džiugas. 1995. P. 25.

Raštu atsisakė visų lengvatų ir piniginių kompensacijų, kasdienai pasilikdavęs „vieną rūbą ir vieną pavalgymą“. Jo nuolat pilnas glėbis daiktų nešamų iš klebonijos. Jei jų neneštų, jie atsiremtų į dangų. Šluostė gyvenimo dulkes nuo Evangelijos Bažnyčioje ir kaimo troboje. Tėvas Stanislovas su rudu apiplyšusiu ir sulopytu abitu, vienuolis turintis tik vieną piniginę. Ilgametė kurijos darbuotoja V. Stabinskienė susitikimą su t. Stanislovu prisiminė taip:„ Atėjo dar vienas ubagėlis išmaldos prašyti?“[113].

Jis sunkiai sirgo, bet apie savo ligą kalbėjo kaip apie draugą. Nuo ligos siekė atsiplėšti per maldą, meditaciją, Dievo prašė vilties. Šešerius metus kovoje su klastinga liga atsilaikyti daugiausiai padėjo tikėjimas Dievu, dvasios pastangos. Tai jis ne kartą sakė televizijos laidose ar bendraudamas su jį aplankiusiais. Silpstant kūnui, tėvo Stanislovo dvasia liko tokia pat stipri, jos galiomis jis dalinosi su kitais. Ne veltui jį slaugiusi moteris prisimena, kad vienuolis buvęs kaip popiežius Jonas Paulius II - net ir būdamas silpnos sveikatos, sėdėdamas krėsle nuvežtas į bažnyčią laimindavo tikinčiuosius[114].

Malda be egzistencinės maldos yra tik daugiažodžiavimas. Malda įkūnijama žmogaus elgesiu. Dievo pagalba žmogui – visuomet būti jo gyvenime. Yra gyvo tikėjimo krikščionys – jie priima pilnutinę Evangeliją, kad mūsų buvimas šiame pasaulyje būtų kitiems tikėjimo ženklas.

III.2 Tėvo Stanislovo santykis su politine valdžia

Tėvas Stanislovas save laikė kairiuoju[115].

Dalyvavo ne viename politikų susirinkime, pasakė ne vieną pamokslą. Tėvas Stanislovas Darbo partijos steigiamajame suvažiavime 2004 m. sakė pamokslą. Jo žodžiai buvo panaudoti kaip partijos šūkis:„ Veido prakaitu pelnysi sau duoną.“ Sakydamas pamokslą besisteigiančios partijos nariams jis įprasmino žodį „darbas“. Tėvas Stanislovas džiaugėsi, kad žmonės gaus darbo, kad ir pas Uspaskich. Jis pasakė, kad yra žemiškas klebonas. Prisipažino, kad simpatizuoja naujosios politinės jėgos pavadinimui:„ Dešinieji mane bara, kad pasirodžiau kairysis, bet aš ir esu kairysis[116].

Kunigas Svarinskas nepagarbiai atsiliepė apie t. Stanislovą. Išvadino kairiųjų pataikūnu ir daugiau. Tėvas Stanislovas buvo iškviestas pas Kauno arkivyskupą metropolitą Sigitą Tamkevičių. S. Tamkevičius teigė esąs įsitikinęs, kad Viktoro Muntiano rinkiminei kampanijai dvasininko išsakyti žodžiai buvo panaudoti be jo žinios ir sutikimo.

Dažnai po to buvo sakoma, kad reikia iš jo atimti Paberžę, o jį patį uždaryti į vienuolyną. Tėvas Stanislovas jaudinosi, kad iš jo nori atimti kunigystę:„ Kaip nesijaudinti: bažnyčios tuštėja, o man nori atimti kunigystę“[117].

---

[113] Iš pokalbio su kurijos darbuotoja V. Stabinskiene. KMUK. Pulmonologijos sk. 2010 05 12.
[114] *Griškevičius K.* Marijos žemės mažieji ir didieji. *http://www.gzeme.lt/index.php?s_id=1&n_id=629* 2010 04 06.
[115] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P. 93.
[116] *Tiknevičiūtė B.* P. 287.
[117] *Tiknevičiūtė B.* Ten pat. P. 256.

Po priekaištų, neva kad neatlieka savo pareigų, užsiima netinkančia kunigui veikla, kad blogas kunigas, nesilaiko įžadų, trokšta tiktai žemiškų gėrybių, nutraukė bet kokį bendradarbiavimą su politinėmis partijomis, bet neatsisakė bendrauti su politikais. Nuolat buvo smerkiamas už per daug artimus santykius su kai kuriais politikais.

Artimai bendravo su tuometiniu prezidentu Algirdu Brazausku. Ištikrųjų tai labiau A. Brazauskui reikėjo t. Stanislovo draugijos, reikėjo išgirsti jo žodį:„ Kai važiuoju į Mažeikius, visada užsuku pas t. Stanislovą. Niekada neišgirsi to, ką išgirsti pas t. Stanislovą, Vilniuje, kabinetuose“[118].

Pasakė: "Prisipažįstu, kad esu kaltas, kad nevalia kunigui lįsti į politiką". Arkivyskupas teigė, kad jis toks kūniškas, o jis sakė, aš toks ir esu[119].

Paklusnumas viena iš pagrindinių dorybių. Tik gaila, kad ne kiekvienas sugeba, kai išties reikia, paklusti. Tai neretai pasitaiko ne tik Bažnyčios, bet ir mūsų valstybės gyvenime.

Negalima pamiršti mūsų Konstitucijos, įstatymų, kuriuos net patys parlamentarai nuolat paniekina. Negalima pamiršt ir to, kad tokiems patinka mušti nebegalintį apsiginti. Tikrai netobula buvo ir bus viskas, kas žmogaus sumąstyta. Tačiau jeigu valstybėje, organizacijoje yra nubrėžtos tam tikros ribos, privaloma jų laikytis. Kaip jau tada sakė protingieji graikai.

Nuolatos siekiant šventumo, mūsų klaidos dažnai mus sunkiai prislegia. Šventumo siekimas mėginimas nusimesti tą naštą. Šv. Pranciškus regėjęs tokią viziją: mato jis brolius einančius ir nešančius didžiulius nešulius. Eina jie klupdami, skęsta kažkokioje baloje... Paskui vėl regi: eina broliai vikriai, lengvai, mat jokių nešulių neturi. Tėvas Stanislovas visada mėgino nepamiršti, o jei reikia, priminti kitam: pražūsime, jei nesieksime šventumo - kantriai, nemurmėdami, eidami per gyvenimą, turint prieš akis galutinį pagrindinį tikslą[120].

. Dvasios vertybėms bei radikaliems Dievo karalystės reikalavimams kai kurios šiuolaikinės socialinės bei kultūrinės sąlygos irgi gali kelti nemaža pavojų. Minėtasis kultūrinis kontekstas, kurio įtaką patiria krikščionys, sukelia krizę su dar gilesne tikėjimo krize.

Pasaulio nedermės susijusios su giliau siekiančia nederme, kurios šaknys yra žmogaus širdyje. Tad jis jaučia suskilimą savyje pačiame, iš kurio ir bendruomenėje kyla daug ir labai didelių nesutarimų. Kadangi daugelio gyvenimas yra apkrėstas praktiniu materializmu, tai dėl šios priežasties aiškiai nesuvokia dramatiškos savo padėties. Evangelija primena kliūtis, galinčias trukdyti arba neleisti žmogui atsiliepti. Pasitraukė, nes turėjo daug turto (Mk 10, 22). Žmogaus širdį gali užsklęsti ne tik medžiaginės gėrybės. Deramai apsvarstyti padėtį dažnai trukdo vargo našta.

[118] *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.
[119] *Tiknevičiūtė.* Ten pat. P.
[120] *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007. P.

III.3. Dialoginis tėvo Stanislovo pastoracinės veiklos pobūdis

Demokratija – tai kada visi šalies piliečiai dalyvauja kuriant ir tvarkant valstybę. Šventajame Rašte pasakyta:„ Žemę Jis atidavė žmonių vaikams“(Pr 1,28). Nepasakyta, kad atidavė seimui ar prezidentui. Vadinasi, teisingai elgiasi tas, kuris sielojasi dėl savo krašto, dėl visuomenės būvio, kuris iš krikščioniškų pozicijų prisideda prie gėrio išplitimo. Demokratija apima ir nuomonių įvairovę – iškyla daug įvairių partijų ir judėjimų. Džiugu, kad žmonės įvairiai masto, savarankiškai galvoja. Bet jeigu tai demokratijai trūksta pagarbos pirmiausia šalia esančiam žmogui, tai jau ne demokratija, o kažkas atstumiančio.

Vystymosi keliu žengianti Lietuva, neseniai pasiekusi nepriklausomybę, trokšta naudotis nūdienės civilizacijos turtais politinėje ir ekonominėje srityje. Tačiau vis vien didėja jos atsilikimas ir ekonominė priklausomybė nuo kitų, turtingesnių tautų, sparčiau žengiančių pirmyn. Badaujantys kraštai šaukiasi labiau pasiturinčių pagalbos. Miesto ir kaimo darbininkai nori ne vien pelnyti pragyvenimą, bet ir darbu ugdyti savo asmeninius talentus, netgi drauge su kitais tvarkyti ekonominį, visuomeninį, politinį ir kultūrinį gyvenimą. Už visų tų reikalavimų slypi gilesnis ir visuotinesnis siekimas: pavieniai asmenys ir jų grupės trokšta gyventi pilnatvišką ir laisvą, žmogui derantį gyvenimą, panaudodami savo gerovei visa, ko šiandienis pasaulis gali taip gausiai teikti.

Atslūgusi įtampa ir net santarvė tautoje ir visuomenėje po 1991 m. sausį praliejo kraujo, deja, buvo trumpalaikė. Vėl stiprėjo priešprieša tarp kairiųjų bei liberaliųjų jėgų, susivienijusių į Lietuvos ateities forumą (LAF), ir dešiniųjų radikalų – LLL, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, Lietuvos šaulių sąjungos, jaunalietuvių. Į jų pusę vis labiau sviro Sąjūdis.

Nepaisant daugkartinių pareiškimų apie ištikimybę Lietuvos nepriklausomybei, dešinieji radikalai ir toliau puolė 1990 m. Lietuvos demokratinę darbo partiją (LDDP) reorganizuotą buvusią savarankišką LKP, kaltindami ją dėl visų Lietuvą ištikusių nelaimių, tariamu tarnavimu Maskvai. Naudojant smurtą, buvo žlugdomi LDDP ir LAF susirinkimai, mitingai, susitikimai su visuomene.
JAV lietuvių intelektualui Zenonui Rekašiui atrodė, jog niekada dar Lietuvoje nebuvo tiek pykčio, šmeižtų, pasimetimo ir neapykantos, kiek viso to jis rado atvykęs į tėvynę 1991 m. Liberalių pažiūrų politikų, intelektualų, net AT deputatų apstumdymas mitinguose, susirinkimuose ir net gatvėse, gąsdinimai, kaltinimai „KGB agentais“, nuolatinė „raganų medžioklė“ ir „tautos priešų“ paieškos tapo įprastiniu reiškiniu. Dar 1991 m. „Laisvosios Europos“ radijas pastebėjo, kad netrukus Lietuvoje priešų bus daugiau, negu šalis turi gyventojų. Į nepriklausomybės priešų sąrašą buvo įtrauktas net Nepriklausomybės Akto signataras, Lietuvos kultūros fondo pirmininkas, įžymus mokslininkas Česlovas Kudaba.

1992 m. kovo 11-ąją žmonės rinkosi į Nepriklausomybės aikštę, kaip ir 1991 m. sausį, tiktai šį kartą ginti parlamentą ne nuo išorinių priešų, o saugoti parlamento „patriotinės mažumos“ (nuo

1992 m. pradžios AT Pirmininką besąlygiškai rėmusios Jungtinė Sąjūdžio ir Tautininkų frakcijos parlamente jau neturėjo daugumos) ir ginti AT Pirmininką nuo „nepatriotinės daugumos“.

1992 m. pavasarį buvo renkami parašai dėl „išdavikų“ Rolando Paulausko ir Vytenio Andriukaičio atšaukimo iš AT deputatų. „Patriotų“ išpuoliai prieš nuosaikių pažiūrų kunigus Ričardą Mikutavičių, Kazimierą Vasiliauską, Algirdą Dobrovolskį (tėvą Stanislovą), kaltinamus parama kairiesiems, R. Ozolui atrodė ypač simptomiški: kad mūsų gyvenime neliko nieko švento. Poetas Marcelijus Martinaitis tai, kas darėsi Lietuvoje 1991 – 1992 m. įvardijo „didžiosiomis spjaudynėmis“[121].

Turėdamas galvoje 1992 m. pavasarį nuolat prie parlamento piketuojančius ir mitinguojančius, AT deputatas sąjūdininkas Nikolajus Medvedevas pareiškė: „Pastarosiomis dienomis pirmą kartą nusivyliau dalimi Lietuvos žmonių (...). Nusivylęs dėl to, kad mačiau prie įėjimo į parlamentą rėkiančius, klykiančius žmones, stumdančius deputatus, spjaudančius į juos, pareiškiančius, kad jie jau sudarė karo lauko teismą, ir jo nuosprendis bus galutinis“[122].

Įžvalgūs analitikai jau 1989 m. pastebėjo kai kuriuos neigiamus reiškinius Sąjūdyje. O po pergalės rinkimuose 1990 m. žiemą daugelis suprato, pasak V. Radžvilo, jog trumpiausias kelias į valdžią eina per Sąjūdį. Esminė riba Sąjūdžio, o iš dalies ir Lietuvos istorijoje buvo 1991 m. gruodį vykęs III Sąjūdžio suvažiavimas. Jame priimti įstatai įvedė fiksuotą narystę ir tai reiškė Sąjūdžio virsmą politine partija. Visa tai rodė Sąjūdžio išsigimimą.

Kardinolas Vincentas Sladkevičius nusigręžė nuo III Sąjūdžio ir spontaniškai nemėgo AT Pirmininko. Kai šis atvyko aplankyti iki pat salono durų lydimas apsaugos, nepatenkintas kardinolas šaukė: „Čia kurija, o ne galvažudžių lindynė!“ O be apsaugos apsilankiusį A. Brazauską kardinolas maloniai sutiko ir ilgokai su juo šnekučiavosi.

Tačiau pati stipriausia ir uždelsto veikimo bomba po tautos vienybės pamatais buvo 1940 m. turtinių santykių, ypač kaime, restitucija. Apverktinus jos padarinius – niekaip nesibaigiančią žemės reformą, įvairias machinacijas, artimiausių žmonių priešpriešą – jaučiame iki šiol, net ir praslinkus 20 metų. Lietuva – vienintelė pasaulio šalis, kurioje žemė tapo kilnojamuoju turtu.

Dešinieji nuosavybės teisės tęstinumą kildino iš valstybės tęstinumo. Tačiau valstybė ir nuosavybė – skirtingi dalykai. Pasak žinomo teisininko Pranciškaus Vaitkevičiaus, nuosavybės tęstinumo nuostatos nėra nė vienos pasaulio valstybės įstatymuose.

Idealizuodami I Lietuvos Respubliką („smetoninę“ Lietuvą), dešinieji politikai atmetė tarpukariu vykdytos socialinės – ekonominės politikos principus. Dar XX a. pradžioje katalikų

---

[121] *Prof.Truska L.* Pranešimas perskaitytas 2010 02 12. *http://www.lsdp.lt/lt/nuomones/326-1989-1992-m-kam-lietuvai-buvo-reikalinga-savarankiska-komunistu-partija-.html.* 2010 05 22.

[122] *Prof.Truska L.* Ten pat.

teologai (kunigai Pranciškus Bučys, Jurgis Matulaitis) išaiškino, kad Dievas sutvėrė tik žemę, o ribas nustato žmonės. Todėl jas galima keisti. Ir iš 1905 m. vykusio Didžiojo Vilniaus Seimo, ir iš 1920–1922 m. dirbusio Steigiamojo Seimo tribūnos buvo skelbiamas šūkis „Žemę tiems, kurie ją dirba!“, kurie, ją dirba savo rankomis. Šiuo principu buvo grindžiama ir 1922 m. žemės reforma. Po Antrojo pasaulinio karo mūsų išeiviai Vakaruose, net ir tautininkai (pvz., Vincas Rastenis) buvo įsitikinę, kad laisvoje ateities Lietuvoje 1940 m. turtiniai santykiai nebus atkurti. Todėl 1991 m. birželio 18 d. AT įstatymas buvo radikalus posūkis, nusigręžimas nuo per visą XX amžių propaguoto ir vykdyto principo „Žemę tiems, kurie ją dirba!“[123].

Gramais apmokami „vargadieniai“ iki 9-ojo dešimtmečio pabaigos išliko tik prisiminimuose. Maždaug trečdalis kolūkių jau buvo ekonomiškai stiprūs, tiek pat – vidutiniai ir trečdalis – silpni. Daugelio kaimiečių, pirmiausia tų, kurių tėvai ar seneliai buvo bežemiai ar mažažemiai, visai nedžiugino „kolchozų“ griovimo perspektyva. Kaip kolektyvizuojant žemės ūkį, taip ir jį dekolektyvizuojant, buvo panaudota prievarta. Visa tai atsiliepė 1992 m. spalio 25 d. Seimo rinkimų rezultatams. Agrarinės politikos veiksnys Lietuvos istorijoje kur kas svarbesnis negu žemės ūkyje dirbusių gyventojų santykis.

Atkurtoje Lietuvos valstybėje politinės partijos per rinkimus daugiausia įvertinamos pagal jų vedlių populiarumą.

O mūsų puoselėti, deklaruoti idealai kažkaip išseko. Iš visų tribūnų mūsų kartoti žodžiai, kad kuriame Lietuvą savo vaikams ir anūkams, šitas nuostabus idealas, tiek išblanko, kad jo jau ir nebesimato. Ar mes tikrai kūrėm Lietuvą savo vaikams, jeigu jie palieka Lietuvą? Ar anūkams, kurie galbūt jau ir gims kur nors Naujojoje Zelandijoje? Mes apgavome patys save. Kūrėme Lietuvą jiems, o jiems jos nereikia.

Tarp mūsų politikų daugėja tokių egoistų, diskredituojančių politiką kaip tarnystę, kaip bendrą valstybės kūrimą Egoizmas – kapitalizmo ašis. Šiuolaikinė politika – kapitalizmo ir verslo šaka. Čia vyrauja egoizmas.

Kai žmogus ima badauti ar nežino, kaip susimokės už butą ima kaltinti laisvę. Arba ir viena, ir kita. Čia jau bet ką apkaltinsi. Ir tu man būk geriausias ideologas, kaltink kiek įmanai, kad žmogus vėl nori Tarybų Sąjungos. Jis ne Tarybų Sąjungos nori. Nori sumokėti už butą. Nori pavalgyti. O jeigu anuomet jis tokių problemų neturėjo, bent jau dėl to galėjo jaustis laimingas. Tai kodėl jis turėtų tą laimę užmiršti? Čia visiškai suprantami žmogiški poreikiai, ir niekur nuo jų nepabėgsi. O dabar dar tas nelaimės laipsnis nuolat auga... O kas dar dėsis, kai Lietuvą, šiurpinamą emigracijos, užgrius imigrantai?

---

[123] *Prof.Truska L.* Pranešimas perskaitytas 2010 02 12. *http://www.lsdp.lt/lt/nuomones/326-1989-1992-m-kam-lietuvai-buvo-reikalinga-savarankiska-komunistu-partija-.html.* 2010 05 22.

Visuomenėje vyksta kova tarsi dviem lygmenim: už išgyvenimą ir už prabangą, tik pastaroji per daug sureikšminama, o pirmoji ignoruojama, nutylima. Kas dar šiek tiek domisi politika bei ekonomika, nebesuprantama, kodėl vieni tapo milijonieriais, o kiti skurdžiais. Kankinantis klausimas, į kurį nerandamas atsakymas - kas dar gali Lietuvą atvesti į gražesnę ateitį? Buvo valdžioje ir vieni, ir kiti, ir treti. Ligos tos pačios - stulbinantis melavimas, išsisukinėjimas ir akiplėšiškumas.

Visuomenė pasigenda kelių asmenų, kurie, kad ir nebūdami valstybės vadovai, lietuvių tautos savimonei reiškė ne mažiau už valdovus ir kitokius veikėjus.

Iš pasilikusių šalyje iškiliųjų asmenybių vieni reprezentuoja lietuvių tautos didvyrišką antisovietinį pasipriešinimą. Visų pirma tai Lietuvos partizanų vadai Juozas Lukša (ypač žinomas slapyvardžiu Daumantas), Adolfas Ramanauskas ir Jonas Žemaitis-Vytautas. Prie jų prijungtinas vėlesnės kartos Romas Kalanta. Dvasinei tautos rezistencijai priklauso ypač išpopuliarėję jau atgavus 1990 m. nepriklausomybę, bet persekiojimų nepalaužti kardinolas Vincentas Sladkevičius, tėvas Stanislovas ir monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas. Žmogus yra ir išlieka toks, koks yra, jei jis stiprus. Nenužmogėjo gi tėvas Stanislovas ar monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas (o ir daugelis kitų) gyvendami ekstremaliomis sąlygomis.

Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Akto Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo signataras yra pasakęs:„Turiu neįgyvendinamą svajonę - atjauninti trisdešimčia, keturiasdešimčia metų monsinjorą Vasiliauską, kardinolą Sladkevičių, tėvą Stanislovą ir jiems patikėti Lietuvos vairą“[124].

Kardinolas Sladkevičius ir monsinjoras Vasiliauskas pradėjo darbą, kurį tęsė t. Stanislovas – sutaikyti Lietuvos dešiniąsias ir kairiąsias puses. Kartu su kardinolu Vincentu Sladkevičiumi, monsinjoru Kazimieru Vasiliausku priešinęsis tiems, kurie skaldo tautą. Tėvas Stanislovas pastebėjo: „Tarybiniais laikais buvo Tarybų Lietuva. Ji buvo LTSR, bet Lietuva. Dabar viską perima užsieniečiai į savo rankas. Dabar Lietuva niekieno...Šv Jokūbo laiškas:„ Kur pavydas ir savanaudiškumas, ten netvarka. Iš kur kivirčai? Iš mūsų užgaidų. Geidžiate to, ko neturite, pavydite to, ko negalite pasiekti“. Tėvo Stanislovo nepaprasta asmenybė nors trumpam vienijo skirtingas politines jėgas ir Lietuvą[125].

Šv. Paulius – taip, Šv. Augustinas – taip. Tėvas Kazimieras, tėvas Stanislovas – irgi. Jų gyvenimai suteikė jiems teisę šnekėti, reikalauti, rėkti ir veikti. Kad ir ką iš laiko atstumo manytume apie jų veiksmų gerumą ar blogumą.

Nuolatos pasikartojantis motyvas: kaip galimas susitikimas su kitu? Kokia prasmė peržengti aš uždarumą ir eiti pasitikti kito? Kartais atrodo, kad dėl pasaulėžiūrinių skirtumų žmonių nebūtų

[124] Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Akto Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo signataras *Apšega L*. http://www.lrs.lt/datos/kovo11/signatarai/www_lrs.signataras-p_asm_id=166.htm. 2010 05 22.

[125]*Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

galima susodinti prie vieno stalo. Jiems gal sunku būtų tarpusavyje kalbėtis? Kodėl reikia galvoti, kaip prakalbinti kitą, klausytis jo, girdėti, matyti ir apie jį mąstyti. Tėvas Stanislovas priverčia pamiršti save ir priverčia mokytis klausyti. Nesvarbu, kad jie nekalba tarpusavyje vienu metu, kalba tiktai su juo.

Poveikis žmogui bus nuoseklus ir prasmingas, jei visas situacijas gebės išgyventi ne tik iš savo paties, bet ir iš savojo Priešais pusės t. y. pasieks būseną, kurią M. Buberis vadina *apglėbtimi*. Norėdamas padėti atsiskleisti geriausioms savybėms, turi jį pažinti. Jis privalo žvelgti į žmogų kaip į asmenybę, konkretų asmenį su jam būdingomis savybėmis ir aktualybėmis, suvokti jį kaip visumą ir priimti jį kaip tokią visumą. Bendravimo ryšys turi būti grindžiamas ne imperatyviniais nurodymais, t. y. įsakymu, liepimu, nurodymu, bet kalbėjimusi, siekimu išgirsti, suvokti kitą pasitelkus empatines nuostatas. Taip sužadintas *Aš-Tu* santykis paskatins žmogų priimti kaip konkretų asmenį, partnerį, gebantį suprasti, atjausti ir padėti[126].

Tėvas Stanislovas kiekvienam jų parodė pasitikėjimą, susidomėjimą ir pagarbą. Pagarba susidaro iš santūrumo ir iš ramiai apgalvoto kiekvieno žodžio ir veiksmo. Plečiant dialoginio bendravimo sritį ir aptariant atsivėrimo kitam idėją, kaip paveikti kitą asmenį, inspiruoti jo pažiūras ir įsitikinimus, keisti gyvenimo būdą, nes daug kas tariasi radęs ramybę esamoje situacijoje, nemato gyvenimo kaip visumos.

Didaktiniame vyksme dialogas tarsi savaime įformina susitikimą su *kitu* (*alter ego*) ir praplečia autentiško buvimo ribas. Asmenys ne tik dalyvauja dialoge, bet ir struktūruoja vertybes, tobulina susivokimą.

Dialogo prasmė – tai bendruomenę telkiančioji galia, jausmas, kad visi gyvename čia ir dabar, vienoje erdvėje ir priklausome tam pačiam mažam mūsų pasauliui, tam pačiam mikrosociumui. Dialogo sampratos taikymas ugdo gebėjimą patirti kitą asmenį kaip save patį ir implicitiškai įtraukti alter ego į visas kiekvieno pavienio individo patirtis. Taip kaupiama bendra patirtis, rodanti, kad pasaulis pirmiausia yra duotas subjektų bendruomenei, t. y. visa patirtis yra intersubjektyvi.

Dialogo esmė yra ne turinio perdavimas komunikuojančioms šalims, o kasdienės žemiškosios akimirkos tikrovė, t. y. „komunikacijos virtimas komunija“[127].

Pasitelkiant krikščioniškąsias kategorijas: malonę ir meilę, dialogas traktuojamas kaip estetinis aktas[128].

Tėvo Stanislovo triūsą įvertino Lietuvos valstybė. I999 metais balandžio 19- tą dieną Vilniuje t. Stanislovui įteiktas Žūvančiųjų gelbėjimo kryžius už žydų gelbėjimą karo metais. Prasidėjus žydų persekiojimams, t. Stanislovas parūpindavo dokumentų. Taip tęsėsi kelerius metus. Tais laikais tai

[126] *Buber M.* Dialogo principas I. Aš ir TU. Vilnius. Katalikų pasaulis. 1998. P. 194.
[127] *Buber M.* Dialogo principas I. Aš ir TU. Vilnius. Katalikų pasaulis. 1998. P. 53.
[128] *Bachtin M.* Autorius ir herojus. Vilnius. 2002.

buvo vienas žingsnis iki Osvencimo. Tais pačiais metais gruodžio 26 – tą dieną Panevėžyje įteikta metų Santarvės premija. Mūsų krašto padėka garbės piliečiui tėvui Stanislovui.

Juliaus Kazėno įsteigtas Santarvės fondas yra išleidęs atvirukų su fondo laureatais. Tėvas Stanislovas, penktasis laureatas, jam skirtuose atvirukuose rašo: "Kataklizmai, suirutės, okupacijos, netektys neaplenkia net ir atokiausių žemės kampelių. Žaliavo, augo tautos medis, o po tų vėtrų kiek nulūžusių šakų šakelių. Praūžė vėtra. O betgi kamienas sveikas, tvirtas. Nulūžusių šakelių vietoje dygsta naujos, žalios šakelės. Aplink tegul tvyro rami santarvė. Dėka jos šakelių bus daug, naujų, žalių..."[129].

Šopenhaueris yra pasakęs:„Kai žmogus išeina į gyvenimą, turi paimti lagaminą. Labai didelį. O jame – indiferentiškumas". Tėvas Stanislovas niekada nebuvo abejingas.

.

[129] Griškevičius K. Marijos žemės mažieji ir didieji.*http://www.gzeme.lt/index.php?s_id=1&n_id=629* 2010 04 06.

IŠVADOS

1. Dialogo kultūros poreikis Lietuvoje liudija, kad nors ir sudėtinga, gal netgi sunku, bet vis dėlto įmanoma susitikti kitą. Dialogo samprata, pagrįsta „buvimu su kitais“. Dialogo dalyviai kuria tarpusavio supratimą, kito jutimą ir jo saugojimą, aiškumo ir tikslumo siekiančią veiklą. Kad būtų išlaikytas dialoginis principas ir jo erdvė, pagrindinė dialogo sandara turi išlikti pastovi, t. y. būtina komunikacija tarp asmenų, tarp Aš ir Tu, kur Kitas turi būti patiriamas ne kaip objektas subjektui, o kaip dialogo partneris, įtrauktas į daiktų ir įvykių vyksmą, nukreiptą į pasaulį. Dialoginį santykį, kaip kūrybinio proceso vyksmą, galima apibūdinti „kaip esminio krikščioniškojo santykio supasaulietinimą“.

2. Dialogo poreikis kreipia ieškoti tai, kas išblaškytame pasaulio šurmulyje iš tiesų tikra, patikima ir įdomu, tai yra - asmenybės.

3. Šiame pasaulyje viskas įgyja reikšmę, prasmę ir vertę tik per santykį su žmogumi, kaip tai, kas svarbu žmogui. Plečiant dialoginio bendravimo sritį, veikiant atsivėrimo būdu, t. Stanislovas stengėsi kito sieloje rasti ir išplėtoti tuos joje slypinčius dalykus, kuriuos manė esant teisingus, kurie turi rasti vietą ir kito pasaulyje, nes yra viena iš galimybių keisti atsivėrimo akte kitą jį sutinkant, tai yra išnaudojant egzistencinį esančiojo ir norinčiojo, galinčiojo bendravimą.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. *Baranova J*. Praktinės filosofijos dialogo pamokos. *http://test.svs.lt/?Nemunas;Number%28142%29;Article%283150%29;* 2010 05 12.

2. *Bachtin M*. Autorius ir herojus. Vilnius. 2002.

3.*Benediktas XVI.* Enciklika *Caritas in veritate.* http*://www.bernardinai.lt/straipsnis/2009-12-07-benediktas-xvi-caritas-in-veritate-istrauka/36568.* 2010 04 16.

4. *Bielskis A.* Demokratija be darbo judėjimo? Kaunas. Kitos knygos. 2009.

5. *Buber M.* Dialogo principas I. Aš ir TU. Vilnius. Katalikų pasaulis. 1998.

6. *Buber M.* Dialogo principas II. Vilnius. Katalikų pasaulis. 2001.

7. *Dydycz A. P.* Ofmcap. Kapucyni na Litwie (1756- 1993). Orzel Bialy. RZYM-1994.

8. *Donskis L.* Dvi Lietuvos kultūros: Intelektualų ir inteligentų kolizija ir ateities dialogo galimybės//Kultūros barai. Nr. 1. 1995.

9. Dvasios ąžuolas vienuolio abitu. *http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/dvasios-azuolas-vienuolio-abitu-*28982. 2010 04 20.

10. *EllulJ.* The Betrayal of the West. New York. 1978.

11. Filmas apie tėvą Stanislovą / KMBKK PVKA. Fonoteka. 2001. Nr.A 1. 3 filmas.

11. *Forumo pranešimai.* Šiandieninė Lietuva: viltys ir realybė. Sud. Kauneckienė J. Vilnius. 2006.

12. *http://filologija.vukhf.lt/?select=showText&straipsnis=268&type=abstract.* 2010 04 18.

13. *Gavelis R.* Diletantų epocha ir asmenybės suverenitetas // Literatūra ir menas. 1989 04 22.

14. *Genzelis B.* Užverstas puslapis. Vilnius. Versus aureus. 2009.

15. *Griškevičius K.* Marijos žemės mažieji ir didieji.*http://www.gzeme.lt/index.php?s_id=1&n_id=629* 2010 04 06.

16. Informacija parengta įgyvendinant Lietuvos visuomenės informavimo kampaniją apie 2007 – 2013 m. Europos Sąjungos struktūrinę paramą Lietuvai. Užs.Nr. 001. *http://www.delfi.lt/news/economy/ESparama/lietuvos-darbo-rinka-gaivinti-padetu-socialinis-dialogas.d?id=22230827* 2010 04 04.

17. *Julijonas Lindė-Dobilas.* Į slėpiningąjį dvasios pasaulį. Vilnius. Vaga. 1996.

18. *Jonas Paulius II.* Enciklika *Centesimus annus.* 1991 05 01. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/centesimus-annus.html.* 2010 04 04.

19. *Jonas Paulius II.* Enciklika *Laborem exercens*. 1981 09 13. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/laborem-exercens.html*. 2010 04 04.

20. *Jonas Paulius II*. Enciklika *Sollicitudo Rei socialis.*1987 12 30. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/sollicitudo-rei-socialis.html*. 2010 04 04.

21. *Jurevičius A.* Ekonominiai santykiai baigia prarasti žmogišką pavidalą // Veidas. 2009 07 29. Nr.29.

22. *Juozaitis A.* Apie drakoną, sportą ir Tėvynę. *http://klaipeda.diena.lt/naujienos/miestas/a-juozaitis-apie-drakona-sporta-ir-tevyne-257253.* 2010 05 04.

23. *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas // Metai. 2005. Nr. 8,9. *http://www.tekstai.lt/zurnalas-metai/112-2005-m-nr-8-9-rugpjtis-rugsjis/125-arvydas-juozaitis-tvas-stanislovas. 2010 04 20.*

24. *Juozaitis A.* Tėvas Stanislovas. Vilnius. Džiugas. 1995.

25. Kapucinų ordino istorija. KAPUCINAI.2001 10 10 *http://www.taide.lt/lkv/istorija.html.* 2010 04 20

26. *Kapucinai*. Tėvas Stanislovas/ KMBKK PVKA. Fonoteka. L1 TV. 2010 01 10.

27. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/del-kataliku-veiklos.html#Nuolatinis*. 2010 04 18.

28. Literatūra ir menas. 2003-10-31 nr. 2974.*http://www.culture.lt/lmenas/?st_id=3483*. 2010 04 21

29. Laisvoji enciklopedija. Émile Durkheim. *http://lt.wikipedia.org/wiki/%C3%89mile_Durkheim* 2010 05 12.

30. Laisvoji enciklopedija. Max Scheler. *http://lt.wikipedia.org/wiki/Max_Schelr*. 2010 05 12.

31. Laisvoji enciklopedija. Martin Heidegger. *http://lt.wikipedia.org/wiki/Martin_Heidegger.* 2010 05 14.

32. Laisvoji enciklopedija. Arthur Schopenhauer. *http://lt.wikipedia.org/wiki/Arthur_Schopenhauer*. 2010 05 14.

33. MBK. Red. Br. Vincentas/ Tėvo Pijaus balsas. Kaunas. 2005 09 Nr. 4.

34.*Morkūnienė V*. Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje.

http://test.svs.lt/?Nemunas;Number%28152%29;Article%283410%29; 2010 04 15.

35. *Morkūnienė V.* Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje. Vilnius. Baltos lankos. 2007.

36. *Miškinienė S.* Gyvenimo palydovė – muzika. *http://www.atspindziai.lt/index.php?id=2680*. 2010 04 10.

37. *Navickas A.* Kaip atsirado Kultūros žmonių ir piliečių santalkos kreipimasis? // Kultūros barai. 2007. Nr. 4.

38. R. M. Rilkė ir Tėvas Stanislovas.

http://www.rasyk.lt/ivykiai/rm-rilke-ir-tevas-stanislovas.html. 2010 04 22.

39. *Pilietinės visuomenės institutas*. Lietuvos valdžia: atvirumo link? Vilnius.Versus aureus. 2009.

40. Pranciškus Asyžietis.

http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0v._Pranci%C5%A1kus_Asy%C5%Beietis. 2010 04 23.

41. *Poerksen U*. Plastic Words: The Tyranny of Modular Language. Penn State University. 1995.

42. *Popiežiškoji kultūros taryba*. 2006 m. kovo 27–28 d. vykusio plenarinio susirinkimo baigiamasis dokumentas *Via pulchritudinis* (Privilegijuotas evangelizacijos ir dialogo kelias).

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/via-pulchritudinis.html#_Izanga. 2010 04 20.

43. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes*. 1965 12 07. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html#s24*. 2010 04 20.

44. Posinodinis apaštališkasis paraginimasdėl kunigų ugdymo šiuolaikiniame pasaulyje *Pastores dabo vobis* (1992 03 25).
http://www.katalikai.lt/index.php?id=40#_enciklikos. 2010 05 12.

45. Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos Sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/AS-LR-sutartis-teise.html.* 2010 04 04.

46. *http://www.eurozine.com/bravenewworld/articles/2008-06-11-samalavicius-lt.html#footNote2*. 2010 04 18.

47. Šiaurės Atėnai. 2009-03-27 nr. 934. *http://www.culture.lt/satenai/?st_id=16672*. 2010 04 18.

48. Tarptautinė teologijos komisija. *Bendrystė ir tarnystė*. Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą. 2000–2002 m. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/bendryste-ir-tarnyste.html#_3.asmuo.* 2010 05 12.
49. *Tėvas Stanislovas*. Apie meilę ir tarnystę. Sud. T. Pažūsienė. Vilnius. Margi raštai. 1997.

50. *Tėvas Stanislovas.* Noriu, kad iš žemės kiltų ne riksmas, o džiaugsmas ir ramybė. Sud. J. Tutlytė. Meno tvirtovė. 2006.
51.. *Tėvai kapucinai*. Red. Tėvas R. Macelis/Liurdas. Kaunas. Žaibas. 1936 07- 08.

52.*Tikėjimo Mokslo Kongregacija*. Doktrininė Nota. Dėl katalikų veiklos ir elgesio politiniame gyvenime kai kurių klausimų. 2002.

http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/del-kataliku-veiklos.html. 2010 04 19.

53. *Tėvas Stanislovas.* Atsidūsėjimai. Dialogo kultūros institutas. Vilnius. 2003.

54. *Tiknevičiūtė B.* Tėvas Stanislovas mažutėlių tarnas. Vilnius. 2007.

55. *Vėlius A.* Šventasis Raštas. Brookfield, Illinois.1988.

56. *http://www.varniai-museum.lt/index.php?mid=115&art=507&langID=1.* 2010 04 15.

57. II Vatikano susirinkimo dokumentai. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium*. 1964 11 21. *http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/lumen-gentium.html#s28.* 2010 05 04.

58. Vienuolių nekrologai. KMBK KPKA. 2005 06 23.
59. Iš pokalbio su ilgamete kurijos darbuotoja V. Stabinskiene. KMUK. Pulmonologijos sk. 2010 05 12.
60. *Zolubas A.* Politinių verteivų kliūtis – Bažnyčia .
http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2004/10/01/aktu_02.html. 2010 05 06